

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทำการวิจัยภาคสนาม โดยการออกสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ และแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 41 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการใช้แบบสัมภาษณ์ลักษณะไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Unstandardized) เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นที่ทำการศึกษา และใช้คำถามปลายเปิด เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ซึ่งคำถามนั้นแยกผู้ตอบแบบสอบถามกลับกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภท เพื่อทดสอบความคิดเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเพื่อให้ตรงตามกรอบที่ต้องการศึกษาวิจัย วัตถุประสงค์และเพื่อความสะดวกต่อการรวบรวมและวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัย ดังนั้น ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษาโดยแยกเป็นกลุ่มตามประเภทของผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 กลุ่ม คือ แรงงานข้ามชาติที่มาจากสหภาพพม่า, บุคลากรทางด้านสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, เจ้าหน้าที่จัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, เจ้าหน้าที่กรมการปกครองจังหวัดเชียงใหม่, ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า แต่เนื่องจากประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาและมีเนื้อหาของข้อมูลบางประเด็นอยู่ในเชิงลบอันอาจส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงต้องรักษาความเป็นนิรนามของผู้ให้ข้อมูลและจะใช้นามสมมติหรืออักษรสัญลักษณ์แทน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่มาจากสหภาพพม่าว่าเป็นการกระทำโดยผู้ใด หรือองค์กรใด และมีลักษณะรูปแบบและวิธีการอย่างไร (2) เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินการในการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงนโยบายการบริหารการจัดการแรงงานข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพต่อไป ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปข้อมูลและผลการศึกษาในแต่ละประเด็นคำถามได้โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มแรงงานข้ามชาติ จากสหภาพพม่าในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ. เชียงใหม่

ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติที่มาจากสหภาพพม่า จำนวน 25 คน ซึ่งปัจจุบันทั้งหมดอาศัยและประกอบอาชีพอยู่ในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย 12 คน และเพศหญิง 13 คน ผู้ให้สัมภาษณ์มีหลากหลายเชื้อชาติแต่ทั้งหมดมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ประเทศพม่า อันได้แก่ มอญ กะเหรี่ยง ไทใหญ่ และผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดอยู่ในวัยทำงาน จากการสังเกตและทำการสัมภาษณ์สามารถสรุปและรวบรวมผลการศึกษาตามกลุ่มประเด็นคำถามได้ดังต่อไปนี้

4.1.1 คำถามเกี่ยวกับภูมิลำเนาเดิม เหตุผลในการเดินทางเข้ามา วิธีการเดินทาง ระยะเวลาและสถานที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติทั้ง 25 คน เกี่ยวกับภูมิลำเนาเดิม พบว่ามีความหลากหลายอย่างมาก แรงงานทั้ง 25 คนมาจากหลากหลายเมือง ได้แก่ เมืองกลางเคอ เมืองกันตู เมืองน้ำจั่ง (น้ำจ่าง) เมืองหมอกใหม่ เมืองต่วน เมืองปิ่น เมืองนาย เมืองลายข่า เมืองน้ำคำ เมืองปางหลง เมืองทอปลง เมืองเปียง เมืองเกิงตอง เมืองจ๊อกแม เมืองตองกี เมืองลอยแหลม เมืองกั้ง เมืองเป้ง เมืองโค้น เมืองหล่าเลียง เป็นต้น

ในส่วนของวิธีการในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยและเข้ามายังเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ จากการสอบถาม ส่วนมากจะออกเดินทางจากบ้านโดยการเดินเท้าในระยะแรกๆ แต่ปัจจุบันฝั่งพม่ามีการพัฒนามากขึ้นวิธีการเดินทางจึงมีความหลากหลายมากขึ้น มีทั้งการเดินเท้า การจี่ม้า ล่อ และบางจุดที่มีรถยนต์รับจ้างก็อาศัยนั่งรถยนต์รับจ้าง ผ่านไปยังเมืองต่างๆในประเทศพม่าโดยไม่ต้องหลบซ่อน เพื่อเข้ามาถึงยังบริเวณชายแดนหรือในบริเวณอำเภอที่มีเขตติดต่อกับสหภาพพม่า อาทิเช่น อ.เชียงดาว อ.ฝาง อ.แม่ฮาด อ.ไชยปราการ จ.เชียงใหม่ หรือ ผ่านเข้ามาทางชายแดน จ.แม่ฮ่องสอน เป็นต้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์แรงงานหญิงคนหนึ่ง เดิมอาศัยอยู่ที่เมืองน้ำจั่ง (น้ำจ่าง) ได้เล่าเกี่ยวกับเส้นทางและวิธีการเดินทางเข้ามายังประเทศไทย โดยสังเขปเส้นทางการเดินทาง ดังนี้

เริ่มเดินทางออกจากเมืองน้ำจั่ง (น้ำจ่าง) แขวงลอยแหลม เมืองตองยี รัฐฉาน (มีแนวพรมแดนติดต่อกับไทยได้กับประเทศไทย จ.เชียงใหม่ จ.แม่ฮ่องสอน จ.เชียงราย) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยการขึ้นรถยนต์โดยสารเข้าสู่เมืองกลางเคอ แขวงลอยแหลม เมืองตองยี รัฐฉาน จากนั้นใช้เวลาประมาณ 2 วันครึ่ง ใช้วิธีการเดินเท้าลัดเลาะในป่าเข้าสู่ หัวเมือง คือ เมืองหมอกใหม่

แขวงลอยแหลม เมืองดองยี่ รัฐฉาน หลังจากนั้นก็เดินทางต่อโดยรถยนต์โดยสารใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง เพื่อเข้าสู่บ้านนาปลาจาด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน เมื่อเข้าสู่เขตประเทศไทยแล้วส่วนใหญ่จะต้องใช้วิธีการเดินเท้า เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงจากการถูกจับกุมและตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ฝั่งไทย บริเวณจุดตรวจหรือด่านต่าง ๆ แรงงานหญิงผู้นี้ได้ใช้วิธีการการเดินเท้าลัดเลาะไปตามป่าและเลียบบถนนประมาณ 30 นาที ไปจนถึง บ้านนาหมากปิ่น อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน จากนั้นจึงเดินทางเข้าสู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยวิธีการเดินเท้าสลับกับขึ้นรถยนต์โดยสารซึ่งสามารถทำได้เฉพาะในบางช่วงของเส้นทางที่ไม่ต้องผ่านจุดตรวจหรือด่าน

แรงงานหญิงผู้นี้ซึ่งเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเพียงลำพังให้เหตุผลที่เลือกเส้นทางและวิธีการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยโดยวิธีการข้างต้นว่า เป็นวิธีการที่ง่ายและใกล้ที่สุดที่จะสามารถเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยได้ แต่อย่างไรก็ดี การเดินทางจะมีความลำบากในเส้นทางที่จะต้องผ่านจุดตรวจทั้งฝั่งพม่าและฝั่งไทย (บริเวณบ้านนาปลาจาด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน) ซึ่งด่านตรวจในฝั่งพม่านั้นไม่มีปัญหา เพราะการเดินทางบางช่วงสามารถขึ้นรถโดยสารได้แต่หากเมื่อเข้าเขตฝั่งไทยในช่วงแรกการเดินทางจะค่อนข้างลำบาก เพราะจะต้องเดินเท้าทั้งในป่าและเลียบบถนนคอยดูเพื่อเลี่ยงจุดตรวจ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเข้าสู่เขต จ.แม่ฮ่องสอนแล้วก็สามารถใช้วิธีการเดินเท้าสลับกับการนั่งรถโดยสารได้ในบางช่วงของเส้นทาง

อีกหนึ่งเส้นทางแรงงานชายคนหนึ่งจากเมืองจ๊อกแมให้ข้อมูลว่า การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยของตนและครอบครัวอันประกอบไปด้วยภรรยาและลูกชาย รวม 3 คน ใช้เส้นทางในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยและ เขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ดังนี้

เริ่มต้นที่เมืองจ๊อกแม แขวงจ๊อกแม เมืองดองยี่ รัฐฉาน ใช้วิธีการเดินเท้าลัดเลาะตามป่าและหมู่บ้านต่าง ๆ เข้าสู่หัวเมือง คือ เมืองหมอกใหม่ แขวงลอยแหลม เมืองดองยี่ รัฐฉาน จากนั้นใช้วิธีการเดินเท้าต่อไปอีกประมาณ 15 นาที เพื่อเข้าสู่เขตประเทศไทยที่ บ้านแม่ออ (หมู่บ้านชาวจีนยูนาน) จ.แม่ฮ่องสอน จากนั้นก็เดินเท้าต่ออีกประมาณ 40 นาที เพื่อไปยัง บ้านนาป่าแปก อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน จากนั้นใช้วิธีโดยสารรถยนต์เพื่อไปยังตัวเมือง จ.แม่ฮ่องสอน และจากนั้นเดินทางเข้าสู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ต่อไป ซึ่งใช้วิธีการเดินเท้าสลับกับนั่งรถโดยสารในบางเส้นทางเพื่อเลี่ยงจุดตรวจ เนื่องจากเดินทางเป็นครอบครัวจึงเกรงว่าจะเกิดจุดสังเกตได้ง่าย อีกทั้งใช้วิธีการเดินเท้าค่อนข้างมากเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แรงงานชายผู้นี้ให้เหตุผลที่เลือกเส้นทางดังกล่าวว่า เหตุที่ใช้วิธีการเดินเท้า เนื่องจากมีระยะทางใกล้ และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ประกอบกับเส้นทางบริเวณบ้านแม่ออ จ.แม่ฮ่องสอนไม่มีจุดตรวจ อีกทั้งเป็นถนนลาดยางตั้งแต่บ้านแม่ออ ผ่านบ้านนาป่าแปก อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน จนกระทั่งถึงตัวเมือง จ.แม่ฮ่องสอน หลังจาก

นั่นก็ใช้วิธีเดียวกับแรงงานหญิงที่ให้ข้อมูลก่อนหน้านี้ว่าใช้วิธีการเดินเท้าสลับกับขึ้นรถยนต์โดยสาร ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจค้นและจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐฝั่งไทย

เส้นทางในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 รายข้างต้นได้ให้ข้อมูลว่าเป็นเส้นทางที่มีการการบอกต่อกันในภาคครอบครัว เครือญาติตลอดจนเพื่อฝูงที่เคยเดินทางเข้ามาในประเทศไทย และส่วนใหญ่เส้นทางต่างๆ ก็จะถูกบอกต่อกันไปเรื่อยๆ ซึ่งการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 ราย เป็นการเดินทางเข้ามาด้วยความสมัครใจ

อีกเส้นทางที่แรงงานจากพม่าสามารถเดินทางเข้ามาในประเทศไทยและเดินทางไปยัง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ คือ ผ่านนายหน้า ซึ่งจะเป็นผู้คอยประสานงานตลอดจนอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับแรงงานข้ามชาติ ซึ่งวิธีการนี้แรงงานจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก

แรงงานผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่ง que เลือกใช้บริการของนายหน้าได้ให้ข้อมูลว่า คนต้องเสียเงินเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้กับนายหน้าซึ่งเป็นคนไทยเป็นเงินว่า 100,000 จ๊าด คิดเป็นเงินไทยราวกว่า 4,000 บาท เพื่อเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจำนวนค่าใช้จ่ายจะขึ้นอยู่กับจุดหมายที่จะเดินทางไป กระบวนการจะเริ่มจากนัดหมายกับนายหน้าคนไทยที่จะเดินทางเข้ามายังฝั่งพม่าเพื่อพูดคุยถึงเป้าหมายหรือจุดหมายของการเดินทางว่าแรงงานต้องการเดินทางไปยังพื้นที่ใด หลังจากนั้นรอเวลาให้นายหน้าประสานงานติดต่อกลับมาอีกครั้ง เมื่อนายหน้าติดต่อกลับมาจะเป็นการนัดหมายวันและเวลาที่จะเดินทางพร้อมทั้งแจ้งจุดที่จะมีรถมารับเพื่อไปส่งยังพื้นที่เป้าหมายที่ต้องการจะเดินทางไป

จากการสัมภาษณ์แรงงานทั้ง 25 คน สรุปได้ว่าการข้ามแดนเพื่อเข้ามาสู่พื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่านั้นมีหลายเส้นทางด้วยกัน ได้แก่

1. ช่องทางเมืองท่าจีเหล็ก (รัฐฉาน) เข้าสู่ อ.แม่สาย จ.เชียงราย
2. ช่องทางบ้านอรุโณทัย (หนองอุก) เข้าสู่ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
3. ช่องทางคอยอ่างขาง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
4. ช่องทางบ้านเปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่
5. ช่องทาง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน (มาจากชาคอว์ รัฐกะเรนนี และหัวเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน)
6. ช่องทาง อ.แม่สลด จ.ตาก (มาจากเมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง)
7. ช่องทาง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

ช่องทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในการเดินทางเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่เป็นชาวไทยใหญ่ คือ ช่องทางบ้านอรุโณทัย (หนองอุก) อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ และ อ.เมือง อ.ปายแม่ฟ้า จ.แม่ฮ่องสอน เนื่องจากสามารถเดินทางเข้ามาได้สะดวกกว่าเส้นทางอื่นๆ และมีพื้นที่ติดต่อใกล้กับ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ส่วนวิธีการเข้ามานั้นแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การเดินทางเข้าสู่พื้นที่ด้วยตนเองโดยได้รับการชักชวนจากเพื่อน ญาติ หรือคนรู้จักที่เคยเข้ามาในพื้นที่ก่อนหน้านี้ สำหรับกรณีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามักจะใช้วิธีการเดินเท้าหรือรถโดยสารบรรทุกมาขังหมู่บ้านที่อยู่ใกล้บริเวณชายแดนไทย และเมื่อผ่านเข้ามาแล้วก็จะนั่งรถโดยสารสลับกับการเดินเท้าเพื่อเข้ามายังพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

2. การติดต่อผ่านนายหน้า ซึ่งนายหน้าจะเป็นตัวกลางในการดำเนินในการไปปรับแรงงานข้ามชาติมาจากประเทศต้นทาง นายหน้าส่วนใหญ่จะมีทั้งที่เป็นชาวพม่าและชาวไทยซึ่งมักจะมีเจ้าหน้าที่รัฐไทยรวมอยู่ด้วย โดยส่วนใหญ่จะมีเครือข่ายติดต่อกันระหว่างนายหน้าจากประเทศต้นทางที่บริเวณชายแดน และนายหน้าคนไทยที่จะมีหน้าที่รับ-ส่งต่อ แรงงานข้ามชาติต่อไป การเดินทางเข้ามาด้วยวิธีนี้แรงงานข้ามชาติจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากเพื่อผ่านกระบวนการนำเข้า – ออก ประเทศอย่างผิดกฎหมาย ส่วนจำนวนเงินของค่านายหน้าที่แรงงานข้ามชาติจะต้องจ่ายจะขึ้นอยู่กับภาระจากระหว่างตัวแรงงานกับนายหน้า จะสังเกตได้ว่าวิธีนี้แม้จะดูเหมือนว่าเป็นการได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย แต่แท้ที่จริงแล้วผลประโยชน์ส่วนใหญ่มักจะตกอยู่กับนายหน้าในรูปของตัวเงิน ในขณะที่แรงงานได้บรรลุเป้าหมายโดยต้องเสียเงินเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ดี การสัมภาษณ์ข้างต้นนั้นเป็นการสัมภาษณ์เฉพาะผู้ที่สมัครใจเดินทางเข้ามายังประเทศไทยเท่านั้น ผลการสัมภาษณ์จะไม่รวมถึงการเดินทางเข้ามาโดยไม่สมัครใจ เช่น การถูกหลอกลวงหรือถูกบังคับ หรือกระบวนการค้ามนุษย์

เมื่อสอบถามต่อเกี่ยวกับเหตุผลที่เดินทางเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ มีทั้งปัจจัยที่เป็นเหตุผลผลักดันและปัจจัยที่เป็นเหตุชักจูง กล่าวคือ

1. ปัจจัยที่เป็นเหตุผลผลักดัน (Push Factors) คือ ปัจจัยที่อยู่ในท้องถิ่นเดิมของผู้อาศัยที่เป็นสาเหตุกระตุ้นให้เกิดการย้ายถิ่นออกจากถิ่นที่อยู่เดิม (จรัส สุภาศรี, 2547) ซึ่งได้แก่ ปัญหาด้านการเมืองและการจัดการภายในประเทศ เช่น การปราบปรามด้วยความรุนแรงจากรัฐบาลทหารของพม่า การละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยการกดขี่ข่มเหงทั้งทางชีวิตและทรัพย์สิน

แรงงานชาย A ได้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ว่า สาเหตุที่เดินทางเข้ามาเนื่องจาก ขณะที่อาศัยอยู่ที่พม่านั้นครอบครัวถูกทหารพม่าทารุณ บิดาถูกทหารพม่าฆ่าตายนอกจากนี้ยังถูกเผาบ้านเรือน ถูกยึดที่ทำกิน ผลจากการปกครองในระบบเผด็จการทหารของพม่าที่มีการเรียกเก็บภาษี

การเกษตรจากประชากรมากขึ้นทุกปี กระทั่งชาวบ้านทนการเก็บภาษีของรัฐบาลทหารพม่าและความอดอยากไม่ไหวจึงได้อพยพหนีออกนอกประเทศ แรงงานข้ามชาติหญิง B เล่าข้อมูลเสริมว่า ทางบ้านถูกทางการทหารพม่าบังคับขูดรีด และเก็บภาษีแพง อีกทั้งยึดเอาผลผลิตทางการเกษตรที่ทำได้ไปหมดจนครอบครัวต้องอยู่อย่างอดอยากไม่พอกิน นอกจากนี้บางครั้งครอบครัวทหารพม่ายังบังคับให้ทำงานให้รัฐฟรี บางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวหรือแรงงานสำคัญ เช่น แรงงานชายต้องไปทำงานของหลวงเสร็จก่อนจึงจะสามารถกลับมาทำงานในบ้านตนเองได้ การขาดแรงงานสำคัญในการทำมาหากินอยู่บ่อยครั้งทำให้ผลผลิตและรายได้ลดลง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้ชาวพม่าออกจากประเทศเพราะทนความลำบากจากการกดขี่แรงงานของรัฐบาลทหารไม่ไหว นอกจากนี้แรงงานผู้ให้สัมภาษณ์ให้อีกเหตุผลว่า พวกเขาต้องการหลบหนีความวุ่นวายจากการสู้รบระหว่างทหารพม่ากับกองกำลังของชนกลุ่มน้อย (กองกำลังคะยา ปะโอ ว้าแดง ไทยใหญ่ จีนฮ่อ และกะเหรี่ยง) และต้องการหลบหนีจากการถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานหาบเสิยงและอาวุธ ปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากระบบการปกครองแบบเผด็จการทหารที่มุ่งขจัดชนกลุ่มน้อยเพื่อความมั่นคงของประเทศ จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศพมามีปัญหาเรื่องเชื้อชาติและชาติพันธุ์มาโดยตลอดบรรดาอากาศของความหวาดระแวงและการปราบปรามชนกลุ่มน้อย การสู้รบระหว่างทหารพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อย จึงส่งผลให้เกิดการอพยพโยกย้ายแรงงานข้ามชาติ เพราะมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการความมั่นคงแห่งชาติของรัฐบาลพม่า ทำให้ประชากรของตนอยู่ท่ามกลางความหวาดกลัวรัฐบาลทหาร และไม่มีความสะดวกสบายต่อการเดินทางติดต่อกันไปมาแม้ในประเทศบ้านเกิด

แรงงานชาย C เล่าว่า หากต้องการที่จะออกไปนอกเขตเมืองที่ตนอาศัยอยู่ จะต้องแสดงบัตรประชาชนกับทหารและรายงานว่าจะไปไหน ไปทำอะไร และต้องกลับมาในทันใดตอนค่ำหากกลับมาไม่ได้จะต้องรายงานด้วยว่าเหตุใดจึงไม่สามารถกลับมาได้ในเวลาที่แจ้งไว้

ปัญหาเศรษฐกิจในสหภาพพม่าก็เป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง กล่าวคือตลอดระยะเวลาที่รัฐบาลทหารปกครองประเทศซึ่งยึดถือนโยบายปิดประเทศส่งผลทำให้สถานะเศรษฐกิจพม่าตกต่ำ ประชาชนมีรายได้ต่ำ และประสบกับปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค อีกทั้งระบบเศรษฐกิจของสหภาพพม่าพึ่งพาการเกษตรเป็นหลักทำให้ไม่สามารถสร้างงานให้กับแรงงานภายในประเทศได้ตลอดทั้งปีในขณะเดียวกันไม่มีการลงทุนขนาดใหญ่ภายในประเทศพม่าพอที่จะจ้างแรงงานที่มีอยู่จำนวนมากได้ ทำให้ไม่สามารถสร้างงานให้แก่ประชากรได้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้เกิดการว่างงานเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงทำให้แรงงานชาวพม่าส่วนใหญ่ต้องการอพยพเพื่อหนีความลำบากและอดอยากเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า

และมีความสะดวกสบายกว่า การมาหางานทำที่ประเทศไทยทำให้มีรายได้มากขึ้นสามารถที่จะดูแลครอบครัวหรือญาติพี่น้องที่ยังอยู่ที่พม่าให้อยู่อย่างสุขสบายขึ้นได้

2. ปัจจัยที่เป็นเหตุชักจูง (Pull Factors) คือ ปัจจัยที่อยู่ภายนอกภูมิลำเนาของผู้ย้ายถิ่นซึ่งมีผลให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดความสนใจและได้รับแรงดึงดูดให้ย้ายถิ่นเข้าไปในถิ่นใหม่ (จรัส สุภาศรี, 2547)

สำหรับปัจจัยดึงดูดที่ทำให้แรงงานจากสหภาพมาอพยพเข้ามาในประเทศไทย มีอยู่หลายประการ ผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 สภาพเศรษฐกิจภายในประเทศไทยที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสหภาพมา

นโยบายการบริหารประเทศที่มีความแตกต่างกันทำให้สถานะทางเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ รัฐบาลทหารพม่ายึดถือนโยบายปิดประเทศประกอบกับถูกคว่ำบาตรส่งผลทำให้สภาวะเศรษฐกิจพม่าตกต่ำ ประชาชนมีรายได้ต่ำและประสบกับปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค ประกอบกับมีการพึ่งพาการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่สามารถสร้างงานให้กับแรงงานภายในประเทศได้ตลอดทั้งปีส่งผลให้เกิดการว่างงานเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ประเทศไทยมีนโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสนับสนุนการประกอบธุรกิจของเอกชนพร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือการประกอบธุรกิจของเอกชนในด้านต่างๆ อาทิเช่น การประกาศใช้กฎหมายการส่งเสริมการลงทุน โดยให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล และยังเปิดกว้างในทางเศรษฐกิจที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศอย่างเสรี เปิดโอกาสและชักชวนให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุนและประกอบการค้าในประเทศไทย

แรงงานชายคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า เหตุที่ตัดสินใจเข้ามาในประเทศไทยเพราะเห็นว่าสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าประกอบกับตนเองต้องการหางานทำ และเหตุที่เลือกพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เนื่องจากญาติของตนที่เคยเข้ามาก่อนหน้านี้แนะนำว่ายังมีพื้นที่ซึ่งยังมีความต้องการในการจ้างแรงงานสูง

2.2 ความต้องการแรงงานภายในประเทศ

ในทางหนึ่งปัจจัยผลักดันจากประเทศพม่าทำให้เกิดการอพยพเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ ในขณะที่อีกทางหนึ่งนั้นประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ของการขับเคลื่อนจากการเป็นประเทศอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (Import-Substitution) มาเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export-led Growth) รัฐบาลส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายทุนได้อย่างเสรี ตลาดมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นประกอบกับนโยบายกระจายความเจริญและอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น เศรษฐกิจในระดับภูมิภาคขยายตัวอย่างต่อเนื่องทำให้มีความต้องการแรงงานที่มากขึ้น ในขณะที่การแข่งขันในตลาดโลกอัตราการแข่งขันมีสูง นอกจากนั้นนโยบายการส่งเสริมให้มีการลงทุนจากต่างชาติ ตลอดจนการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งในด้านยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีอากรและอื่นๆ

การเปิดตลาด ส่งผลให้มีการแข่งขันกันระหว่างธุรกิจสูง ผู้ประกอบการจึงต้องมีการลดต้นทุนในการผลิตเพื่อเพิ่มกำไรและเป็นทางรอดอีกทางหนึ่งของธุรกิจ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมจูงเรื่อง ซึ่งการใช้แรงงานที่มีราคาถูกจึงเป็นทางเลือกที่ง่ายที่สุดของผู้ประกอบการ

ตลาดแรงงานในประเทศไทยมีความต้องการแรงงานระดับไร้ฝีมือเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่เป็นงานประเภทที่เรียกกันว่า 3 ส หรือ 3 D คือ งานประเภทสกปรก (Dirty) แส้นยาก (Difficult) และเสี่ยงอันตราย (Dangerous) เช่น งานก่อสร้าง คนรับใช้ ประมง เป็นต้น จึงเป็นผลทำให้เกิดการจ้างงานแรงงานข้ามชาติที่เพิ่มมากขึ้น และสาเหตุที่ทำให้ผู้ประกอบการหรือนายทุนไทยต้องการแรงงานจากประเทศพม่า อันเนื่องมาจาก แรงงานจากสหภาพพม่านั้นค่าจ้างถูก มีความอดทนสูง สภาพร่างกายแข็งแรงสามารถทนต่องานหนักได้ และไม่เรียกร้องค่าตอบแทนอื่นใดมากนัก

ผู้ประกอบการรายหนึ่งให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับประเด็นนี้ว่า ปัจจุบันงานประเภทที่เป็นงานหนักและเป็นงานที่สกปรกมักจะประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน เพราะแรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่ทำและมักเลือกงานจึงทำให้ต้องจ้างแรงงานข้ามชาติเข้ามาทดแทน อีกทั้งเหตุที่จ้างแรงงานข้ามชาติเนื่องจาก มีอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานไทย อีกทั้งไม่เลือกงาน ไม่เกี่ยงงานหนัก มีความอดทนสูงแรงงาน

2.3 ความโอปอ้อมอารีของคนไทย

อีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้แรงงานข้ามชาติให้เข้ามาทำงานในประเทศไทย คือ ความโอปอ้อมอารีของคนไทย ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคนให้ความเห็นว่าคนไทยมีนิสัยเอื้ออารีไม่แสดงท่าทีรังเกียจเคียดแค้นที่แรงงานข้ามชาติมากนักเมื่อเทียบกับชนชาติอื่นๆ

2.4 ความผ่อนปรนของรัฐบาลไทย

แม้ว่าที่ผ่านมานโยบายของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติจะมีการสักระกั้นหรือผลักดันออกจากประเทศบ้างแต่ก็ไม่เคยใช้กำลังรุนแรง ในบางครั้งยังมีการออกนโยบายที่ผ่อนปรนให้กับแรงงานข้ามชาติในการจ้างงานในกิจการบางประเภทเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการภายในประเทศ โดยเฉพาะในยุคสมัยของรัฐบาลนายทศ ทักษิณ ชินวัตร ในปีพ.ศ. 2544 มีแนวคิดนโยบายในการจัดการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ มีการเปิดรับแรงงานต่างด้าวอย่างไม่จำกัดจำนวน โดยให้มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพื่อเป็นการป้องกันการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวโดยผิดกฎหมาย และได้มีการแถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 เกี่ยวกับการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแรงงานต่างด้าวโดยคำนึงถึงความต้องการแรงงานต่างด้าวในภาคเอกชน การรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงภายใน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาแรงงานไทยขึ้นทดแทน (กรุงเทพธุรกิจ, 22 กุมภาพันธ์ 2545 : 2) ซึ่งถือ

เป็นมิติใหม่ทางการเมืองในการพยายามที่จะจัดการและแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวให้ได้ผลอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อแรงงานข้ามชาติที่คิดจะเข้ามาหางานทำในประเทศไทย

แรงงานชายคนหนึ่ง กล่าวว่า “นโยบายการเปิดรับแรงงานอย่างไม่จำกัดจำนวนคือหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจเข้ามาหางานทำในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่”

แรงงานข้ามชาติผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษานี้ทั้งหมดมีเจตนาที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งสิ้น แรงงานบางคนอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ยังเด็กๆ รวมระยะเวลาถึงปัจจุบันบางคนอยู่ในประเทศไทยมาแล้วกว่า 15-20 ปี บางคนเพิ่งเข้ามาอยู่ได้ไม่นานและจากการสอบถามกลุ่มแรงงานทั้งหมดส่วนใหญ่จะเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพในพื้นที่เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 5-10 ปี ในขณะที่แรงงานข้ามชาติบางรายก็เดินทางกลับไปบ้านเกิดแล้วก็กลับเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้ง ด้วยหลากหลายเหตุผล อาทิ ปัญหาอัตราการว่างงานที่สูงในพม่าส่งผลให้ไม่มีงานทำ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ นอกจากนี้ยังเกรงว่าจะตกเป็นเหยื่อการขูดรีด กดขี่ข่มเหงจากทหารพม่าและหรือกองกำลังชนกลุ่มน้อย เป็นต้น เหตุที่ต้องกลับประเทศก็เพียงเพื่อจะไปเยี่ยมครอบครัว ส่วนหนึ่งก็จะชักชวนให้ญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัวเข้ามาประกอบอาชีพที่ประเทศไทย

แรงงานคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ในการการเดินทางกลับไปยังบ้านเกิดที่พม่านั้นทำได้โดยการโดยสารรถยนต์ปรับอากาศ (บขส.) ไปยัง อ.แม่สอด เมื่อไปถึงจะมีเจ้าหน้าที่ทางประเทศพม่ามาตรวจที่ท่ารถและให้แยกไปขึ้นรถของเจ้าหน้าที่พม่าที่มาตรวจนั้นไปที่ชายแดนของพม่าโดยเก็บค่าใช้จ่ายประมาณ 1,400 – 2,000 บาท ก็จะสามารถผ่านด่านกลับเข้าเมืองพม่าไปได้ การเดินทางกลับไปยังพม่านั้นง่ายกว่าการเดินทางเข้ามายังประเทศไทย เนื่องจากฝั่งพม่าไม่มีการตรวจจับการเข้า-ออกอย่างเข้มงวดมากนักเมื่อเทียบกับฝั่งไทย

เมื่อแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเดินทางเข้ามาถึงยัง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ แล้ว กลุ่มบุคคลแรกที่พวกเขามักไปพบ คือ ครอบครัว ญาติ และ/หรือ เพื่อนที่อาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่ และขอพักอยู่ด้วยเป็นการชั่วคราวเพื่อหางานทำหรือรอนายหน้าหางานในพื้นที่ให้ต่อไป ในกรณีที่มิมีนายจ้างแล้วและทำงานในสถานประกอบการ เช่น ร้านอาหารหรือทำงานตามบ้าน แรงงานในกลุ่มนี้ก็จะพักอาศัยอยู่กับนายจ้างเป็นส่วนใหญ่ โดยที่พักจะเป็นที่พักถาวรและค่อนข้างสะอาดและเป็นระเบียบ มีกฎระเบียบของการอยู่ร่วมกันนอกจากนี้ยังมีอาหารเลี้ยง ในขณะที่แรงงานที่ทำงานก่อสร้าง กรรมกรหรือรับจ้างทั่วไปนั้น นายจ้างหรือสถานประกอบการบางแห่งก็จะจัดที่พักอาศัยให้เช่นกัน แต่เป็นที่พักลักษณะชั่วคราว คือ เป็นเพียงสังกะสีกันแบ่งเป็นห้องๆ ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณหรือสถานที่ทำงานนั้นๆ นอกจากนี้ยังต้องใช้ห้องน้ำและที่อาบน้ำร่วมกัน

โดยแรงงานส่วนใหญ่มักจะอาศัยอยู่เป็นครอบครัว ซึ่งที่พักในลักษณะนี้แรงงานไม่ต้องเสียค่าเช่า แต่จะต้องเสียค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า นอกจากนี้ยังต้องหุงหาอาหารกันเอง ส่วนแรงงานกลุ่มอื่นๆ มักจะเช่าบ้านหรือหอพักอยู่กันเองราคาค่าเช่าจะไม่สูงนักเพราะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนใหญ่ค่าเช่าจะไม่เกิน 2,000 บาท แต่หากแรงงานข้ามชาติแต่งงานแล้วมักก็จะอยู่อาศัยเป็นครอบครัว ถ้าเป็นคนโสดก็มักจะเช่าอยู่กับเพื่อนๆ โดยจะไม่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ แต่กระจายกันอยู่ทั่วไปและไปมาหาสู่กันตามแต่โอกาส เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตรวจสอบ จับกุม หรือกวาดล้างจากเจ้าหน้าที่รัฐ

4.1.2 คำถามเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ค่าจ้าง และ ค่าตอบแทน

ผลจากการศึกษาพบว่า แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ให้สัมภาษณ์ในครั้งนีเกือบทุกคนต่างมีครอบครัว, ญาติพี่น้องและเพื่อนทำงานและอาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ข้อมูลว่าได้มีการไปมาหาสู่และมีการติดต่อกันกับกลุ่มญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงอย่างสม่ำเสมอเมื่อมีโอกาส และพบว่าส่วนใหญ่แล้วมักจะได้รับคำแนะนำหรือชักชวนในการประกอบอาชีพจากกลุ่มคนเหล่านั้น เช่น แนะนำงานหรือแนะนำให้รู้จักกับนายหน้าเพื่อจะได้จัดหาสู่ทางในการทำงานให้ต่อไป หรือเป็นผู้แนะนำให้ไปสมัครงานกับนายจ้างที่กลุ่มคนเหล่านั้นสังกัดอยู่เมื่อมีตำแหน่งงานว่าง

โดยในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกทำการสัมภาษณ์ตัวแทนแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในกลุ่มอาชีพที่เป็นที่นิยมของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า จำนวน 25 คน ซึ่งมาจากกลุ่มอาชีพ 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ได้แก่ กลุ่มอาชีพแม่บ้านหรือคนรับใช้ในบ้าน กลุ่มอาชีพรับจ้างในกิจการธุรกิจก่อสร้าง กลุ่มอาชีพรับจ้างในธุรกิจการให้บริการต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ปั่นน้ำมัน โรงแรม ร้านขายของ เป็นต้น กลุ่มอาชีพรับจ้างในกิจการที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาคการเกษตร เช่น สวนผัก สวนไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น และกลุ่มอาชีพรับจ้างในกิจการอุตสาหกรรม เช่น โรงงานผลิตของเล่นไม้ โรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์ โรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น ทั้งนี้เหตุผลที่เลือกสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าตามกิจการที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มอาชีพที่มีการว่าจ้างหรือใช้แรงงานข้ามชาติค่อนข้างมากและแพร่หลายในปัจจุบัน ส่วนใหญ่งานในจังหวัดเชียงใหม่ในกลุ่มอาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่แรงงานท้องถิ่นไม่นิยมทำหรือเลิกทำไปแล้ว แต่ยังเป็นงานและกิจการที่มีความจำเป็นในการจ้างงานอยู่จึงเป็นที่มาของการจ้างแรงงานข้ามชาติในกลุ่มอาชีพดังกล่าวเนื่องจากสามารถหาแรงงานข้ามชาติมาทำงานได้ง่ายกว่ามาก ตัวแทนแรงงานข้ามชาติในแต่ละกลุ่มอาชีพได้ให้ข้อมูลของการเข้าสู่ระบบการจ้างงานในแต่ละอาชีพ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มอาชีพแม่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ 5 คน เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศหญิง ซึ่งส่วนใหญ่ก่อนที่จะเข้ามาทำงานเป็นแม่บ้านในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ทั้งหมดได้เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมในประเทศของตนเอง

นางสาว A แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ชาวไทใหญ่ อายุ 22 ปี ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่ตัดสินใจมาประกอบอาชีพคนรับใช้ในบ้านว่า เริ่มแรกได้เข้ามาอาศัยอยู่กับพี่สาวที่ทำงานร้านขายของแห่งหนึ่งใน จ.แม่ฮ่องสอน เนื่องจากพ่อแม่เสียชีวิตไปแล้วไม่มีญาติพี่น้องนอกจากพี่สาวเพียงคนเดียว ภายหลังพี่สาวแต่งงานไปกับผู้รับเหมาคนไทยที่มารับงานก่อสร้างใกล้กับที่ทำงานประกอบกับต้องติดตามสามีไปทำงานยังจังหวัดอื่นๆ จึงไม่สามารถนำตนเองติดตามไปด้วยได้เนื่องจากไม่สะดวก ดังนั้นจึงเหลือนางสาว A ทำงานที่ร้านขายของอยู่เพียงลำพัง โดยเจ้าของร้านให้ทำงานความสะอาดบ้านและทำงานในร้านขายของไปด้วย ไม่มีวันหยุด และให้เงินเดือนเพียงเดือนละ 1,000 บาท ภายหลังได้มีคนรู้จักแนะนำให้ไปทำงานกับญาติของผู้แนะนำที่ทำร้านอาหารใน อ.หางดง จ.เชียงใหม่ เนื่องจากทางร้านต้องการคนงานเพิ่มหลายคนจึงเกิดความสนใจและขอติดตามผู้แนะนำเข้ามาในทำงานใน จ.เชียงใหม่ นางสาว A ให้ข้อมูลว่าตนเองพอพูดภาษาไทยและเขียนภาษาไทยได้บ้าง โดยมีพี่สาวสอนให้ แต่ไม่ค่อยกล้าพูดเพราะยังพูดได้ไม่ค่อยชัดเมื่อมีคนล้อก็รู้สึกอายจึงไม่ค่อยกล้าพูดอีก โดยเริ่มแรกผู้ให้สัมภาษณ์ทำงานทำความสะอาดทั่วไปอยู่หลังร้านแต่เนื่องจากทางร้านขาดพนักงานทางนายจ้างจึงให้ผู้ให้สัมภาษณ์มาทำงานเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่มแทน เมื่อรวมเงินที่ได้ทิปจากลูกค้าผู้ให้สัมภาษณ์จะมีรายได้อยู่ที่ประมาณเดือนละ 2,500-3,000 บาท แต่ยังคงทำงานแบบไม่มีวันหยุดเนื่องจากอาศัยอยู่กับนายจ้างที่ร้าน ร้านนี้จะเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 15.00 น.จนกระทั่งลูกค้าคนสุดท้ายออกจากร้าน ประมาณ 24.00-02.00 น.

หลังจากที่นางสาว A ทำงานได้ประมาณ 1 ปี จึงได้มีโอกาสได้รู้จักกับลูกค้าสามีภรรยาคนไทยคู่หนึ่งซึ่งเป็นลูกค้าประจำของทางร้านบอกว่าจะแนะนำงานใหม่ให้ถ้าอยากเปลี่ยนงานจนกระทั่งวันหนึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้สอบถามถึงงานใหม่ที่ทั้งคู่จะแนะนำให้ ทั้ง 2 คนจึงได้รับปากว่าจะถามเพื่อนที่ทำร้านอาหารให้ และในวันรุ่งขึ้นจึงได้มารับคนไปส่งที่ร้านอาหารอยู่ในตัวเมือง จ.เชียงใหม่ เจ้าของกิจการร้านใหม่นี้เป็นเพื่อนของทั้งคู่สามีภรรยา งานที่ร้านใหม่นี้ยังคงเป็นงานร้านอาหารแต่ได้รับค่าตอบแทนมากกว่าเดิม กล่าวคือ มีที่พักให้และให้เงินเดือนๆ ละ 3,500 บาท และทิปอีกส่วนหนึ่ง โดยแต่ละเดือนจะได้รับรายได้อยู่ที่ประมาณ 5,000-6,000 บาท หลังจากทำงานได้สักระยะเจ้าของกิจการได้พาไปขึ้นทะเบียนแรงงานโดยใช้โควตาของคุณแม่ของเจ้าของกิจการให้เป็นคนรับใช้ในบ้าน เนื่องจากเจ้าของร้านยังไม่มีโควตาในการจ้างแรงงานข้ามชาติ

ต่อมาทางร้านประสบกับปัญหาถูกไล่ที่เนื่องจากเจ้าของที่ดินที่เจ้าของกิจการเช่าอยู่ได้ขายที่ดินให้กับนายทุนเพื่อมาทำเป็นหอพัก ดังนั้นเจ้าของร้านจึงตัดสินใจปิดกิจการแล้วไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ โดยทางครอบครัวของเจ้าของกิจการจึงถามความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์ว่าชอบงานทำความสะอาดบ้านหรือไม่ เพราะคุณแม่ของเจ้าของกิจการอยากได้คนไปอยู่ช่วยทำงานบ้านและเลี้ยงหลาน ประกอบกับผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีญาติพี่น้องใน จ.เชียงใหม่ จึงตัดสินใจไปทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้านให้กับครอบครัวของนายจ้างตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยนายจ้างได้ให้เงินเดือนๆ ละ 3,500 บาทเหมือนเดิม งานที่จะต้องรับผิดชอบ คือ งานทำความสะอาดและดูแลบ้านทั้งหมด

ผู้ให้สัมภาษณ์คนอื่นๆ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันว่า สาเหตุที่เลือกมาทำงานแม่บ้านเนื่องจากเป็นงานทั่วๆ ไปที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะความชำนาญงานพิเศษอะไร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานที่ผู้หญิงทำเป็นกันอยู่แล้ว เพียงแค่มีความเอาใจใส่งาน มีความขยัน และมีความซื่อสัตย์ต่อนายจ้าง เท่านั้นก็สามารถทำงานอยู่ในอาชีพนี้ได้สบาย อีกทั้งค่าตอบแทนที่ได้รับราว 2,500-3,000 บาท ต่อเดือน ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีเงินไว้ใช้จ่ายส่วนตัว มีชีวิตที่สุขสบายขึ้น และยังสามารถเก็บออมส่งไปให้ครอบครัวได้ด้วย เพราะงานนี้โดยมากลูกจ้างจะต้องพักอาศัยในบ้านของนายจ้างจึงลดภาระค่าใช้จ่ายที่จะต้องเสียไปกับการเช่าที่อยู่อาศัยและค่าอาหาร ซึ่งเงินเก็บส่วนตัวที่เหลือก็มักจะซื้อเป็นของขวัญส่วนตัว ซื้อทอง ซื้อโทรศัพท์มือถือไว้ติดต่อกับญาติพี่น้องเพื่อนฝูง เป็นต้น

2. กลุ่มอาชีพรับจ้างในภาคธุรกิจก่อสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นตัวแทนของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ทำงานในกิจการก่อสร้างในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ทั้งหมด 5 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 4 คน และเพศหญิง 1 คน โดยแรงงานข้ามชาติจำนวน 3 คน ในจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์เป็นแรงงานที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว โดยสาเหตุที่กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เลือกที่จะทำงานในอาชีพนี้พบว่า จะได้รับการแนะนำจากเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องที่เคยทำงานประเภทนี้อยู่แล้ว หรือเพราะมีนายหน้าเป็นคนจัดหางานให้ ทั้งนี้เนื่องจากงานในกิจการก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่มีปริมาณมากและเป็นงานที่มีความต้องการในการจ้างแรงงานในแต่ละกิจการเป็นจำนวนมากกว่าธุรกิจประเภทอื่น ดังนั้นโอกาสที่จะได้งานทำจากกิจการประเภทนี้จึงมีมากกว่าการไปหางานทำในกิจการอื่นๆ

นาย B แรงงานชายสัญชาติพม่า อายุ 32 ปี ให้ข้อมูลและความเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในธุรกิจประเภทนี้ว่า แม้ว่างานในกิจการก่อสร้างจะเป็นงานที่ค่อนข้างเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน แต่เนื่องจากทุกคนที่เลือกที่จะมาทำงานนี้ล้วนไม่สามารถที่จะเลือกไปทำงานในอาชีพอื่นได้เพราะแรงงานบางคนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ และไม่เข้าใจในภาษาไทยคือ

ฟังไม่ค่อยเข้าใจและพูดไม่ค่อยได้ จึงต้องอดทนทำงานนี้ต่อไปเรื่อยๆ แต่การที่มาทำงานนี้หากใครมีความขยันและรู้จักเก็บเงินก็จะสามารถเก็บเงินได้มากกว่าการทำงานในอีกหลายๆ กิจกรรม เนื่องจากการรับจ้างทำงานในกิจการก่อสร้างจะมีรายได้ค่อนข้างดีโดยจะได้ค่าจ้างวันละประมาณ 150-300 บาท ขึ้นอยู่กับระดับฝีมือในการทำงาน โดยเริ่มแรกทุกคนที่ยังไม่เป็นงานก็จะได้ทำงานประเภทกรรมกรแบกหามไปก่อนซึ่งจะมีค่าแรงต่อวันน้อยที่สุด เมื่อทำงานไปสักระยะก็จะสามารถทำงานที่ใช้ความชำนาญหรือใช้ฝีมือได้มากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การทำงานและการฝึกฝนของแต่ละคน โดยจะได้รับค่าแรงเพิ่มขึ้นตามความสามารถของแรงงานแต่ละคน

นาย B ให้ข้อมูลว่าตนเองได้ทำงานอยู่ในกิจการก่อสร้างมา 5 ปีแล้ว ซึ่งเป็นงานแรกที่นาย B ได้รับการแนะนำให้มาทำและไม่เคยเปลี่ยนไปทำงานด้านอื่นเพราะเห็นว่าตนเองไม่มีความสามารถในด้านอื่นแต่จะที่เปลี่ยน คือ เปลี่ยนนายจ้าง โดยเริ่มแรกทำงานกับนายจ้างในกิจการก่อสร้างขนาดเล็กเมื่อมีประสบการณ์มากขึ้นก็มาสมัครงานกับนายจ้างที่มีกิจการขนาดใหญ่ขึ้นมาและล่าสุดมาทำกับนายจ้างคนปัจจุบันได้เกือบสามปีแล้วยังมีงานให้ทำตลอดเพราะนายจ้างเป็นคนเก่งมีฝีมือ มีผลงานก่อสร้างตึกใหญ่ๆ มากมายที่ จึงมีคนมาจ้างให้ทำเรื่อยๆ โดยตั้งแต่ทำงานกับนายจ้างคนปัจจุบันยังไม่เคยมีช่วงไหนที่บริษัทไม่มีงานเลย อีกทั้งยังเห็นว่าถ้าทำงานและฝึกฝนฝีมือไปเรื่อยๆ จนสามารถเรียนรู้งานได้มากและมีความชำนาญแล้วตนเองก็จะสามารถรับเหมางานด้วยตนเองได้ เนื่องจากเห็นเพื่อนๆ บางคนทำงานมานานแล้วและมีฝีมือตอนนี้ก็ออกไปเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างเอง โดยงานต่างๆ ไปที่จะมีคนมาว่าจ้างให้ผู้สัมภาษณ์ทำนอกเหนือจากงานประจำก็คือ งานเทพื้น ปูกระเบื้อง เป็นต้น ซึ่งช่วงนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ก็ได้รับงานอื่นนอกเหนือจากเวลางานโดยจะแจ้งลูกค้าว่าจะมาทำได้เฉพาะช่วงหลังเลิกงานหรือวันหยุดวันอาทิตย์เท่านั้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่าเขาจะคิดค่าแรงถูกกว่าที่ผู้รับเหมาคนไทยคิดสักเล็กน้อยเพื่อเป็นการจูงใจลูกค้าให้ตัดสินใจว่าจ้างได้ง่ายขึ้นเห็นได้จากลูกค้าหลายรายตัดสินใจว่าจ้างให้ทำงานเพราะเห็นว่ค่าแรงไม่แพง ซึ่งพอได้งานแรกแล้วเมื่อมีงานครั้งต่อไปลูกค้าก็จะติดต่อมาให้ทำอีกเรื่อยๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีลูกค้าบางคนบอกว่าจ้างผู้รับเหมาคนไทยแต่เขาคิดค่าแรงแพงมาก อีกทั้งบางครั้งผู้รับเหมาคนไทยเขาก็ไม่รับงานเนื่องจากงานมีน้อยเกินไปไม่คุ้มกับค่าจ้างรายวันที่ต้องจ่ายให้กับลูกน้อง ผู้ให้สัมภาษณ์จึงเห็นว่านี่เป็นข้อได้เปรียบของตนเองเพราะไม่ใช่ นายจ้างผู้รับเหมาจึงไม่มีค่าใช้จ่ายในการจ้างลูกน้อง ซึ่งหากทำคนเดียวได้ก็จะได้รับรายได้ทั้งหมดโดยมักจะทำสองคนกับแฟน แต่หากงานไหนทำกันเองไม่ทันก็จะชวนเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานด้วยโดยจะแบ่งรายได้ให้เขา

ผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่าทุกวันนี้ตนเองมีรายได้อยู่ที่ประมาณ 8,000-15,000 บาทต่อเดือน ซึ่งหากเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นคงไม่มีโอกาสมีรายได้มากขนาดนี้ โดยตอนนี้กำลังจะเอาเงิน

ลงทุนให้แฟนไปขายของแต่กำลังคิดกันอยู่ว่าจะขายอะไรดีเนื่องจากเห็นเพื่อนๆ ที่เป็นคนไทยใหญ่หลายคนไปขายของที่ภาคหลวงช่วงกลางคืนกันและก็มีรายได้ค่อนข้างดี บางคนก็ขายเสื้อผ้า บางคนก็ขายอาหาร จึงอยากให้แฟนไปทำจะได้ไม่ต้องให้แฟนทำงานหนักเพราะแฟนกำลังท้องอยู่ โดยทุกวันนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ย้ายออกมาเช่าบ้านอยู่กันเองกับแฟนได้เกือบสองปีแล้วเพราะว่ามีรายได้พอสมควรที่จะเช่าที่พักที่เป็นส่วนตัว เนื่องจากการอาศัยที่พักตามแคมป์ก่อสร้างไม่ค่อยเป็นส่วนตัวและไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร อีกทั้งยังต้องคอยเป็นห่วงข้าวของเครื่องใช้ที่ซื้อไว้อีกเวลาเดินทางไปทำงานก็ขี้อร่อยขี้นอนไปซึ่งก็ไม่ได้ยุ่งยากอะไร ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่าได้ไปซื้อมาจากร้านค้าแห่งหนึ่งที่จังหวัดลำพูนซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในแวดวงของแรงงานข้ามชาติว่าเป็นร้านที่แรงงานข้ามชาติสามารถซื้อได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้หลักฐานหรือเอกสารเพื่อประกอบการซื้อสินค้าแต่อย่างใด โดยมีเพื่อนที่เคยซื้อมาก่อนแล้วเป็นผู้พาไปซื้อ

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่าเหตุที่เลือกประกอบอาชีพนี้เพราะสามารถหางานในอาชีพนี้ทำได้ง่าย แม้จะเป็นงานที่หนักหากเป็นผู้ชายก็สามารถทำได้สบาย อีกทั้งไม่ถนัดที่จะทำงานด้านอื่นเพราะเห็นว่างานจะค่อนข้างจุกจิกแต่งงานก่อสร้างจะมีการทำงานที่ชัดเจน โดยหากได้รับผิดชอบหน้าที่อะไรก็ทำแต่อย่างนั้นไม่ยุ่งยากอะไร เมื่อเก่งขึ้นก็ได้เลื่อนไปทำงานอื่นๆ ตามความสามารถซึ่งก็จะได้รับค่าแรงเพิ่มขึ้นตามระดับฝีมือด้วย โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ล้วนเห็นว่าถึงแม้ว่าการทำงานในกิจการก่อสร้างจะเป็นงานที่อยู่กับความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายได้ง่ายแต่หากรู้จักระมัดระวังในการทำงานอุบัติเหตุก็จะมีโอกาสเกิดได้น้อยลง

3. กลุ่มอาชีพรับจ้างในสถานประกอบการด้านการให้บริการต่างๆ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม สปา ร้านเสริมสวย ร้านขายของ เป็นต้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มนี้ แบ่งเป็นแรงงานเพศชาย 3 คน และแรงงานเพศหญิง 2 คน พบว่าการประกอบอาชีพรับจ้างในสถานประกอบการด้านการให้บริการนั้นเป็นอีกกลุ่มอาชีพหนึ่งที่เป็นที่นิยมของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นงานที่ไม่หนักมากนัก แต่ต้องอาศัยความอดทน นอกจากนี้ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในช่วงเริ่มต้นการทำงาน สามารถเรียนรู้และพัฒนาฝีมือได้จากการทำงานได้ ประกอบกับในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ มีสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับธุรกิจการให้บริการด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก และมีความต้องการจ้างแรงงานในกลุ่มงานเหล่านี้สูงเช่นเดียวกัน ซึ่งลักษณะงานที่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาได้รับมอบหมายให้ทำก็เป็นงานที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการทำงานมากนักสามารถฝึกฝนกันได้

จากการสัมภาษณ์แรงงานส่วนใหญ่แล้วพบว่า เส้นทางของการเข้าสู่การประกอบอาชีพของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจประเภทนี้ ส่วนหนึ่งมาจากญาติหรือคนรู้จักแนะนำให้ แต่ส่วน

ใหญ่ นายหน้ามักจะเป็นผู้ดำเนินการจัดหางานนี้ให้ โดยนาย C แรงงานชายคนหนึ่งของกิจการร้าน ก้วยเตี๋ยว อายุ 19 ปี ให้ข้อมูลว่า เหตุที่ตัดสินใจทำงานนี้เนื่องจากนายหน้าซึ่งเป็นคนต่างดาวด้วยกันเป็นคนพา มา เพราะทางนายจ้างได้ติดต่อนายหน้าไว้ว่าเดือนนี้ต้องการแรงงานเพิ่มจำนวนกี่คนทางนายหน้าก็จะมาสอบถามคนที่หมู่บ้านว่ามีใครอยากไปทำบ้างและพามาส่งให้ทำงานที่ร้าน ก้วยเตี๋ยวแห่งนี้ โดยเท่าที่ทำงานมาได้สองเดือนจึงทำให้รู้ว่าที่นี่จ้างแต่แรงงานชายอย่างเดียวไม่จ้างแรงงานหญิงเพราะว่างานหนักและต้องยืนทั้งวัน โดยจะต้องทำงานตั้งแต่ตีห้าจนถึงสองทุ่มของแต่ละวัน ได้ค่าจ้างคนละ 2,500 บาท โดยนายจ้างให้พักบนห้องพักด้านบนตึกแถวที่เปิดร้านก้วยเตี๋ยว ร้านจะเปิดตั้งแต่ 8 โมงเช้าจนถึง 6 โมงเย็น แต่ต้องมาเตรียมของตั้งแต่ตีห้าแล้วก็ต้องเก็บของและทำความสะอาดให้เรียบร้อยซึ่งกว่าจะเสร็จงานก็ประมาณสองทุ่มจากนั้นถึงจะได้พักโดยที่ร้าน ไม่มีวันหยุดเนื่องจากวันอาทิตย์เป็นวันที่ขายดี แต่จะให้คนงานหยุดได้สองอาทิตย์ครั้งโดยผลัดวันกันหยุด

งานที่ให้ทำส่วนใหญ่จะต้องอยู่กับน้ำตลอดจนเป็นแผลโดนน้ำกัดกันเกือบทุกคน เพราะลูกค้าที่ร้านขายดีจึงมีลูกค้ามาก ถ้วยชาที่ต้องล้างจึงมีปริมาณที่มากตามไปด้วยอีกทั้งเป็นร้านที่ขายก้วยเตี๋ยวแบบเวียดนามจึงต้องใช้ผักสดหลายอย่างในปริมาณมากๆ แรงงานจึงต้องล้างทำความสะอาดผักจำนวนมากวันละหลายครั้งขึ้นอยู่กับปริมาณลูกค้าที่เข้าร้านทำให้มือเปื้อนจากการต้องสัมผัสกับน้ำเป็นเวลานาน ๆ หรือเป็นแผลจากน้ำกัด บางคนหางานใหม่ได้แล้วก็ออกไปทำงานอื่นหลังจากนั้นก็มีคนงานเข้ามาใหม่เรื่อย ๆ โดยมีนายหน้าจัดหามาให้ ซึ่งคนงานที่ทำงานที่นี้มาก่อนแล้วเล่าให้ฟังว่าเมื่อก่อนทางร้านเคยติดประกาศรับสมัครงานที่หน้าร้านแต่หลังๆ เป็นที่รู้กันว่าที่นี้งานหนักและเงินเดือนน้อยจึงไม่มีคนมาสมัคร จึงต้องติดต่อให้นายหน้าจัดหาคนงานหน้าใหม่ ๆ มาให้ โดยนายหน้าจะคิดค่าพามาคนละ 1,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะทำงานกันไม่นานก็จะลาออกไปทำงานที่อื่น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าตนเองได้ติดต่อเพื่อนฝูงญาติพี่น้องที่มีคนรู้จักอยู่ในเชียงใหม่ว่าหากมีใครต้องการคนงานเพิ่มให้ติดต่อมาบอกด้วย เนื่องจากต้องการเปลี่ยนงานแล้ว เพราะงานที่ทำอยู่เป็นงานที่หนักแต่ค่าตอบแทนน้อย แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ยังเลือกที่จะทำงานในกิจการร้านอาหารแบบเดิมเนื่องจากยังไม่เคยทำงานด้านอื่นจึงไม่รู้ว่าจะต้องไปสมัครหรือทำงานยังไ้ โดยหากเป็นงานในกิจการร้านอาหารตนเองยังสามารถบอกได้ว่าเคยทำร้านอาหารมาก่อนได้

นางสาว D แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศหญิง อายุ 17 ปี ทำงานเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการกิจการเสริมสวยได้ให้ข้อมูลว่า เหตุที่ตัดสินใจมาทำงานนี้เนื่องจากมีเพื่อนทำงานที่นี้ก่อนอยู่แล้วติดต่อมาว่าทางร้านกำลังขาดคนและต้องการคนงานด่วน โดยเพื่อนบอกว่าไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ก็ได้ ตนเองซึ่งเพิ่งเข้ามาทำงานกับนายจ้างก็งานในการก่อสร้างได้แค่สามสี่เดือนจึงตัดสินใจลาออกไปทำงานที่ร้านเสริมสวยที่เพื่อนทำอยู่ ทั้งนี้เพราะว่างานในกิจการก่อสร้างเป็นงานที่ต้องยกของหนัก ๆ เช่น ยกถุงปูนวันละหลายๆ ลูก การเปลี่ยนมาทำงานที่ร้าน

เสริมสวยจึงเป็นงานที่เบากว่าและไม่ต้องเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุระหว่างการทำงาน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าได้ทำงานที่ร้านเสริมสวยแห่งนี้มาประมาณ 7 เดือน โดยได้เงินเดือนๆ ละ 3,500 บาท ซึ่งเดือนแรกๆ จะได้เงินเดือนแค่ประมาณ 1,500-2,000 บาท เนื่องจากยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน ช่วงแรกจึงทำได้แค่สระผมให้ลูกค้า แล้วค่อยๆ หัดใคร่ผมโดยเริ่มจากช่วยคนอื่น ๆ ไปก่อนจนสามารถใคร่ผมให้ลูกค้าเองได้ จึงได้เงินเดือนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะคนที่สามารถต่อผมให้ลูกค้าได้จะได้ค่าแรงมากที่สุด ที่ร้านจะมีลูกจ้างประมาณ 5 คน โดยเป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทั้งหมด แต่จะมีบางช่วงที่มีคนงานลาออกบ้างก็จะเหลือประมาณ 3 คน สักระยะหนึ่งแล้วนายจ้างก็จะหาคนมาเพิ่มอีกทีหลัง ช่วงที่มีคนลาออกลูกจ้างที่เหลือจะทำงานหนักมากแทบจะไม่ได้พักเลย เพราะที่ร้านเปิดให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา 8.00-20.00 น. ไม่มีวันหยุด แต่ลูกจ้างจะได้หยุดอาทิตย์ละ 1 วันโดยให้ผลัดกันหยุด ซึ่งทุกคนจะพักอยู่ที่ร้านเสริมสวยโดยด้านบนจะมีห้องพักให้คนงานพักด้วยกันห้องละ 2-3 คน โดยเจ้าของกิจการเป็นคนไทยใหญ่แต่แต่งงานกับสามีซึ่งเป็นคนไทย ซึ่งเจ้าของกิจการมักจะพูดเสมอว่าก่อนจะมาเป็นเจ้าของร้านก็ทำงานในร้านเสริมสวยมาก่อนประมาณ 5 ปี ถ้าหากใครอดทนและขยันก็จะสามารถมีโอกาสเป็นเจ้าของกิจการของตนเองได้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกที่จะยังทำงานที่ร้านเสริมสวยเพื่อฝึกประสบการณ์และมีความฝันที่อยากจะมีร้านเป็นของตนเองแบบเจ้าของกิจการบ้าง

4. กลุ่มอาชีพรับจ้างในงานภาคเกษตรกรรม ได้แก่ คนงานในสวนผัก, สวนไม้ดอกไม้ประดับ

แรงงานผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่มนี้เป็นหญิง 3 คน ชาย 2 คน จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานข้ามชาติ พบว่าเส้นทางของการเข้าสู่การประกอบอาชีพนี้มาจากญาติ หรือคนในครอบครัวแนะนำ เพราะส่วนใหญ่แล้วกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในธุรกิจประเภทนี้มักจะมาจากครอบครัวเดียวกันหรือเป็นเครือญาติ เพราะในธุรกิจประเภทนี้จำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก

นาย E อายุ 42 ปี แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศชายคนหนึ่งได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เป็นงานอีกประเภทหนึ่งที่นายจ้างนิยมจ้างแรงงานข้ามชาติเนื่องจากในอุตสาหกรรมเกษตรจำเป็นจะต้องใช้แรงงานจำนวนมาก และต้องใช้ความอดทนในการทำงาน และเหตุที่เลือกที่ประกอบอาชีพประเภทนี้ เนื่องจากแต่เดิมคุ้นเคยกับงานประเภทนี้อยู่แล้วเพราะที่บ้านทำการเกษตรจึงคิดว่าเป็นการดีถ้าจะเลือกทำงานที่ตนเองมีความถนัด อีกทั้งที่ทำเพราะไม่มีอาชีพอื่นให้เลือกมากนักประกอบกับต้องการนำเงินที่ได้จากการทำงานมาจุนเจือครอบครัวและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ตนเองทำงานที่สวนแห่งนี้ได้ประมาณสามปีแล้วเริ่มแรกทำงานรับจ้างรายวันโดยไปยืนรอที่สี่แยกภาคคำเที่ยงอยู่ประมาณเกือบปี แต่เนื่องจากว่า

ตนเองอายุมากแล้วจึงทำให้ไม่ค่อยมีใครว่าจ้างไปทำงานในด้านอื่น อีกทั้งแรงงานที่อายุยังน้อยจะไม่ค่อยอยากทำงานพวกนี้จึงมีแต่คนงานที่อายุมากหน่อยกับแรงงานหญิงบางคนที่ยังไม่มีคนว่าจ้างไปทำงานกับกิจการสวนต่างๆ กัน แรงงานจะมีรายได้เฉลี่ยต่อวันประมาณ 120-200 บาท แล้วแต่สถานประกอบการจะตกลงราคา โดยงานในสวนมักจะได้อาแรงน้อยกว่างานอื่นๆ เพราะเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ความเร็วแข่งกับเวลาแต่ต้องอาศัยความระมัดระวังและความใส่ใจเป็นพิเศษ ซึ่งเริ่มแรกตนก็เห็นว่าค่าแรงที่ได้รับก็เหมาะสมกับงานที่ทำแต่ในบางครั้งก็คิดว่าสมควรที่จะได้รับมากกว่านี้ แต่ก็พยายามคิดว่าอย่างน้อยก็มีงานทำและก็ได้เงินดีกว่าอยู่ที่พม่าที่ทำแล้วก็แทบจะไม่เหลือกิน เพราะมักถูกขูดรีดจากทหารพม่าอยู่เรื่อยๆ ตนได้มาทำงานที่สวนนี้เพราะเคยถูกว่าจ้างให้มาทำงานรายวันอยู่ช่วงหนึ่งก่อนจึงมาสอบถามที่สวนว่าต้องการคนงานเพิ่มไหม ซึ่งเจ้าของสวนก็ได้รับไว้ทำงานโดยให้พักอาศัยอยู่ที่บ้านพักในสวนร่วมกับคนงานคนอื่นๆ โดยเริ่มแรกได้เงินเดือนๆ ละ 2,500-3,000 บาท ซึ่งสำหรับตนเองแล้วก็คิดว่าก็ยังดีกว่าไปนั่งรอทุกเช้าแบบที่ผ่านมาเพราะบางวันก็ไม่มีใครจ้างทำให้ไม่มีรายได้ประกอบกับไม่มีความถนัดในงานด้านอื่นจึงไม่รู้จะเปลี่ยนงานไปทำที่ไหน แต่เมื่อทำงานไปได้สักระยะก็คุ้นเคยกับเพื่อนร่วมงานซึ่งมีหลายคนทำงานอยู่ที่นั่นมาหลายปีมาก ก็ชวนกันแบ่งเงินไปซื้ออาหารมาทำกินกันเพื่อความประหยัด บางครั้งนายจ้างก็เอาอาหารมาให้แบ่งกัน ส่วนวันอาทิตย์ที่สวนจะหยุดก็จะได้พักผ่อนพูดคุยกันโดยส่วนใหญ่เป็นคนที่มียุร่นราวครวเดียวกันและชอบอะไรคล้ายๆ กันจึงเข้ากันได้ดีและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

5. กลุ่มอาชีพรับจ้างในงานภาคอุตสาหกรรม คือ แรงงานที่ทำงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม

ในกลุ่มอาชีพนี้แรงงานข้ามชาติผู้ให้สัมภาษณ์แบ่งเป็นเพศหญิง 3 คน เพศชาย 2 คน จากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานส่วนหนึ่งให้ความสนใจที่จะทำงานในภาคธุรกิจนี้ เพราะเป็นภาคธุรกิจที่ผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานสูง จึงทำให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติในธุรกิจประเภทนี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เส้นทางของการเข้าสู่การประกอบอาชีพในธุรกิจนี้ของแรงงานข้ามชาติ ส่วนใหญ่จะมาจากนายหน้าจัดหางาน เนื่องจากการเป็นการทำงานที่มีระบบงานที่มีความชัดเจนมีการตรวจสอบ ดังนั้นตัวแรงงานข้ามชาติจึงไม่สามารถที่จะเข้ามาสมัครทำงานเองได้ แรงงานหญิงคนหนึ่ง ได้ให้ข้อมูลว่า พี่ชายทำงานอยู่ที่สถานประกอบการแห่งหนึ่งในพื้นที่จึงได้แนะนำให้รู้จักกับนายหน้าเพื่อที่จะเป็นผู้ดำเนินการให้สามารถเข้ามาทำงานในสถานประกอบการได้ ซึ่งในการทำงานจะต้องใช้ทักษะและความรู้ในการทำงานพอสมควร และจะต้องอยู่ในกฎระเบียบของสถานประกอบการ ส่วนค่าจ้างก็ถือว่าอยู่ในเกณฑ์พอใช้ เฉลี่ยวันละ 100-150 บาท

นางสาว F แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศหญิง อายุ 20 ปี ได้ให้ข้อมูลว่า ก่อนที่จะได้เข้ามาทำงานที่โรงงานแห่งนี้เคยทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ที่โรงงานอื่นๆ มาก่อน เนื่องจาก

นางสาว F ยังเข้ามาทำงานในเมืองไทยได้ไม่นานจึงไปขอเพื่อนๆ และญาติๆ ที่ทำงานในเชียงใหม่กันมาก่อนแล้วช่วยหางานให้ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีความเข้าใจในภาษาไทย จึงคิดว่าหากทำงานที่เดียวกับคนที่สนิทสนมคุ้นเคยน่าจะดีกว่าทำงานที่อื่นเพราะจะไม่มีใครจะช่วยเหลือได้หากมีอะไรเกิดขึ้น โดยเริ่มแรกได้ไปทำงานที่โรงงานผลิตของเล่นไม้แห่งหนึ่งแต่ทำงานได้ประมาณสองอาทิตย์นายจ้างก็จะให้ตนเองย้ายไปทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาดบ้านและดูแลความสะอาดเรียบร้อยของบ้านทุกอย่าง โดยจะต้องย้ายไปพักที่บ้านพักของนายจ้างซึ่งเป็นผู้ชาย ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่าตอนนั้นยังไม่เข้าใจภาษาไทยจึงต้องให้เพื่อนเป็นคนคอยแปลและอธิบายให้ฟังพอรู้ว่าต้องแยกจากเพื่อนที่ตอนแรกได้ทำงานด้วยกันและพักห้องเดียวกันมาอยู่คนเดียว โดยนายจ้างเสนอว่าจะให้โทรทัศน์หนึ่งเครื่องไว้ดูแล้วก็จะซื้อรถจักรยานให้หนึ่งคันเผื่อเอาไว้ปั่นไปหาเพื่อนตอนเลิกงาน แต่ด้วยความกลัวและไม่ไว้วางใจในตัวนายจ้างเพราะว่าเป็นผู้ชายจึงกลัวว่าจะมีอะไรแอบแฝงจึงรีบออกจากงานในวันรุ่งขึ้น โดยไปขออาศัยอยู่กับญาติที่ทำงานบ้านแถวๆ คอยสะกดไปก่อน โดยนายจ้างของญาติก็ให้ความช่วยเหลือโดยให้พักอยู่ด้วยสักระยะหนึ่งจนกว่าจะหางานใหม่ได้ จึงได้มาทำงานที่โรงงานแห่งนี้โดยการชักชวนของเพื่อน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้ค่าแรงเป็นรายวันๆ ละ 130 บาท โดยหากเป็นวันหยุด เช่น วันอาทิตย์หรือวันเทศกาลต่างๆ ตามที่โรงงานหยุดคนงานรายวันจะไม่ได้รับค่าแรง ค่าแรงที่ได้รับเพียงพอกับการครองชีพเนื่องจากทางโรงงานมีที่พักให้ อีกทั้งยังได้ทำงานกับเพื่อน ๆ ด้วยกันจึงไม่ต้องกังวลเรื่องจะโดนหลอกเพราะถ้าไม่เข้าใจภาษาไทยก็ยังสามารถถามจากเพื่อนได้โดยทุกวันนี้ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเข้าใจในภาษาไทยพอสมควรแล้ว เพราะมีเพื่อนๆ คอยสอนให้ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่าคิดที่จะทำงานที่โรงงานแห่งนี้ไปอีกสักระยะพอสามารถเข้าใจภาษาไทยได้ดีกว่านี้ก็จะลองไปทำงานอื่นดูบ้างหากมีโอกาสหรือมีเพื่อนๆ ชักชวนมาเพราะอยากลองทำงานด้านอื่นดูบ้าง

จากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ทำงานในกิจการประเภทต่างๆ พบว่า แรงงานโดยสรุปแล้วเข้าสู่การประกอบอาชีพต่างๆ ในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดย 2 ช่องทางใหญ่ คือ

1. จากการแนะนำของครอบครัว เครือญาติ เพื่อนและคนรู้จัก ซึ่งเป็นวิธีที่ได้ความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่แรงงาน เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เป็นผลมาจากระบบอุปถัมภ์และการดูแลกันระหว่างเครือญาติ เพราะแรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่มักจะเป็นเครือญาติหรือเพื่อนที่มีความสนิทสนมกัน อีกทั้งไม่ต้องกังวลเรื่องการถูกหลอกจากนายหน้า
2. โดยวิธีการผ่านนายหน้าจัดหางาน โดยมากเป็นการแนะนำจากกลุ่มแรงงานด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นญาติหรือเพื่อนเป็นผู้แนะนำให้รู้จักกับนายหน้าและอีกส่วนหนึ่งจากการที่นายหน้าได้

เข้าไปพบกับแรงงานโดยตรง ซึ่งวิธีนี้แรงงานข้ามชาติจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการและการดำเนินการต่าง ๆ และเสี่ยงที่จะถูกหลอกและถูกกดขี่ เอาเปรียบและแสวงหาผลประโยชน์ค่อนข้างสูง

ในส่วนของกลุ่มอาชีพที่เป็นที่นิยมของแรงงานข้ามชาตินั้นส่วนใหญ่แล้วจะทำงานที่ใช้แรงงานเป็นหลัก งานที่ทำได้ส่วนใหญ่เป็นงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะและฝีมือในการทำงาน ได้แก่ งานก่อสร้าง แม่บ้าน หรือคนรับใช้ภายในบ้าน ลูกจ้างในร้านค้า, ร้านอาหาร, ปั่นน้ำมัน, ร้านเสริมสวย งานกรรมกรแบกหาม งานภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมที่จำเป็นต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมากในการทำงาน เป็นต้น ส่วนค่าจ้างโดยเฉลี่ยของแรงงานข้ามชาตินั้นอยู่ที่ประมาณ 100-300 บาทต่อวัน ขึ้นอยู่กับประเภทงานที่ทำและประเภทกิจการของสถานประกอบการ

4.1.3 คำถามเกี่ยวกับการถูกตรวจสอบ และหรือถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย เช่น ตำรวจ, เจ้าหน้าที่กรมการจัดหางาน, เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการถูกตรวจสอบหรือถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ พบว่า แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีใบอนุญาตทำงาน (ขึ้นทะเบียนแรงงาน) และ กลุ่มที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน (ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงาน) จากการสังเกตขณะที่ทำการสัมภาษณ์ในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาพบว่า แรงงานผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้เท่าที่ควรนัก เนื่องจากบางส่วนกลัวว่าข้อมูลที่ได้ให้แก่ผู้ศึกษาจะถูกนำไปเปิดเผยและจะทำให้เกิดการถูกกวาดล้าง ตรวจสอบ ตลอดจนนำไปสู่การจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐและจะถูกผลักดันออกนอกประเทศในที่สุด พบว่า แทบจะไม่มีแรงงานคนไหนอยากจะแสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้

จากการพยายามสอบถามได้คำตอบออกมาในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ แรงงานเกือบทุกคนมีความกลัวที่จะถูกจับกุมกวาดล้างจากเจ้าหน้าที่รัฐไทย เริ่มตั้งแต่ในช่วงแรกของการคิดที่จะเดินทางเข้ามายังประเทศไทย แต่ทั้งนี้ด้วยปัจจัยภายในประเทศดังที่กล่าวมาข้างต้นก็ทำให้แรงงานตัดสินใจเดินทางจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยในระยะแรกนั้นแรงงานข้ามชาติต้องอยู่ด้วยความหวาดระแวง เพราะกลัวเจ้าหน้าที่จะมาจับกุม เพราะแรงงานผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมดเริ่มต้นโดยการเป็นแรงงานที่ลักลอบเข้ามาในพื้นที่อย่างผิดกฎหมายแทบทั้งสิ้น กล่าวคือแรงงานทั้งหมดลักลอบเข้ามาในพื้นที่โดยผ่านทั้งวิธีที่เข้ามาเองและผ่านนายหน้า ภายหลังจากเมื่อมีนโยบายของรัฐบาลไทยที่ออกมาเพื่อจัดการกับปัญหาแรงงานงานข้ามชาติ คือ การขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ จึงทำให้แรงงานบางส่วนแม้จะลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายก็สามารถที่จะทำงานได้อย่างถูกกฎหมายได้ แรงงานกลุ่มที่รับการขึ้นทะเบียนแล้วจะมีความสบายใจขึ้นในระดับหนึ่ง เพราะไม่ต้องระแวงว่าจะถูกจับกุมเพราะลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย แรงงานหญิง

คนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า แม้ว่าตนจะลักลอบเข้าพื้นที่มาอย่างผิดกฎหมายแต่โชคที่ตนได้ขึ้นทะเบียนแรงงานในเวลาต่อมา จึงทำให้ความหวาดกลัว หวาดระแวงในการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐลดลง แต่ตนก็พยายามไม่ทำผิดกฎหมายและพบบัตรประจำตัวอยู่ตลอดเวลา

แต่อย่างไรก็ดี ยังมีแรงงานอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ก็ต้องอาศัยอยู่ในประเทศไทยและทำงานด้วยความหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากกลัวว่าจะถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมและแรงงานข้ามชาติในกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่จะถูกแสวงหาผลประโยชน์มากที่สุด เพราะนอกจากจะอาศัยอยู่และทำงานอย่างผิดกฎหมายแล้ว เมื่อมีนโยบายให้กวาดล้างแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายในพื้นที่ก็มักจะถูกตรวจจับ และมักจะต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ นายหน้า และหรือเจ้าของสถานประกอบการเพื่อแลกกับอิสรภาพและเพื่อทำให้ไม่ต้องถูกดำเนินคดี และถูกผลักดันออกนอกพื้นที่ แรงงานชายคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ตนเคยถูกจับกุมขณะเดินทางโดยรถโดยสารเพื่อไปหาญาติที่ต่างอำเภอในพื้นที่ จ.เชียงใหม่ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าหน้าที่เป็นค่าปรับเป็นจำนวนเงินกว่า 500 บาท เพื่อเลี่ยงไม่ต้องถูกดำเนินคดี แรงงานหญิงอีกคนหนึ่งเสริมว่า แม้เวลาจะเดินทางกลับบ้านเกิดบางครั้งกลับมาก็ถูกเรียกเก็บเงินจากเจ้าหน้าที่ทั้งฝั่งไทยและฝั่งพม่า เป็นค่าอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่

นาย G แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศชาย อายุ 21 ปี ซึ่งทำงานในสถานประกอบการร้านอาหารในเขตพื้นที่ อ.เมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้ข้อมูลในประเด็นคำถามเกี่ยวกับการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐว่า เมื่อ 4 ปีก่อนที่เดินทางเข้ามาเชียงใหม่ครั้งแรกนั้นรู้สึกตื่นเต้นและมีความหวาดกลัวต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมาก เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์เพิ่งเคยเดินทางเข้ามาถึงเชียงใหม่เป็นครั้งแรกจึงกลัวว่าถ้าถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับแล้วจะถูกปรับซึ่งในขณะนั้นไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ นอกจากนี้หากถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งกลับบ้านก็จะไม่มีผู้ทางหาเงินส่งมาให้แม่ที่เมืองเปียงได้ โดยปกติก่อนที่จะมาหางานทำในเมืองไทยผู้ให้สัมภาษณ์ได้อาศัยอยู่กับแม่และน้องสาวที่หมู่บ้านในเมืองเปียง เนื่องจากพ่อของผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสียชีวิตไปแล้วทำให้ทุกคนในครอบครัวจึงต้องทำงานหาเงินกันหนักขึ้น อีกทั้งน้องสาวก็ยังเล็กเพิ่งจะอายุได้แค่ 7 ปีกับอีกคนอายุ 9 ปีส่วนแม่ก็สุขภาพไม่ค่อยดีทำงานหนักไม่ไหวแล้ว เพราะงานในไร่เป็นงานที่ต้องใช้แรงงานประกอบกับแม่ก็ต้องดูแลน้องด้วยจึงทำให้ไปทำงานไม่ได้ พอเห็นพี่ๆ เข้ามาทำงานที่เมืองไทยได้รายได้มากตนเองจึงต้องการเข้ามาหางานทำเพื่อส่งเงินกลับไปให้เป็นค่าใช้จ่ายภายในบ้าน ในระยะแรกที่ชายทั้งสองคนส่งเงินมาให้ทุกเดือนแต่หลังจากที่พี่ชายแต่งงานครอบครัวจึงไม่ค่อยได้ส่งเงินมาให้ที่บ้านหรือบางครั้งส่งมาให้ก็จำนวนไม่มากไม่พอใช้จ่าย

ดังนั้นผู้ให้สัมภาษณ์จึงติดต่อพี่ชายว่าต้องการจะเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่เพื่อทำงานหาเงินส่งไปให้ที่บ้าน หลังจากนั้นพี่ชายจึงกลับมารับแล้วพามาอยู่ด้วยกันที่เชียงใหม่โดยเดินทางมา

จากหมู่บ้านเข้มายัง จ.เชียงใหม่โดยใช้เส้นทาง ด.เมืองนะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ เมื่อมาถึงเชียงใหม่ได้อาศัยอยู่กับพี่ชายและครอบครัวซึ่งเช่าห้องพักอยู่บริเวณวัดคูเด้า ตนเริ่มทำงานครั้งแรกส่วนใหญ่จะรับจ้างทำงานเป็นรายวันโดยจะต้องไปยื่นรอกคนมาจ้างงานทุกๆ เช้าบริเวณสี่แยกตรงใกล้ตลาดคำเที่ยง เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาดำเนินการสกัดจับ แรงงานข้ามชาติก็มักจะตะโกนให้แรงงานคนอื่นๆ ทราบและวิ่งหนีเอาตัวรอด แต่มีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่วิ่งหนีไม่ทันและมีเงินไม่พอจ่ายค่าปรับจึงถูกจับตัวไปยังสถานีตำรวจ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจให้โทรศัพท์เพื่อให้เพื่อนหรือญาตินำค่าปรับมาจ่ายให้ แต่ไม่มีใครกล้ามาจ่ายค่าปรับให้แก่ตนเนื่องจากกลัวว่าจะถูกจับกุม ผู้ให้สัมภาษณ์จึงอยู่ห้องขัง 1 คืนโดยจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาสอบถามเป็นระยะๆ ว่าเมื่อไหร่จะมีญาติมารับตัวกลับ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงอ่อนวอนเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าตนเองมีเงินอยู่แค่ 120 บาท เท่านั้นคงไม่มีเงินมาจ่ายค่าปรับได้มากกว่านี้ อีกทั้งเหตุที่ญาติยังไม่มาเนื่องจากกลัวถูกจับกุม ทางเจ้าหน้าที่จึงแจ้งว่าจะส่งตัวกลับประเทศแต่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ร้องขอไม่ให้ส่งตัวกลับ เพราะหากกลับไปตนไม่รู้จะไปทำงานหาเงินที่ไหนเพื่อช่วยเหลือทางบ้าน สุดท้ายเจ้าหน้าที่จึงยอมปล่อยตัวผู้ให้สัมภาษณ์ไปโดยคิดค่าปรับ 100 บาท หลังจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ยังกลับมาทำงานในลักษณะเดิม และตั้งแต่เดินทางมาทำงานในเชียงใหม่ผู้ให้สัมภาษณ์ทำงานรับจ้างรายวันมาโดยตลอด โดยได้รับค่าจ้างวันละ 150-200 บาท ส่วนใหญ่จะพยายามต่อรองให้ได้รับค่าแรงวันละ 180 บาทต่อวัน

จนกระทั่งวันหนึ่งนายจ้างคนปัจจุบันได้จ้างให้ไปกางหญ้าที่ร้านอาหาร ระหว่างทำงานนายจ้างได้เข้ามาคุยกับตนและด้วยความที่เห็นว่านายจ้างเป็นผู้หุ้ญและท่าทางใจดีผู้ให้สัมภาษณ์จึงกล้าที่จะตอบคำถามของนายจ้างอย่างตรงไปตรงมา เพราะรู้ว่านายจ้างคงไม่ได้คิดที่จะเอาข้อมูลเหล่านั้นไปทำอะไรที่ไม่ดีกับตนเอง เมื่อซักถามประวัติไปสักพักนายจ้างถามผู้ให้สัมภาษณ์ว่าสนใจมาทำงานประจำที่ร้านอาหารหรือไม่โดยให้ดูเลขสวนและทำความสะอาดเก็บกวาดร้าน ผู้ให้สัมภาษณ์จึงขอเวลาหนึ่งอาทิตย์เพื่อกลับไปปรึกษากับพี่ชายเนื่องจากจะต้องย้ายมาพักที่ร้าน สุดท้ายจึงตัดสินใจมาทำงานที่นี่โดยนายจ้างเป็นผู้ไปรับในช่วงแรกนายจ้างให้เงินเดือนๆ ละ 3,000 บาท ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวต่อว่า ช่วงครึ่งปีแรกที่มาทำงานที่ร้านอาหารเคยเกือบถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมหลายครั้ง เมื่อทำงานไปได้สักระยะทางเจ้าของร้านก็ได้พาตนไปขึ้นทะเบียนแรงงานหลังจากนั้นจึงไม่ค่อยมีความกังวลเกี่ยวกับการถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ก็ยังอดกลัวตำรวจไม่ได้ เพราะมีเพื่อนๆ หลายคนทำงานอยู่แคมป์ก่อสร้างก็ยังโดนจับต่างๆ ที่มีบัตรแล้ว ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความเห็นว่าตนเองไม่เข้าใจเหมือนกันว่าเหตุใดเพื่อนๆ ถึงยังถูกดำเนินคดีหรือถูกปรับต่างๆ ที่ได้ขึ้นรับการขึ้นทะเบียนและมีบัตรแล้ว จึงได้สอบถามจากนายจ้างซึ่งนายจ้างก็ไม่สามารถให้

คำตอบแต่นายจ้างได้เพียงแต่บอกว่าหากไปไหนแล้วเจอเจ้าหน้าที่ตำรวจให้โทรศัพท์แจ้งนายจ้างทันที ซึ่งสร้างความสบายใจให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์มากขึ้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า “รู้สึกดีใจที่นายจ้างคนปัจจุบันชักชวนให้มาทำงาน เพราะไม่เช่นนั้นตนยังคงยังเป็นลูกจ้างรายวันที่ต้องคอยวิ่งหนีตำรวจเหมือนเดิม หากถูกจับกุมก็ไม่ต้องหาใครมาช่วยเพราะเพื่อนฝูงญาติพี่น้องทุกคนก็ไม่มีบัตรทั้งนั้น โดยปกติเพื่อนๆ ญาติๆ มักจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมเป็นประจำทุกแถวว่าใครจะโดนปรับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่ามีเงินในกระเป๋า มากน้อยเท่าไร บางคนต้องนอนในคุกหลายวันก็มี เพื่อนๆ ที่มาเที่ยวหาที่ร้านจะคอยมาเล่าเรื่องของเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ให้ฟังอยู่เสมอ โดยเพื่อน ๆ ที่เป็นแรงงานข้ามชาติทุกคนมักจะบอกว่าตนโชคดีที่นอกจากจะได้ทำงานประจำแล้วยังมีโอกาสได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน ในขณะที่แรงงานคนอื่นๆ ไม่มีโอกาสเพราะไม่มีนายจ้างอีกทั้งไม่มีเงินจ่ายค่าทำบัตร ซึ่งเพื่อนของผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าให้ฟังว่ามีเพื่อนที่เป็นแรงงานข้ามชาติด้วยกันชวนไปทำบัตรกับเพื่อนของเขาที่ทำงานกับเจ้านายที่แคมป์ก่อสร้างแต่ค่าบัตรจะแพงกว่าเพราะต้องใช้เอกสารมากกว่าเนื่องจากไม่มีนายจ้าง โดยเขาจะคิดค่าทำบัตรคนละประมาณ 8,000-12,000 บาท ซึ่งเพื่อนๆ ที่ยังไม่มีเงินจึงยังไม่ได้ทำบัตรดังนั้นเวลาที่จะไปไหนมาไหนก็ต้องคอยระวังตัวเพื่อที่จะไม่ให้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม”

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าจากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า นั้น พบว่าส่วนใหญ่แล้วในการเข้ามาในพื้นที่นั้นจะเป็นการลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย แรงงานกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนแรงงาน (มีบัตร) มักจะมีความหวาดระแวง และหรือกลัวการถูกกวาดล้างจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐไทยน้อยกว่าแรงงานกลุ่มที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน (ไม่มีบัตร) และแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนก็มักจะเป็นกลุ่มที่ถูกจับดำเนินคดีมากที่สุด และเป็นกลุ่มที่ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยวิธีการต่างๆ อาทิ การเรียกเก็บเงิน มากที่สุด

4.1.4 ความคิดเห็นต่อสวัสดิการที่ได้รับ

สำหรับประเด็นเรื่องสวัสดิการที่แรงงานข้ามชาติได้รับ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลมาก่อนข้างหลากหลาย เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มาจากหลากหลายกลุ่มอาชีพ แต่อย่างไรก็ดี พบว่าสวัสดิการที่แรงงานได้รับนั้นแตกต่างกันไปตามสถานะทางกฎหมายของแรงงานจึงสามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. กลุ่มที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน (มีบัตร)

เนื่องจากเป็นแรงงานที่ทำงานอย่างถูกกฎหมาย สวัสดิการที่ได้รับจากการทำงานจึงจะมีค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน แรงงานที่

ได้รับการขึ้นทะเบียนเหล่านี้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่พวกเขาได้รับจากการทำงานว่า ได้แก่ ค่าจ้าง และบางครั้งก็ได้รับค่าล่วงเวลา การเข้าถึงบริการสาธารณสุขพอสมควร งานบางประเภทมีการจัดหาที่อยู่อาศัยและอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ปริมาณที่จะได้รับนั้นก็ขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการและนายจ้างของกิจการนั้นๆ

นางสาว H ให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการที่ตนได้รับจากนายจ้างว่า ตนเองพักอาศัยอยู่กับนายจ้างที่สถานประกอบการร้านอาหาร โดยสวัสดิการที่ได้รับจากนายจ้างนั้น ได้แก่ ที่พักและอาหาร ซึ่งที่พักที่ทางนายจ้างจัดให้ก็เป็นสัดส่วนและเป็นส่วนตัว ตนเองจะพักอยู่กับเพื่อนร่วมงานที่เป็นแรงงานหญิงสัญชาติพม่า โดยจะมีห้องน้ำแยกออกไปอยู่ไม่ไกลจากตัวที่พักเป็นห้องน้ำรวมที่ใช้ร่วมกันไม่ได้แยกหญิงชาย ซึ่งนายจ้างบอกว่าหากต้องการใช้ห้องน้ำสามารถไปใช้ในส่วนห้องน้ำของลูกค้าได้ แต่ถ้าจะอาบน้ำให้มาอาบน้ำในส่วนนี้ ในห้องพักจะมีเครื่องใช้ที่จำเป็นไว้ให้ในห้อง เช่น ที่นอน หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ผ้าผืน เสื้อผ้า ใ้ตะวางของ ชุดผ้าปูที่นอน พัดลม โดยของใช้ส่วนตัวจะจัดหาตนเอง นายจ้างจะเป็นคนจ่ายค่าน้ำและค่าไฟฟ้าให้อยู่ที่นี้จึงไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายอะไรนอกจากซื้อของใช้ส่วนตัว จึงสามารถมีเงินเก็บส่งไปให้ที่บ้านได้ค่อนข้างมาก

นางสาว H ยังได้ให้ข้อมูลสวัสดิการด้านสุขภาพว่า หากไม่สบายเล็กน้อยจะมียาให้รับประทาน เช่น ถ้าปวดหัวแล้วบอกนายจ้างๆ ก็จะเอายาแก้ปวดให้ทานแล้วให้ไปนอนพัก แต่ถ้าไม่สบายมากเช่นมีเพื่อนร่วมงานเป็นไข้มาลาเรียนายจ้างก็จะพาไปหาหมอที่โรงพยาบาลที่มีบัตรประกันสุขภาพไว้ นอกจากนี้นายจ้างจะมีกฎระเบียบว่าหากจะไปไหนให้ต้องแจ้งให้ทราบทุกครั้ง หรือแม้กระทั่งต้องการให้เพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้องมาเยี่ยม มาพักด้วยก็ต้องแจ้งให้ทราบด้วยเช่นกัน ซึ่งคนงานทุกคนก็รับฟังและปฏิบัติตาม โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่านายจ้างคนปัจจุบันไม่เคยลงโทษคนงานด้วยวิธีที่ทารุณหรือดูว่ากล่าว จะมีก็แค่ตักเตือนหากทำผิดหรือบางครั้งจะบอกว่าถ้าทำผิดอีกจะโดนทำโทษ ซึ่งงานที่เคยทำมาก่อนหน้านี้บางแห่งนายจ้างเป็นคนไม่โหดร้ายมากเวลาโกรธจะดูคำและทำโทษด้วยการทุบตี ตนจึงหนีออกจากงานไปทำงานที่อื่นแทน ในส่วนของค่าจ้างนายจ้างจ่ายค่าแรงเป็นเดือนตรงตามกำหนดเวลาที่ตกลงไว้ ในส่วนของค่าล่วงเวลาไม่ได้มีในข้อตกลงเนื่องจากเป็นงานในร้านอาหารที่มีเวลาเปิดปิดเหมือนกันทุก ๆ วันจึงไม่เคยได้ทำงานล่วงเวลา แต่นายจ้างจะมีรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ตามโอกาสในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ เป็นต้น หรือหากวันไหนที่ทางร้านมีลูกค้าเยอะกว่าปกติมาก ๆ นายจ้างก็จะให้ทำอาหารและให้เครื่องคัมมาทานกันเป็นพิเศษในกลุ่มคนงาน

นางสาว I ได้ให้ข้อมูลว่า ตอนที่ตนเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงแรก ๆ ตนได้จ่ายเงินให้แก่นายหน้าเพื่อเป็นธุระในการจัดหางานให้ซึ่งก็ได้ทำงานในสถานประกอบการ

แห่งหนึ่ง เป็นงานที่ค่อนข้างหนักและค่าแรงน้อย แต่ตนก็ยังทนทำเนื่องจากต้องการเก็บเงินและหวังว่าจะไปหางานอื่นที่ดีกว่าที่ทำอยู่ในขณะนั้น การทำงานที่นี้ตนพักอาศัยอยู่ในสถานประกอบการซึ่งมีบ้านพักสำหรับคนงานทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเช่าที่พักอาศัยเพิ่ม ที่พักจะมีกฎระเบียบที่ชัดเจนสำหรับคนงานที่อยู่อาศัย ในช่วงเวลาที่ทำงานในบางครั้งนายจ้างใช้งานเกินเวลาโดยที่ไม่มีการจ่ายเงินค่าล่วงเวลา โดยต้องทำงานวันละไม่ต่ำกว่า 9 ชั่วโมง

ต่อมาเมื่อมีการขึ้นทะเบียนแรงงานนายจ้างของตนก็พาไป แต่ตนต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยหักจากค่าแรงที่ได้รับแต่เมื่อได้บัตรมาก็ถูกนายจ้างยึดไว้เพื่อมิให้หนีไปทำงานที่อื่น หลายครั้งที่ตนอยากกลับบ้านหรือออกนอกพื้นที่เพื่อไปเยี่ยมญาติพี่น้องที่ทำงานต่างอำเภอก็ไม่สามารถไปได้เนื่องจากกลัวถูกจับกุม อีกทั้งยังมีปัญหาไม่สามารถใช้บริการในสถานพยาบาลได้เมื่อเกิดเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการทำงาน ภายหลังตนได้อ้างกับนายจ้างว่าจะต้องกลับบ้านที่พม่าประกอบกับบัตรหมดอายุจึงได้ออกจากสถานประกอบการ

โดยนางสาว H กล่าวเสริมว่า “อย่างน้อยพวกเรายินดีที่จะจ่ายเงินเช่าอยู่เพื่อหาหนทางทำมาหากิน ยังดีเสียกว่ากลับประเทศบ้านเกิดซึ่งไม่มีอันจะกินยิ่งกว่า และพวกเขายอมโดนลูกเอาเปรียบจากนายจ้างแต่ก็ยังดีกว่าถูกทหารพม่าฆ่าตาย”

หลังจากนั้น นางสาว I ได้กลับเข้ามาในพื้นที่อีกครั้งและได้งานที่ทำในสถานประกอบการปัจจุบันนางสาว I กล่าวว่า ครั้งนี้โชคดีได้นายจ้างที่ดี ในยามเจ็บป่วยจากการทำงานหรือได้รับอุบัติเหตุตนายจ้างจะเป็นผู้พาไปรักษาและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ แต่หากในบางครั้งที่เจ็บป่วยเองตนก็มักจะเดินทางไปพบแพทย์ด้วยตัวเองโดยใช้สิทธิการรักษาพยาบาลครั้งละ 30 บาท ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับจากการขึ้นทะเบียนแรงงาน

อย่างไรก็ตาม มีแรงงานบางส่วนที่แม้จะได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานแต่ประกอบอาชีพที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่กับนายจ้างหรือสถานประกอบการ แรงงานกลุ่มนี้ก็จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในส่วนของคุณค่าเช่าที่พักและค่ากินอยู่ด้วยตนเอง แรงงานผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า เรื่องของสวัสดิการและค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างหรือสถานประกอบการจะได้เช่นเดียวกับกับแรงงานข้ามชาติอื่นๆ แต่อาจจะไม่เท่ากับแรงงานไทย เช่น อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของแรงงานไทยเมื่อเทียบกับแล้วจะสูงกว่าของแรงงานข้ามชาติ สิทธิในการลาคลอด สิทธิและการเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพ ฯลฯ กล่าวคือ แรงงานคนไทยจะได้รับสิทธิอย่างเต็มที่ตามที่กำหนดกำหนดให้ความคุ้มครองในขณะที่แรงงานข้ามชาติบางรายแม้จะได้รับการขึ้นทะเบียนแต่นายจ้างบางรายก็ไม่ให้สิทธิหรือไม่ปฏิบัติตามแรงงานข้ามชาติตามที่กฎหมายกำหนดและให้ความคุ้มครอง ส่วนแรงงานที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนคงไม่ต้องกล่าวถึงเพราะเป็นกลุ่มที่แทบจะและ

หรือไม่ได้รับความคุ้มครองหรือการเข้าถึงบริการดังกล่าวเลย นอกจากนี้แรงงานไทยยังไม่มีปัญหา ยุ่งยากอันเนื่องมาจากการต้องไปต่ออายุบัตรเพื่อการทำงานหรือการขึ้นทะเบียนแรงงานเช่นเดียวกับ แรงงานข้ามชาติ อีกทั้งแรงงานกลุ่มนี้แม้ว่าจะได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานแต่ต้องลำบากกว่า แรงงานข้ามชาติที่มีบ้านพักอยู่ในสถานประกอบการ หรือที่อยู่กับนายจ้าง เนื่องจากจะต้องเสีย ค่าใช้จ่ายในส่วนของการเช่าที่พักอาศัยและค่ากินอยู่ด้วยตัวเองและประสบกับปัญหาการไม่มีที่อยู่ อาศัยหรือถูกไล่ที่ เนื่องจากบางสถานที่ที่ไม่ให้เช่าเนื่องจากกลัวว่าจะเป็นอันตรายต่อผู้ที่อยู่อาศัย ก่อน หรือกลัวเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจค้นและจับกุม

โดยสรุปแล้ว พบว่า แรงงานที่ขึ้นทะเบียนมักจะได้รับสวัสดิการค่อนข้างดี เพราะ นอกจากจะได้รับเงินค่าจ้าง ที่พักอาศัย อาหาร แล้วก็ยังได้รับวันหยุดบ้างตามโอกาส นอกจากนี้ ยังสามารถเข้าถึงบริการทางด้านสาธารณสุขได้ในระดับหนึ่ง เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาลครั้งละ 30 บาท (30 บาทรักษาทุกโรค) เป็นต้น แต่ก็มีข้อเสียในกลุ่มที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่กับนายจ้างที่ จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นบางส่วน ในขณะที่ได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่อวันเกือบเท่าๆ กัน ค่าจ้าง และสวัสดิการที่ได้รับก็มีผลต่อการเลือกงาน แรงงานบางกลุ่มที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่นานก็จะรู้จักการ หางานที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกินอยู่มากนัก ทั้งนี้เพื่อที่จะเก็บเงินไว้ใช้จ่ายอื่นๆ และส่งไปให้ ครอบครัว นอกจากนี้ แรงงานในกลุ่มนี้แสดงความคิดเห็นต่ออีกว่า จะดีกว่านี้หากนายจ้างจะ จ่ายเงินเป็นค่าจ้างให้มากขึ้นเพื่อว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เนื่องจากพวกเขาต้องใช้จ่ายเงินที่ได้รับ มาในชีวิตประจำวันไปมากกว่าจะเหลือเก็บออมหรือส่งไปให้ทางครอบครัวที่อยู่ที่บ้าน

2. กลุ่มที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน (ไม่มีบัตร)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบด้าน สวัสดิการต่างๆ ที่พึงจะได้รับค่อนข้างสูง โดยเป็นกลุ่มที่ถูกแสวงหาผลประโยชน์จากนายจ้างอยู่ เกือบตลอดเวลา นอกจากนี้แล้วแรงงานในกลุ่มนี้ยังเสี่ยงที่จะถูกทารุณ ถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย และทางจิตใจ เช่น การถูกข่มขืน, การบังคับให้ทำงานล่วงเวลาโดยไม่ได้รับค่าจ้าง, การจ่ายค่าจ้าง ต่ำกว่ามาตรฐาน สภาพการทำงานในกิจการบางประเภทยังต่ำกว่าที่มาตรฐานกำหนด ฯลฯ และเป็น กลุ่มแรงงานที่เข้าถึงสวัสดิการน้อยที่สุด กล่าวคือ แรงงานคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า บางครั้งพวกเขา ต้องทำงานเกินกว่าวันละ 8-10 ชั่วโมงโดยที่ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ คือ วันละ 80-100 บาท ซึ่งค่าแรงขั้นต่ำพื้นฐานของแรงงานตามที่กฎหมายกำหนด คือ 144 บาท (อ้างใน <http://hilight.kapook.com>) และมักจะไม่ได้รับค่าล่วงเวลา นอกจากนี้แรงงานบางคนเมื่อประสบ อุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยอันเป็นผลมาจากการทำงานก็ไม่สามารถเข้าไปรับการรักษาในสถานพยาบาล ได้ อีกทั้งต้องอยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจมากกว่าแรงงานที่ขึ้นทะเบียน เช่น แรงงานหญิงบางคนที่ต้องอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศในสถานประกอบการ

ไม่กล้าเปลี่ยนนายจ้างหรือแจ้งความ เนื่องจากกลัวว่านายจ้างเดิมจะส่งตัวให้ทางเจ้าหน้าที่รัฐจับกุม และส่งตัวออกนอกพื้นที่ทำให้ต้องทนอยู่กับสภาพการทำงานที่เลวร้าย นอกจากนี้ยังไม่ได้รับวันหยุดตามที่สมควรจะได้

นาย J แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศชาย ซึ่งทำงานอยู่ในสถานประกอบการ กิจการรับเหมาก่อสร้างแห่งหนึ่งใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ได้ให้ข้อมูลว่า การมาทำงานในกิจการนี้ นายจ้างจะจัดพื้นที่ให้เป็นที่พักคนงานอยู่ใกล้ๆ กับสถานที่ก่อสร้าง ซึ่งนายจ้างจะมีวัสดุอุปกรณ์ให้ แต่ให้คนงานช่วยกันทำที่พักเองนอกจากนี้นายจ้างไม่ได้จัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ให้แรงงาน จะต้องจัดหาเองหมด โดยที่พักอาศัยจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ในพื้นที่แออัด ห้องพักก็ค่อนข้างแคบอีกทั้งต้องอยู่กันห้องละหลายคนอีกทั้งยังต้องจ่ายค่าน้ำและค่าไฟเอง ดังนั้นเมื่อการก่อสร้างอาคารภายนอกแล้วเสร็จคนงานมักจะย้ายไปนอนตามห้องต่างๆ เพราะอย่างน้อยๆ ก็กว้างขวางกว่าแม้จะไม่มีไฟให้ใช้

ส่วนเรื่องค่าแรงนั้นตนเองได้รับค่าแรงวันละ 180 บาท เพราะเพิ่งมาทำงานได้ไม่นาน จึงยังทำงานไม่คล่องนัก แรงงานข้ามชาติบางคนที่ใช้ฝีมือก็จะได้ค่าแรงมากขึ้น บางคนได้ค่าแรงสูงถึงวันละ 250-300 บาท นายจ้างจะจ่ายค่าจ้างให้ทุกสองอาทิตย์ ทั้งนี้สามารถขอเบิกเงินล่วงหน้าได้บ้างตามความจำเป็นแต่จะต้องไม่เกินเงินค่าแรงที่ได้รับ โดยทางนายจ้างจะให้หยุดทุกวันอาทิตย์ เพราะนายจ้างและหัวหน้างานจะได้หยุดพักผ่อนด้วย ดังนั้นทุกวันอาทิตย์จึงไม่ได้รับค่าแรง

นางสาว K อายุ 16 ปี ทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า ได้เข้ามาทำงานที่โรงงานแห่งนี้ได้ 5-6 เดือน โดยได้งานจากการชักชวนของเพื่อนที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการแห่งนี้ โดยจะได้รับค่าจ้างวันละ 130 บาท และจะไม่ได้รับค่าจ้างในวันหยุด ซึ่งนางสาว K ให้ข้อมูลว่าที่โรงงานจะหยุดเฉพาะวันอาทิตย์ของทุกสัปดาห์ ยกเว้นช่วงเทศกาลสงกรานต์ทางโรงงานจะหยุดให้เป็นกรณีพิเศษประมาณ 10-15 วัน แต่แรงงานก็จะไม่ได้รับค่าแรงในวันดังกล่าวด้วยเช่นกันเพราะถือว่าไม่ได้มาทำงาน

เมื่อถามเรื่องสวัสดิการที่ทางนายจ้างมีให้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่านายจ้างมีที่พักให้ โดยบางห้องจะมีเตียงให้แต่บางห้องก็ไม่มีเตียงแล้วแต่ว่าใครจะมาอยู่ก่อนหลังและได้ห้องไหน โดยห้องน้ำที่จัดไว้ให้เป็นห้องน้ำรวมซึ่งบางครั้งห้องน้ำก็เต็มและส่งกลิ่นเหม็น แต่นายจ้างไม่ยอมอุปถัมภ์ดูแลเลยไม่รู้จะแก้ปัญหากันยังไง ส่วนเรื่องการทำงานล่วงเวลานั้นสมัยก่อนต้องทำงานล่วงเวลาบ่อยๆ โดยเฉพาะช่วงที่มีปริมาณการส่งสินค้าจากลูกค้าเป็นจำนวนมากๆ นายจ้างจะให้ทำงานนอกจากเวลางานปกติในช่วงเวลา 6 โมงเย็นจนถึง 4 ทุ่มแล้วก็ให้มาทำงานในวันรุ่งขึ้นตามปกติ หลังจากที่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาทำการตรวจสอบเกี่ยวกับมาตรฐานของโรงงานเนื่องจากลูกค้าบางรายได้จ้างบริษัทตรวจสอบให้มาตรวจสอบเรื่องมาตรฐานของโรงงาน เจ้าหน้าที่ของบริษัทที่เข้า

มาทำการตรวจสอบจึงเอาใบลงเวลาไปตรวจสอบและเรียกคนงานบางคนไปทำการสัมภาษณ์ ทางเจ้าหน้าที่จึงบอกให้ทางนายจ้างว่ามีกฎหมายกำหนดไว้ว่าจะสามารถให้คนงานทำงานล่วงเวลาได้ไม่เกินกี่ชั่วโมงต่อสัปดาห์ด้วย ทางนายจ้างจึงลดเวลาการทำงานล่วงเวลาลงและไม่ได้ให้ทำทุกวันเหมือนก่อน อีกทั้งยังเพิ่มค่าแรงล่วงเวลาซึ่งจากปกติจะได้เท่ากับค่าแรงเป็นชั่วโมงตามรายวันปกติ โดยให้เพิ่มเป็นชั่วโมงละ 20 บาท ส่วนอุปกรณ์ เช่น ผ้าปิดจมูก ทางนายจ้างไม่ได้จัดหาไว้ให้ซึ่งถูกจ้างต้องจัดหาซื้อมาใช้กันเองเพื่อป้องกันฝุ่นจากการเลื่อยและขัดไม้และกลิ่นสีที่ใช้ทาไม้อีกด้วย

โดยสรุปแล้วแรงงานข้ามชาติกลุ่มที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานเป็นกลุ่มที่ได้รับสวัสดิการจากนายจ้างค่อนข้างน้อยในบางรายก็แทบไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ นอกเหนือจากค่าจ้างเลย ทั้งยังเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกแสวงหาผลประโยชน์จากนายจ้างมากกว่าที่จะได้รับสวัสดิการที่ดีจากนายจ้าง หรือจากการทำงาน เนื่องจากขาดอำนาจในการต่อรองเพราะกลัวถูกจับหรือส่งกลับ

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าในประเด็นเรื่องสวัสดิการที่นายจ้าง หรือสถานประกอบการมิให้แก่แรงงานข้ามชาติเมื่อเทียบกับแรงงานไทยหรือแรงงานท้องถิ่นแล้ว แรงงานข้ามชาติเหล่านั้นได้รับเพียงค่าจ้างซึ่งมีอัตราที่ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำที่กำหนดใช้ตามกฎหมายหรือเมื่อเทียบกับแรงงานที่เป็นคนไทย แต่หากแรงงานคนใดโชคดีได้นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ดี กล่าวคือ ได้ทำงานในสถานประกอบการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบที่พึงปฏิบัติต่อลูกจ้างในฐานะนายจ้างที่ดี แรงงานข้ามชาติก็จะได้รับสวัสดิการที่ค่อนข้างดี อาทิ ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา วันหยุด(ตามสมควร) การเข้าถึงบริการทางด้านสาธารณสุข การได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ฯลฯ โดยมากแรงงานในกลุ่มนี้ก็จะเป็แรงงานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานแล้วเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ไม่ใช่แรงงานทุกรายที่จะได้รับสิทธิที่พึงจะได้รับอย่างครบถ้วน เนื่องจากแรงงานข้ามชาติบางรายแม้จะได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้องแต่ประสบปัญหาการถูกยึดบัตรโดยนายจ้างเพื่อมิให้แรงงานหนีไปทำงานในสถานประกอบการอื่น ในขณะที่แรงงานกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนก็จะเป็นกลุ่มที่แทบจะไม่สามารถเข้าถึงบริการจากภาครัฐ การคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและหรือได้รับสวัสดิการจากนายจ้าง เพราะแรงงานที่ไม่สามารถเลือกหรือปฏิเสธได้จึงทำให้แรงงานกลุ่มนี้มักจะถูกแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ จากนายจ้างอยู่เสมอ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่สามารถทราบหรือตรวจสอบได้ทุกรายรวมทั้งแรงงานเหล่านี้ก็มักจะหลบเลี่ยงเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ เนื่องจากกลัวถูกจับหรือส่งกลับประเทศ

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าการขึ้นทะเบียนแรงงานจะเป็นหนทางที่ทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงสวัสดิการ สิทธิคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนด แต่ก็ไม่ใช่แรงงานทุกรายจะสามารถขึ้นทะเบียนแรงงานได้ เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวค่อนข้างซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมองจากมุมของแรงงานข้ามชาติ อีกทั้งยังต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงทำให้มีแรงงานบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้อง บางกลุ่มถูกหลอกลวงจากนายหน้าหรือสถานประกอบการโดยใช้การขึ้นทะเบียนแรงงานเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติในรูปของการเรียกเก็บเงิน ทำให้ในปัจจุบันยังคงมีแรงงานบางกลุ่มที่ยังไม่สามารถที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้อง

4.1.5 การแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ประโยชน์ที่ได้รับ ปัญหาและอุปสรรค

ผลจากปัจจัยหลักและปัจจัยคู่ที่ทำให้เกิดการอพยพของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเข้ามาสู่ประเทศไทย นำไปสู่การเข้ามาประกอบอาชีพแรงงานรับจ้างของแรงงานข้ามชาติในจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นผลทำให้รัฐบาลไทยมีนโยบายในการจัดการแรงงานข้ามชาติ คือ การขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อแรงงานข้ามชาติ และนายจ้างหรือสถานประกอบการ กล่าวคือ กระบวนการนี้เริ่มตั้งแต่การนำเข้าแรงงานไปจนถึงการใช้แรงงานประกอบอาชีพและอยู่อาศัยอย่างถูกกฎหมายในที่สุด ซึ่งในกระบวนการนี้เกิดทั้งผลดี คือ แรงงานสามารถประกอบอาชีพและอยู่อาศัยตลอดจนได้รับการคุ้มครองและการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายคุ้มครอง ในขณะที่ผลเสีย คือ ตัวแรงงานจะต้องเผชิญกับปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบและการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้อื่น อาทิ นายหน้า นายจ้าง หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นที่ทราบว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติแทบทั้งสิ้น ทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลที่แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่จะมีความเกรงกลัว ในขณะที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการ คือ ผู้ประกอบการจะต้องนำแรงงานในสังกัดไปขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างสูงหากมีแรงงานในสังกัดจำนวนมาก ในประเด็นนี้แม้ว่า กลุ่มแรงงานที่ให้สัมภาษณ์มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย อันเนื่องมาจากมีหลากหลายกลุ่มอาชีพ แต่วิธีการหรือกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานนั้นส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสรุปรายละเอียดข้อมูลที่ได้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องประโยชน์ ปัญหา อุปสรรค ของกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน รวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติในขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ดังนี้

เมื่อถูกถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่แรงงานได้รับจากการขึ้นทะเบียนแรงงาน พบว่าแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกระบวนการดังกล่าว แรงงานคนหนึ่งกล่าวว่า การขึ้นทะเบียนแรงงานจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้พวกเขาทำงานได้สะดวกมากขึ้น ไม่ต้องกังวลเรื่องการกวาดล้างจับกุม หรือการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้การขึ้นทะเบียนแรงงานก็เป็นสิ่งที่ทำให้แรงงานบรรลุถึงจุดประสงค์หรือเป้าหมายของการเข้าสู่ประเทศไทย คือ การได้มีงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ต้องลักลอบทำอย่างหลบๆ ซ่อนๆ ทำให้มีรายได้เพื่อมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สามารถเลี้ยงดูครอบครัวและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้น อีกทั้งยังทำให้พวกเขาได้รับสวัสดิการในการทำงานที่ดีขึ้น ลดความเสี่ยงจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือถูกกดขี่ข่มเหงจากนายจ้าง นอกจากนี้ยังได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนดและสามารถเข้าถึงบริการด้านต่าง ๆ ได้เหมือน และหรือเกือบเทียบเท่าแรงงานคนไทย แรงงานชายคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่ตนได้ไปขึ้นทะเบียนแรงงาน บางครั้งที่เกิดอุบัติเหตุหรือป่วยนายจ้างก็ได้ดูแลโดยพาไปยังสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลเพื่อทำการรักษา อีกทั้งตั้งแต่มีงานทำความเป็นอยู่ก็ดีขึ้นจากแต่ก่อนตอนอยู่ที่อยู่ประเทศพม่ามาก

นาง L แรงงานหญิง เชื้อชาติไทใหญ่ สัญชาติพม่า อายุ 25 ปี ซึ่งทำงานอยู่ในร้านอาหารแห่งหนึ่งใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ให้ข้อมูลว่า เริ่มแรกตนทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้านอยู่ในกรุงเทพฯ ตนเองได้ทำงานนี้โดยการติดต่อผ่านนายหน้าเมื่อ 8 ปีก่อน แต่เมื่อทำงานได้ประมาณ 2 ปี ก็ลาออกเนื่องจากได้ค่าจ้างน้อย ต่อมาจึงมาทำงานในร้านอาหารแห่งหนึ่งที่ จ.ชลบุรี ทำหน้าที่ล้างจานและทำความสะอาดทั่วไปในร้าน การทำงานที่นี่ทำให้รู้จักกับสามีคนไทยซึ่งขณะนั้นทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟ ทำงานได้ประมาณ 2 ปี จึงแต่งงานกับสามีโดยมีนายจ้างเป็นผู้จัดงานแต่งงานให้ ทำงานได้อีกสักระยะสามีจึงบอกว่าอยากเปลี่ยนไปทำงานที่อื่นดูบ้างเผื่อว่าจะมีโอกาสได้รับตำแหน่งงานและรายได้ที่ดีกว่านี้จึงย้ายมาหางานทำในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีเหตุผลที่ตัดสินใจมาทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่อีกประการหนึ่ง คือ มีเพื่อนสนิทที่ทำงานด้วยกันในร้านอาหารเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่และเขาจะย้ายกลับมาทำงานที่บ้านจึงชักชวนให้มาทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ด้วยกัน ประกอบกับพี่ชายของผู้ให้สัมภาษณ์ได้งานเป็นลูกจ้างในกิจการก่อสร้างแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่จึงตัดสินใจย้ายมา

เมื่อมาถึงได้สมัครงานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ สามีได้ทำงานเป็นผู้ช่วยพ่อครัวส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทำงานเป็นผู้ช่วยแม่ครัว โดยเริ่มแรกที่ทำงานได้เงินเดือนคนละ 4,000 บาทและ 3,000 บาทตามลำดับ สวัสดิการที่ได้รับ คือ ค่าจ้าง และวันหยุดโดยเดือนแรกที่เริ่มทำงานทางร้านไม่มีวันหยุดให้แต่เดือนต่อ ๆ ไปให้หยุดอาทิตย์ละวันตามวันหยุดของร้าน บางครั้งในวันหยุดนายจ้างเรียกตัวให้ไปทำความสะอาดบ้านของนายจ้างโดยที่ไม่มีค่าจ้าง

แต่อย่างใด เมื่อทำงานที่นี่ได้ประมาณ 1 ปี จึงตัดสินใจลาออกเพราะทนความเอารัดเอาเปรียบของนายจ้างไม่ไหว ต่อมาได้งานในตำแหน่งเดิมงานในร้านอาหารแห่งใหม่โดยได้เงินเดือนคนละ 5,000 บาทและ 4,000 บาทต่อเดือน ส่วนสวัสดิการที่ได้รับจากนายจ้างใหม่ดีกว่าเก่ามาก กล่าวคือได้รับเงินเดือน และเงินเพิ่มเติมพิเศษที่นายจ้างเพิ่มให้แต่ละเดือน นอกจากนี้ยังมีที่พักและอาหารให้ โดยที่พักนายจ้างได้จัดหาอุปกรณ์เครื่องนอนให้พร้อมทั้งจ่ายค่าน้ำและค่าไฟให้อีกด้วย

ส่วนเรื่องการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่นาง L กล่าวว่า ตนเองคอยติดตามข่าวสารมาตลอด ตั้งแต่ทำงานอยู่ที่ จ.ชลบุรี ในครั้งนั้นตนเองได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานโดยที่นายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งในการขอใบอนุญาตทำงาน ดังนั้นเมื่อมาถึงจังหวัดเชียงใหม่ปีแรกจึงไปติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่จัดงาน จ.เชียงใหม่ โดยมีสามีซึ่งเป็นคนไทยผู้ไปติดต่อสอบถามให้ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 ทางรัฐบาลได้เปิดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว จึงได้มีโอกาสทำทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) และได้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องครบทุกขั้นตอนเป็นครั้งแรก โดยมีนายจ้างคนปัจจุบันเป็นผู้พาไปดำเนินการ แต่ในส่วนของการดำเนินการทุกขั้นตอนนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ได้แจ้งให้นายจ้างทราบว่าตนเองเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งหมดและเตรียมเงินส่วนดังกล่าวไว้เรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้รู้สึกเกรงใจนายจ้างเนื่องจากที่ผ่านมาไม่เคยมีนายจ้างรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด เพียงแต่นายจ้างเป็นผู้พาไปดำเนินการทุกขั้นตอนก็รู้สึกสบายใจแล้ว เพราะตนเองยังอ่านและเขียนภาษาไทยไม่คล่อง สามารถอ่านและเขียนชื่ออาหารที่ใช้ในกิจการร้านอาหารได้เท่านั้นโดยสามีคนไทยเป็นผู้สอนให้ ทุกวันนี้สามีจะพยายามติดตามข่าวสารเรื่องการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ตนเองทราบอยู่เสมอ และพยายามหาวิธีการที่จะสามารถจดทะเบียนและเปลี่ยนสัญชาติให้เป็นคนไทย เพื่อที่จะได้ไม่ต้องกังวลเรื่องการต่ออายุใบอนุญาตทำงานในแต่ละปี

การขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2547 ทำให้ตนมีโอกาสทำบัตรประจำตัวซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับบัตรประจำตัวประชาชนของคนไทย โดยที่บัตรของแรงงานต่างด้าวจะเป็นสีชมพู นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสได้สิทธิประกันสุขภาพ 30 บาทถ้วนหน้าทำให้หากเจ็บป่วยก็ไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่าย เนื่องจากมีสถานพยาบาลที่สามารถไปใช้บริการได้อย่างถูกต้อง ในอดีตเมื่อเจ็บป่วยและไปรักษาตามสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลบางแห่งเมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นคนต่างด้าวก็มักปฏิเสธการให้บริการ แต่เมื่อมีบัตรประกันสุขภาพทำให้สามารถเข้ารับบริการที่สถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลได้โดยเสียค่าบริการเพียง 30 บาท จากประโยชน์ที่ได้รับจากการขึ้นทะเบียนแรงงานตนจึงอยากให้แรงงานข้ามชาติทุกคนมาขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้องเพราะจะได้รับโอกาสที่ดีขึ้น เช่น มีโอกาสได้รับเข้าทำงานจากและได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมว่าการจ้างแรงงานข้ามชาติไม่ได้เป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ปัจจุบันนายจ้างสามารถ

จ้างงานแรงงานต่างด้าวได้อย่างเปิดเผยและไม่ต้องกังวลกับเรื่องการถูกจับกุมและตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันแรงงานข้ามชาติก็สามารถเดินทางในพื้นที่ได้อย่างเปิดเผยเช่นกัน

นาง L กล่าวว่า ตนมักจะแนะนำให้แรงงานข้ามชาติคนอื่นๆ ที่รู้จักหรือทำงานด้วยกันให้ไปขึ้นทะเบียนแรงงาน โดยยกตัวอย่างของประโยชน์จากการขึ้นทะเบียนแรงงานและโอกาสดีๆ ที่ได้รับการการกระทำดังกล่าวให้ทราบ แต่ยังมีเพื่อนร่วมงานบางคนที่ยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน เช่น เพื่อนร่วมงานคนหนึ่งไปทำบัตรกับนายจ้างของญาติซึ่งทำงานอยู่ในไซต์งานก่อสร้างเนื่องจากญาติอ้างว่าจองคิวไว้เรียบร้อยแล้ว ทั้งที่ญาติของผู้ร่วมงานคนนั้นยังไม่เข้าใจรายละเอียดของกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว เห็นได้จากการที่ตนสอบถามกับเพื่อนร่วมงานคนดังกล่าวเจ้าตัวยังไม่ทราบว่าทำอะไร มีขั้นตอนอะไรบ้าง และได้รับบัตรอะไรทราบแต่เพียงญาติบอกว่าจะได้บัตรเขียวขอบแดงซึ่งเป็นบัตรคนพื้นที่สูงต่อไปก็ไม่ต้องมาขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานข้ามชาติอีก นอกจากนี้ยังต้องจ่ายค่าขึ้นทะเบียนแรงงานสูงกว่าความเป็นจริงกว่าเท่าตัว จาก 3,800 บาท เป็น 6,000 บาท แรงงานคนดังกล่าวได้จ่ายเงินบางส่วนให้กับนายหน้าเพื่อดำเนินการไปแล้ว ตนและสามีพยายามอธิบายหลายครั้งก็ไม่รับฟัง สุดท้ายต้องจ่ายเงินซ้ำซ้อนและกลับมาขอให้นายจ้างพาไปขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวใหม่ เนื่องจากบัตรที่ได้รับไม่ใช่บัตรเขียวขอบแดงตามที่ได้แจ้ง นอกจากนี้นายจ้างต้องลำบากในการไปแจ้งขอทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) ที่อำเภอแม่ริมเพื่อทำเรื่องแจ้งเปลี่ยนนายจ้าง เนื่องจากนายหน้าได้ไปจดทะเบียนนายจ้างไว้ที่อำเภอแม่ริม จากตัวอย่างของเพื่อนร่วมงานคนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ยังมีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ไม่เข้าใจกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้อง เนื่องจากได้รับฟังข้อมูลที่ผิดๆ ประกอบกับไม่มีความเข้าใจในภาษาไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งนาง L มองว่าตนเองนั้นโชคดีที่แรงงานข้ามชาติคนอื่นๆ เนื่องจากมีสามีเป็นคนไทยจึงทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะข่าวสารที่เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้อง ปัจจุบันนี้ตนเองเรียนภาษาไทยทุกวัน โดยมีสามีเป็นผู้สอนเพราะเห็นว่าหากไม่เข้าใจภาษาไทยทำให้มีโอกาสเสียเปรียบผู้อื่นได้ง่าย

นางสาว M แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศหญิง อายุ 21 ปี ทำงานอยู่ในโรงงานแห่งหนึ่งในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ข้อมูลว่า ตนเองทำงานอยู่ที่โรงงานแห่งนี้มาประมาณ 3 ปี โดยก่อนหน้านี้เคยทำงานเป็นคนรับใช้ตามบ้าน, งานก่อสร้าง และร้านอาหารคาราโอเกะ

เริ่มแรกตนทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้านของนายจ้างที่ อ.แม่สาย จ.เชียงราย โดยพักอาศัยอยู่ที่บ้านนายจ้างเงินค่าจ้างเดือนละ 500-1,000 บาท ทำงานได้ประมาณ 1 ปี ต้องออกจากงานเนื่องจากถูกไล่ความ (ตามที่แรงงานให้ข้อมูล) เรื่องลักขโมยทรัพย์สินบ้านน้องสาวของนายจ้าง จากนั้นจึงเดินทางมาพบเพื่อนซึ่งทำงานอยู่ในกิจการก่อสร้างแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และขอพักอาศัยอยู่กับเพื่อนพร้อมทั้งขอให้เพื่อนช่วยแนะนำหรือหางานให้ งานแรกที่ได้ทำ คือ งาน

กรรมกรแบกหามในแคมป์งานก่อสร้าง เนื่องจากเป็นงานที่หนักและต้องใช้แรงมากจึงทำได้ไม่นาน หลังจากนั้นได้เปลี่ยนไปทำงานในร้านคาราโอเกะแห่งหนึ่งจากการแนะนำจากเพื่อนในแคมป์งานก่อสร้างเนื่องจากเห็นว่าน่าจะเป็นงานที่สบายกว่าเดิม แต่เมื่อไปทำแล้วนายจ้างให้ทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟแต่ต้องแต่ตัวไปเพื่อช่วยเรียกแขกประกอบกับงานเลิกไม่เป็นเวลาจึงไม่ยอมทำอีกต่อไป จึงติดต่อสอบถามเพื่อนๆ คนอื่นๆ ว่ามีงานอื่นให้ทำหรือไม่ จากนั้นจึงได้มาทำงานที่โรงงานแห่งหนึ่งตามคำแนะนำของเพื่อนที่ชักชวนมา ซึ่งโรงงานจะจัดที่พักให้โดยให้แยกห้องระหว่างคนงานชายกับคนหญิง และให้พักห้องละสองคนสำหรับแรงงานที่ยังไม่มีครอบครัว ทางโรงงานจะคิดค่าจ้างเป็นรายวัน คือ วันละ 120-140 บาท โดยนายจ้างจะจ่ายเงินให้ทุกสิ้นเดือนซึ่งสามารถเบิกเงินระหว่างทำงานได้จะแต่ต้องไม่เกินค่าแรงที่จะได้รับ เมื่อถึงสิ้นเดือนก็จะได้รับเงินที่เหลือโดยหักจากเงินที่ขอเบิกไปแล้ว

ทางนายจ้างจะไม่ทำบัตรให้กับแรงงานข้ามชาติที่ยังทำงานไม่ครบ 1 ปี และส่วนแรงงานคนไทยได้รับสวัสดิการเช่นเดียวกับแรงงานข้ามชาติแต่ค่าจ้างจะได้รับในอัตราที่สูงกว่าเล็กน้อย โรงงานจะหยุดทุกวันอาทิตย์และจะไม่ได้รับค่าแรงในวันหยุด เวลาทำงาน คือ 8.00-17.00 น. มีเวลาพักตอนเที่ยงหนึ่งชั่วโมงเมื่อเลิกงานหากไม่ต้องทำงานล่วงเวลาก็สามารถพักผ่อนได้ตามอัธยาศัย แต่หากวันมีการทำงานล่วงเวลาก็จะได้ค่าแรงเพิ่ม เมื่อทำงานครบ 1 ปี นายจ้างจะสอบถามความสมัครใจแรงงานทุกคนว่าใครต้องการขึ้นทะเบียนแรงงาน (ทำบัตร) ทางโรงงานจะออกเอกสารให้แต่แรงงานจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง แต่ถึงจะไม่ขึ้นทะเบียนนายจ้างยังคงจ้างต่อทั้งนี้เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาตรวจสอบที่โรงงาน สำหรับตนเองนั้น เมื่อทำงานได้ 2 ปี จึงตัดสินใจขึ้นทะเบียนแรงงานเนื่องจากอยากมีบัตรเหมือนเช่นแรงงานคนอื่นๆ และเลือกไปตรวจสุขภาพเพื่อให้ได้รับบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ในปีถัดมาตนไม่ได้ทำการต่ออายุใบอนุญาตทำงานเพราะเสียค่าเงิน ประกอบกับนายจ้างไม่ได้สนใจว่าแรงงานข้ามชาติจะได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วหรือไม่เพราะยังคงจ้างงานเช่นเดิม ตนเองจะให้ความสำคัญกับการทำบัตรประกันสุขภาพมากกว่าใบอนุญาตทำงาน เนื่องจากหากเกิดเจ็บป่วยจะเสียค่ารักษาเพียงครั้งละ 30 บาท ในขณะที่ไม่ได้นำใบอนุญาตไปประโยชน์อะไรก็ได้เก็บเงินจำนวนนั้นไว้ใช้อย่างอื่น เช่น ซื้อแหวนหรือสร้อยทองมาใส่แทนที่จะเอาเงินไปจ่ายค่าต่ออายุบัตร ที่โรงงานนี้จะมีแรงงานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติเพียงไม่กี่คนหรือบางคนก็ไม่ต่ออายุบัตรเพราะไม่ได้ใช้และไม่ค่อยได้ไปไหน

ในการดำเนินการขึ้นทะเบียนแรงงานนั้นนายจ้างจะให้แรงงานข้ามชาติไปติดต่อสถานที่ราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง โดยจะทำเอกสารมอบอำนาจและให้เอกสารบางอย่างที่ต้องใช้แก่แรงงานข้ามชาติเพื่อนำไปยื่นกับทางหน่วยงานรัฐ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

แรงงานส่วนใหญ่เขียนอ่านภาษาไทยไม่ได้จึงต้องฝากให้แรงงานชายชาวพม่าที่มีภรรยาเป็นแรงงานหญิงคนไทยเป็นธุระดำเนินการจัดการต่างๆ ให้โดยจะต้องเสียเงินเพิ่มเป็นค่าเสียเวลาและค่าพาไปดำเนินการ ดังนั้นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทุกคนที่โรงงานที่ต้องการทำบัตรจึงต้องจ้างให้คนงานหญิงที่เป็นคนไทยเขียนเอกสารให้ โดยคิดค่าดำเนินการประมาณ 300-500 บาทต่อคน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์และแรงงานคนอื่นๆ ขอมอบเพราะเห็นว่าสะดวกสำหรับพวกตนเองที่ไม่รู้และไม่เข้าใจทั้งภาษาไทยและกระบวนการขึ้นทะเบียนนี้ด้วย

นาง N แรงงานหญิงชาวพม่า อายุ 24 ปี ทำงานทำความสะอาดอยู่ในร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ให้ข้อมูลว่า ต้องการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมาก (ทำบัตร) เพราะสามีและเพื่อนฝูงทุกคนได้รับการขึ้นทะเบียนและมีบัตรทุกคนแล้ว แต่เนื่องจากสถานประกอบการที่ตนทำงานอยู่ไม่มีการดำเนินการให้พนักงานที่เป็นแรงงานข้ามชาติไปขึ้นทะเบียนแรงงานประกอบกับนายจ้างคงเห็นว่าสามีของตนทำงานในกิจการก่อสร้างต้องย้ายไปเรื่อยๆ จึงไม่คิดที่จะพาไปขึ้นทะเบียนแรงงาน จึงได้ปรึกษากับสามีซึ่งแนะนำว่าจะติดต่อสอบถามไปที่นายจ้างของสามี โดยนายจ้างของสามีได้แนะนำให้คุยกับนายหน้าที่ได้รับดำเนินการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ซึ่งครั้งแรกนายหน้าคิดค่าดำเนินการ 6,000 บาท แต่ในภายหลังแจ้งว่าเนื่องจาก นาง N ไม่เคยขึ้นทะเบียนประวัติมาก่อนทำให้ต้องมีขั้นตอนเพิ่มเติม เนื่องจากในปีดังกล่าวไม่อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนทำบัตร โดยจะอนุญาตเฉพาะการต่ออายุบัตรเท่านั้น จึงต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเป็น 12,000 บาทและจะได้บัตรเขียวขอบแดง ซึ่งทางนายหน้ายังกล่าวต่อว่าหากทำบัตรเขียวขอบแดงไปหลายๆ ปีจะมีโอกาสได้เปลี่ยนสัญชาติเป็นคนไทยได้ง่ายขึ้น แต่เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์และสามีมีเงินไม่พอที่จะจ่ายให้นายหน้าจึงยังไม่ได้ทำบัตรเขียวขอบแดงในปีนั้น นายหน้าจึงคืนเงินให้ครึ่งหนึ่งเนื่องจากเป็นค่าเสียเวลาในการติดต่อและดำเนินการ ในปีถัดมาผู้ให้สัมภาษณ์จึงว่าจ้างให้นายหน้าเป็นผู้ดำเนินการให้โดยที่เสียค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าแรงงานข้ามชาติคนอื่น เป็นเงินราว 10,000 บาท เนื่องจากนายหน้าคนดังกล่าวอ้างว่าจะได้รับบัตรเร็วกว่าแรงงานคนอื่นเพราะมีญาติเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบดูแลเรื่องการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติซึ่งจะทำให้การดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ รวดเร็วยิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์ พบว่า โดยรวมแล้วแรงงานข้ามชาติผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยกับกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน และเห็นความสำคัญกับกระบวนการดังกล่าวแม้ว่าบางคนยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน และหรือยังไม่ได้มีการต่ออายุใบอนุญาตทำงาน แต่ก็มีส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายนี้ เพราะเห็นว่าการขึ้นทะเบียนแรงงานมีความซับซ้อนยุ่งยากและต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างสูง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานข้ามชาติที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้นมักถูกเอารัดเอาเปรียบและแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่การลักลอบเดินทางเข้าสู่พื้นที่จนกระทั่งเข้าสู่กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน ซึ่งการแสวงหาผลประโยชน์เหล่านี้มักจะอยู่ในรูปของการเรียกเก็บเป็นตัวเงิน ได้แก่ การถูกเรียกเก็บค่าหัว ค่าเดินทางตลอดจนค่าอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะทำให้สามารถเข้าสู่พื้นที่ได้ โดยมีกลุ่มบุคคลที่เรียกว่า “นายหน้า” จะได้รับผลประโยชน์หรือเป็นผู้เรียกเก็บผลประโยชน์ นายหน้าจะมีทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวพม่า ทั้งที่เป็นเจ้าของกิจการและเจ้าหน้าที่รัฐ

แรงงานข้ามชาติชายคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ในฝั่งพม่านั้นจะมีกลุ่มอิทธิพลกลุ่มหนึ่งจะเป็นตัวเชื่อมประสานไปยังกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ต้องการจะเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยมักจะอ้างว่ามีความสัมพันธ์พิเศษกับเจ้าหน้าที่ฝั่งไทยและสามารถช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หากสนใจก็จะมีการนัดหมายเพื่อพูดคุยถึงเป้าหมายในการเดินทางตลอดจนการตกลงต่อรองราคาค่าดำเนินการต่อไป เพื่อจะได้ทำการติดต่อกับนายหน้าในฝั่งไทยหรือเจ้าหน้าที่ในฝั่งไทยให้ดำเนินการติดต่อประสานงานให้ ซึ่งจุดนี้แรงงานจะต้องเสียค่าใช้จ่ายซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่จะเดินทางไปค่าใช้จ่ายโดยประมาณตกอยู่ราว 10,000-15,000 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนดังกล่าวนี้ฝั่งพม่าก็จะแบ่งให้กับนายหน้าฝั่งไทย เท่าที่ตนทราบจะอยู่ราว 5,000 บาท หลังจากมีการนัดหมายเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะให้แรงงานมายังจุดนัดพบเพื่อส่งต่อให้นายหน้าฝั่งไทยดำเนินการต่อไป เมื่อมายังพื้นที่เป้าหมาย แรงงานจะต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับนายหน้าอีกครั้งเพื่อจัดหางานให้ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายกว่า 4,000-5,000 บาท แล้วแต่ลักษณะของงานในกรณีที่เดินทางเข้ามาเป็นครั้งแรก แรงงานบางคนถูกหลอกให้เสียเงินหลายครั้งและเป็นจำนวนมากกว่าจะมีนายหน้ามารับ เหตุผลที่ทำให้ต้องเสียเงินหลายครั้งเนื่องจากความไม่รู้และหลงเชื่อคำอ้างจากนายหน้าว่าต้องเพิ่มเงินเนื่องจากมีปัญหา หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้เรียกเก็บเงินเพิ่ม เป็นต้น แต่หากแรงงานคนใดเคยเข้ามาแล้วแต่ต้องการเปลี่ยนนายจ้างก็จะเสียค่าใช้จ่ายให้กับนายหน้าเพื่อเป็นธุรจัดการให้ราว 500-1,500 บาท แต่ถ้าแรงงานคนไหนมีญาติแนะนำนายจ้างหรืองานให้ก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับนายหน้าในการเป็นธุรจัดการให้

หากแรงงานต้องการขึ้นทะเบียนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่มขึ้นอีก กล่าวคือ หนึ่งในขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ตัวแรงงานจะต้องเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อน เนื่องจากบางคนไม่มีเอกสารยืนยัน เช่น บัตรประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน หรือบัตรผ่านแดน หรือหนังสือเดินทางชั่วคราว (TP) ที่ทางรัฐบาลออกให้ เป็นต้นก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับนายหน้าหรือผู้ที่รับดำเนินการให้ ซึ่งเป็น

ค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ราว 7,00-15,000 บาทต่อคนแล้วแต่กรณี ในขณะที่แรงงานเองไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงกระบวนการนี้ได้หากต้องการที่จะขึ้นทะเบียน ซึ่งในกระบวนการนี้นำไปสู่การจัดทำเอกสารปลอมให้แก่แรงงานข้ามชาติ อีกทั้งการเข้าถึงกระบวนการดังกล่าวเป็นเรื่องยากสำหรับแรงงานหากจะไม่ผ่านนายหน้า หรือนายจ้าง เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มักจะจำกัดอยู่ที่ตัวนายจ้าง อีกทั้งข้อมูลไม่เป็นภาษาเฉพาะที่แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าใจได้ เช่น ภาษาพม่า ภาษาลาว ภาษาไทใหญ่ เป็นต้น ทำให้แรงงานไม่สามารถเข้าใจกระบวนการขั้นตอน ตลอดจนวิธีการดำเนินการต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง นาง N หนึ่งในผู้สัมภาษณ์ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานโดยใช้บริการจากนายหน้าโดยเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 10,000 บาท เนื่องจากเชื่อคำพูดที่นายหน้าอ้างว่าจะได้รับบัตรเร็วกว่าแรงงานคนอื่น เพราะนายหน้ามีญาติเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบดูแลเรื่องการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติซึ่งจะทำให้การดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงตนได้รับบัตรพร้อมๆ กับเพื่อนแรงงานคนอื่นที่ไปขึ้นทะเบียนแรงงานด้วยตนเองในวันเดียวกันที่นายหน้าที่ดำเนินการให้กับตน

แรงงานคนหนึ่งกล่าวเสริมว่า หากต้องการขึ้นทะเบียนแรงงานจะต้องให้นายจ้างเป็นผู้ดำเนินการให้แต่หากนายจ้างไม่เต็มใจพาไปหรือไม่ให้การช่วยเหลือก็ไม่สามารถเข้าสู่ขึ้นทะเบียนได้ ประกอบกับแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่บางคนอ่านภาษาไทยไม่ออกและหรือเขียนไม่ได้ยังทำให้การดำเนินการต่างๆ มีความลำบากมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แรงงานจะต้องได้รับการตรวจโรคร้ายแรงต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งการตรวจสุขภาพดังกล่าวเป็นการตรวจโรคร้ายแรงและโรคติดต่อ อันได้แก่ วัณโรค ซิฟิลิส โรคเท้าช้าง โรคเรื้อน โรคมาลาเรีย โรคพยาธิในลำไส้ และการใช้สารเสพติด การติดแอลกอฮอล์ ตลอดจนการตรวจหาเพื่อ HIV และการตั้งครรภ์ เป็นต้น แรงงานหญิงเสริมต่อว่า หากได้นายจ้างช่วยเป็นธุระตลอดจนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมดก็ถือว่าโชคดี แต่แรงงานบางคนก็ได้ออกค่าใช้จ่ายคนละครั้งกับนายจ้างพวกเขาก็ยังพอรับได้ แต่ถ้าต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองทั้งหมดก็ค่อนข้างลำบากสำหรับแรงงาน เนื่องจากในทุกกระบวนการจำเป็นที่จะต้องใช้เงิน ซึ่งเงินเป็นปัญหาหลักสำหรับแรงงานข้ามชาติเป็นผลให้แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่สามารถที่จะเข้าสู่ระบบของการขึ้นทะเบียนแรงงานได้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานเกี่ยวกับปัญหาที่พบและอุปสรรคในการขึ้นทะเบียนแรงงาน พบว่า ส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงซึ่งสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่เป็นอุปสรรคในการขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด เพราะตัวแรงงานมักจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ส่วนใหญ่ก็มักจะถูกหักจากค่าแรง

ในแต่ละเดือน หรือต้องทำงานหนัก ทำงานล่วงเวลาโดยไม่ได้รับการจ่ายค่าจ้างเพื่อเป็นการชดเชยค่าใช้จ่าย

2. การถูกแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่, นายหน้า และนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ เช่น ตัวแรงงานมักจะถูกหลอกลวงให้เสียเงินเป็นจำนวนมาก ถูกขู่ครีดี หรือถูกข่มขู่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือเมื่อได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วก็ถูกยึดบัตรเพื่อมิให้หนีไปทำงานที่อื่น การบังคับให้ทำงานหนัก การไม่ได้รับความคุ้มครองหรือการเข้าถึงสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายคุ้มครอง เป็นต้น

3. ตัวแรงงานไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับระบบ ขั้นตอน ระเบียบตลอดจนข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน เนื่องจากข้อมูลมักจะถูกจำกัดอยู่ที่นายจ้าง หรือสถานประกอบการ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่แรงงานข้ามชาติไม่รู้ไม่เข้าใจ และไม่สามารถอ่าน-เขียนภาษาไทยได้ อีกทั้งไม่มีข้อมูลที่เป็นภาษาของงานแรงงานข้ามชาตินั้นๆ

4. กระบวนการขั้นตอนต่างๆ ก่อนเข้าจับช้อนและมีระยะเวลาในการดำเนินการที่สั้น ทำให้แรงงานบางคนที่ต้องการจะขึ้นทะเบียนเสียโอกาส

5. ในบางครั้งที่แรงงานไม่สามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ เนื่องจากถูกนายจ้างเก่ายึดบัตรไว้ หรือไม่ได้มีการแจ้งย้ายออกจากงานเดิมทำให้แรงงานไม่สามารถไปต่ออายุได้

ซึ่งผลสรุปจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคที่พบนั่นส่วนใหญ่จะเป็นผลมาจากการถูกแสวงหาผลประโยชน์และถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง นายหน้า ผู้มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่รัฐ (ตามคำกล่าวอ้าง) ซึ่งมักจะอยู่ในรูปของการหลอกลวงเรียกรับเงิน ถูกขู่ครีดี หรือถูกข่มขู่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การบังคับให้ทำงานหนัก ทำงานล่วงเวลาเพื่อแลกกับการได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน เป็นต้น เนื่องจากในแต่ละขั้นตอนของการเข้าสู่กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานนั้นจะต้องมีค่าใช้จ่ายทั้งการพิสูจน์สัญชาติ การตรวจสุขภาพ ตลอดจนค่าธรรมเนียมต่างๆ เป็นต้น เหล่านี้จึงเป็นผลทำให้ตัวแรงงานไม่ยากที่จะเข้าสู่ระบบการขึ้นทะเบียนแรงงาน แต่ก็มีแรงงานบางส่วนที่ยอมเสียค่าใช้จ่ายสูงเพื่อแลกกับอนาคตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สิ่งที่แรงงานข้ามชาติคาดหวังและต้องการจากเจ้าหน้าที่ของไทยและกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน คือ ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงเกี่ยวกับระบบ ระเบียบ ขั้นตอน กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานมีความกระชับ ไม่ซับซ้อนและมีการสื่อสารโดยใช้ภาษาที่แรงงานสามารถเข้าใจได้ เช่น ภาษาพม่า, ภาษาไทใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องการให้ทางเจ้าหน้าที่ควบคุมในเรื่องเกี่ยวกับการเรียกรับเงินที่เกินกว่าเหตุของนายหน้า เนื่องจากตลอดเวลาที่ผ่านมาแรงงานข้ามชาติจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากเพื่อที่จะได้มีเข้ามาในพื้นที่ จนกระทั่งมีงานทำ และได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในส่วนของผู้ประกอบการหรือ

นายจ้างสิ่งที่ต้องการ คือ ให้นายจ้างเพิ่มค่าแรงงานและสวัสดิการต่างๆ ให้เท่ากับแรงงานไทย เนื่องจากแรงงานข้ามชาติต้องรับผิดชอบงานหนัก งานสกปรก หรืองานที่เสี่ยงอันตราย นอกจากนี้ยังต้องการเข้าให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการต่างๆ เช่น ค่าล่วงเวลา การรับบริการทางด้านสาธารณสุข การคุ้มครองสิทธิกรณีถูกทำร้าย หรือถูกทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ และหากเป็นไปได้ก็ต้องการให้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือลักษณะของสหภาพแรงงาน เพื่อแก้ไขและช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติที่ทำงานอยู่ในพื้นที่นั้นๆ

สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติจากกลุ่มอาชีพต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน พบว่า ผลจากการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติ ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ สิ่งที่ทำให้กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติลดลง หรือแรงงานข้ามชาติที่มาต่ออายุเพื่อทำงานต่อในปีถัดไปก็มีน้อยลงนั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กระบวนการจดทะเบียนมีความซับซ้อนและมีระยะเวลาสั้น ทำให้แรงงานและนายจ้างจำนวนมากไม่เข้าใจในขั้นตอน และไม่สามารถมาขึ้นทะเบียนได้ทัน

2. การถูกเรียกรับผลประโยชน์ตลอดจนการถูกแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งที่

เป็นเจ้าหน้าที่, นายหน้า และนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ

3. แรงงานไม่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนแรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐยังเน้นการสื่อสารกับนายจ้าง ประกอบกับไม่มีเอกสารข้อมูลที่เป็นภาษาของแรงงานข้ามชาติมากนัก

4. แรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งต้องการทำการเปลี่ยนนายจ้าง แต่ไม่สามารถดำเนินการเปลี่ยนอย่างเป็นทางการได้ อันเนื่องจากข้อจำกัดต่างๆ เช่น นายจ้างเดิมยึดบัตรไว้ นายจ้างเดิมไม่ได้แจ้งออก หรือนโยบายในเรื่องดังกล่าวมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ทำให้แรงงานที่เคยขึ้นทะเบียนก็ไม่สามารถต่ออายุได้

5. การหมุนเวียนแรงงานมีค่อนข้างมากในหลายกิจการ กล่าวคือ แรงงานข้ามชาติมีการเปลี่ยนงานบ่อย แต่นโยบายการจดทะเบียนกับไม่สอดคล้องต่อการหมุนเวียน ทำให้แรงงานบางส่วนก็ไม่สามารถจดทะเบียนเพิ่มเติม จึงเกิดการจ้างงานแบบไม่ถูกกฎหมาย

6. แรงงานส่วนใหญ่มักถูกเอาเปรียบจากนายหน้าที่เรียกเก็บค่าดำเนินการต่างๆ ที่สูงกว่าความเป็นจริง

7. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ ซึ่งแรงงานมักจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกหักจากค่าแรงแต่ละเดือนของแรงงาน

8. แรงงานไม่ได้รับค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ชั่วโมงการทำงานและสภาพการทำงานตามที่กฎหมายกำหนด เช่น แรงงานบางส่วนทำงานเกินวันละ 8 ชั่วโมง โดยได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำและไม่ได้รับเงินค่าล่วงเวลา

9. นายจ้างมักจะยึดบัตรประจำตัวของแรงงานไว้ ทำให้เกิดปัญหาการถูกจับกุมเมื่อนอกสถานประกอบการ หรือมีปัญหาเมื่อไปใช้บริการสาธารณสุข

10. แรงงานมักจะถูกทำร้ายทางร่างกายและจิตใจ มีการล่วงละเมิดทางเพศในสถานประกอบการ แต่แรงงานไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิได้ เพราะแรงงานไม่กล้าที่จะไปแจ้งความประกอบกับแรงงานบางรายที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนก็มีความหวาดกลัวว่าจะถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมดำเนินคดีและถูกผลักดันออกนอกพื้นที่หรือนอกประเทศในที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าแรงงานข้ามชาติมักถูกเอาเปรียบและแสวงหาผลประโยชน์ไม่ว่าจะในส่วนของเรื่องสวัสดิการที่แรงงานสมควรจะได้รับ หรือแม้กระทั่งในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานซึ่งการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการเรียกเก็บเป็นตัวเงิน อันเนื่องมาจากในกระบวนการขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนแรงงานนั้นจะต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น กล่าวได้ว่า มีธุรกิจมืดที่มีผลประโยชน์แอบแฝงจำนวนมหาศาลจากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ จากคำกล่าวอ้างจากแรงงานผลประโยชน์ที่ได้ก็มักจะตกไปอยู่กับนายหน้า เจ้าของกิจการหรือเจ้าหน้าที่รัฐเป็นส่วนใหญ่ สิ่งนี้เป็นปัญหาและอุปสรรคที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ในปัจจุบันและยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทำให้กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาตินั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่ในขณะเดียวกันในส่วนตัวของแรงงานข้ามชาตินั้นแม้ว่าจะรู้ว่าจะต้องถูกเอารัดเอาเปรียบแต่ก็ยังยินดีที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย เนื่องจากปัจจัยผลักดันจากประเทศบ้านเกิดที่เลวร้ายส่งผลทำให้ต้องแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าให้แก่ชีวิตของตนเองและการทำงานในประเทศไทยแม้จะเสี่ยงที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบ แต่อย่างน้อยที่สุดก็ยังมีโอกาสที่จะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าอยู่ในประเทศบ้านเกิด

แต่อย่างไรก็ดี ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแรงงานตัวอย่างเป็นเพียงมุมมองหนึ่งเท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดและชัดเจนตลอดจนมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ทำการศึกษา จึงต้องทำการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลอีก 2 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบการหรือนายจ้าง และเจ้าหน้าที่รัฐ ต่อไป

4.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ว่าจ้างแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า

ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชน จำนวน 10 คน แบ่งเป็น เพศชาย 4 คน และเพศหญิง 6 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ และว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในสถานประกอบการ ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์โดยจำแนกตามลักษณะของการประกอบอาชีพ ดังนี้

4.2.1 ภาคอุตสาหกรรม คือ สถานประกอบการที่ว่าจ้างและหรือใช้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในโรงงานหรืออุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ทำการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการ จำนวน 2 คน ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 รายเป็นเพศชาย คือ

- เจ้าของกิจการ โรงงานผลิตของเล่นไม้ A
- เจ้าของโรงงานแกะสลักและทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ B

4.2.2 ภาคเกษตรกรรม คือ สถานประกอบการที่ว่าจ้างและหรือใช้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำงานด้านการเกษตรในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ในการเก็บข้อมูลได้สัมภาษณ์เจ้าของกิจการ จำนวน 2 คน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 รายเป็นเพศหญิง คือ

- เจ้าของสวนไม้ดอกไม้ประดับ C
- เจ้าของกิจการสวนปลูกผัก D

4.2.3 งานบริการ, ร้านอาหาร คือ สถานประกอบการที่ว่าจ้างและหรือใช้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำงานประเภทที่เกี่ยวกับการให้บริการต่างๆ ในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ในการเก็บข้อมูลได้สัมภาษณ์เจ้าของกิจการ จำนวน 2 คน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 รายเป็นเพศหญิง ได้แก่

- เจ้าของกิจการร้านอาหาร E
- เจ้าของกิจการเกสต์เฮาส์ F

4.2.4 ก่อสร้าง คือ สถานประกอบการที่ว่าจ้างและหรือใช้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเป็นพนักงานในสถานที่ก่อสร้างต่างๆ ในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ในการเก็บข้อมูลได้สัมภาษณ์เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง จำนวน 2 คน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 รายเป็นเพศชาย คือ

- เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง G
- เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง H

4.2.5 นายจ้าง คือ ผู้ที่ว่าจ้างและหรือใช้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเป็นพนักงานเป็นคนรับใช้ คนดูแลตลอดจนทำงานบ้านในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ในการเก็บข้อมูลได้

สัมภาษณ์นายจ้างโดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 รายเป็นเพศหญิง ได้แก่

- เจ้าของบ้านพักอาศัย I
- เจ้าของบ้านพักอาศัย J

ทั้งนี้จากการสังเกตและทำการสัมภาษณ์ในครั้งนี้สามารถสรุปและรวบรวมผลการศึกษตามกลุ่มประเด็นคำถามได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 สาเหตุที่ผู้ประกอบการตัดสินใจว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ตลอดจนวิธีการได้มาซึ่งแรงงาน จำนวนแรงงานในสถานประกอบการ และสวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน

เหตุผลที่ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนตัดสินใจจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

คุณ A เจ้าของกิจการโรงงานผลิตของเล่นไม้ เพศชาย อายุ 50 ปี ให้ข้อมูลว่า โรงงานของคุณ A เปิดกิจการมาแล้วกว่า 7 ปี เดิมคุณ A เป็นลูกจ้างของโรงงานผลิตของเล่นไม้แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 3 ปี ภายหลังจึงทำการเป็นของตัวเอง ในระยะแรกเป็นกิจการภายในครัวเรือน ต่อมาเมื่อมีปริมาณงานมากขึ้นจึงเริ่มจ้างคนรู้จักมาช่วยงานในบางส่วนแต่ไม่จ้างเป็นลูกจ้างประจำ กระทั่งกิจการเป็นที่รู้จักมีลูกค้าสั่งทำสินค้ามากขึ้นเรื่อยๆ จึงตัดสินใจจ้างลูกจ้างประจำ ในระยะแรกคนงานส่วนใหญ่จะเป็นหญิงชราและแม่บ้าน งานที่ทำจึงเป็นการประกอบและบรรจุสินค้า แต่ขาดแคลนแรงงานในส่วนที่เป็นงานที่หนักและเสี่ยงอันตรายต่อเครื่องมือและสารเคมี เช่น ตัดไม้ เข้าเลื่อย ขัดไม้ ลงสีและน้ำยาเคลือบไม้ ต่อมาเมื่อมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามาสมัครเป็นคนงานจึงรับไว้ นอกจากนี้ได้สอบถามแรงงานจึงได้ทราบว่า เดิมเป็นคนงานรับเหมาก่อสร้างหอพักใกล้กับโรงงานคุณ A แต่งานที่ทำเป็นงานหนักทำให้อยากเปลี่ยนงานจึงตัดสินใจเข้ามาสอบถามที่โรงงานคุณ A ดังนั้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นให้คุณ A มีความสนใจจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า เนื่องจากไม่เกี่ยงงาน เรียนรู้งานเร็ว มีความคล่องแคล่วว่องไว มีความขยันและอดทน

โรงงานของคุณ A แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนผลิตชิ้นงาน (โรงเลื่อย) และส่วนบรรจุชิ้นงาน (โรงแพ็ค) ปัจจุบันมีแรงงานประมาณ 25-35 คน เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าประมาณ 20-25 คน แรงงานผู้ชายทั้งหมดทำงานอยู่ในส่วนผลิตชิ้นงานส่วนแรงงานผู้หญิงจะทำงานบรรจุชิ้นงาน ส่วนแรงงานคนไทยมีเพียง 5-10 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นเพศหญิงและทำงานบรรจุชิ้นงาน คุณ A กล่าวว่า สาเหตุที่เลือกจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามากกว่าแรงงานไทยเนื่องจากเห็นว่าทำงานได้ปริมาณมากกว่า แรงงานส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยทำงานและมีสภาพร่างกายแข็งแรง ขยัน อดทน ไม่หยุดงานบ่อย ไม่เกี่ยงงาน ทำงานได้หลากหลายกว่าในขณะที่แรงงาน

ไทยที่มาสมัครส่วนใหญ่มักจะเป็นคนชราและแม่บ้านที่ว่างงานและหรือไม่ได้ประกอบอาชีพที่แน่นอน ประกอบกับในระยะหลังก็มีแต่แรงงานจากสหภาพพม่าเข้ามาสมัครงานจึงจ้างแรงงานข้ามชาติมากขึ้น

ในประเด็นเรื่องการจ้างงานและสวัสดิการที่ให้แก่แรงงานข้ามชาติ คุณ A จะจ่ายค่าจ้างแรงงานเป็นรายวัน 130-160 บาท หากวันไหนแรงงานคนใดหยุดหรือลาจะหักค่าแรงตามวันที่ขาดงาน คือ แรงงานคนไทยจะให้ค่าจ้างวันละ 140 บาทเท่ากันทุกคน ส่วนแรงงานข้ามชาติจะให้เริ่มต้นที่วันละ 130 บาท โดยแรงงานชายเริ่มต้นที่วันละ 140 บาท เนื่องจากทำงานที่หนักและเสี่ยงอันตรายมากกว่าแรงงานหญิง เมื่อทำงานไปสักระยะจนทำงานคล่องจะเพิ่มค่าแรงเป็นวันละ 150 บาท มีเพียงหัวหน้าคนงานซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติคนเดียวเท่านั้นที่ได้ค่าแรงวันละ 160 บาท เนื่องจากทำงานที่โรงงานมานาน ส่วนการทำงานล่วงเวลา คุณ A กล่าวว่าหากมีปริมาณงานที่ลูกค้าสั่งจำนวนมากจึงจะให้แรงงานทำงานล่วงเวลา โดยจะมีการแจ้งล่วงหน้าก่อนเลิกงานระหว่างวัน ซึ่งงานล่วงเวลาจะเริ่มเวลา 18.00-22.00 โดยประมาณ และจ่ายค่าล่วงเวลาให้ชั่วโมงละ 20 บาท สำหรับแรงงานที่มีค่าจ้างรายวันไม่เกินวันละ 150 บาท ส่วนลูกจ้างที่มีค่าจ้างรายวันๆ ละ 160 บาท จะให้ชั่วโมงละ 25 บาท

นอกจากนี้คุณ A ยังจัดบ้านพักใกล้บริเวณโรงงานให้แรงงานข้ามชาติทุกคนพักอาศัยหากมีครอบครัวจะจัดให้พักครอบครัวละ 1 ห้อง แต่หากยังไม่มีครอบครัวจะจัดให้พักห้องละ 2 คน โดยไม่ต้องเสียค่าน้ำค่าไฟ นอกจากนี้มีเครื่องทำน้ำเย็นและน้ำไว้ให้ดื่ม ส่วนวันหยุดและวันทำงาน คุณ A กล่าวว่าที่โรงงานจะทำงานวันจันทร์-วันเสาร์ เวลาทำงาน คือ 8.00-17.00 น. พักเที่ยงเวลา 12.00-13.00 น. ส่วนโรงเลื่อยจะมีการหยุดพักในช่วง 10.00 น. และ 15.00 น. ครั้งละ 10-15 นาที เพื่อพักเครื่องจักร ทางโรงงานจะหยุดทุกวันอาทิตย์ไม่มีวันหยุดนักขัตฤกษ์ แต่จะหยุดให้เฉพาะช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปีประมาณ 10 วัน

เมื่อผู้สัมภาษณ์สอบถามถึงแหล่งหรือวิธีการที่ได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า นั้น คุณ A ได้ให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่เปิดกิจการมาไม่เคยต้องไปหาแรงงานจากที่อื่น ส่วนใหญ่แล้วจะได้แรงงานข้ามชาติมาจากการแนะนำตลอดจนการชักชวนจากแรงงานข้ามชาติที่ทำอยู่ในโรงงาน

จากการสัมภาษณ์คุณ B เจ้าของกิจการ โรงงานแกะสลักและทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ เพศชาย อายุ 55 ปี กิจการของคุณ B เปิดดำเนินการมาแล้ว 8 ปี มีแรงงานประมาณ 15-20 คน เป็นแรงงานไทย 4 คน ทั้งหมดเป็นช่างฝีมือชำนาญงานเฉพาะด้านและผู้ฝึกสอนงานให้แก่แรงงานข้ามชาติ และมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าประมาณ 10-20 คน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง ความรับผิดชอบในการทำงานแรงงานเพศชายจะรับผิดชอบงานที่หนัก เสี่ยงอันตราย ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้เครื่องจักรและต้องการความแม่นยำ ส่วนแรงงานเพศหญิงจะรับผิดชอบงานด้านการประกอบ

ขึ้น งานขัด งานลงสี งานทำความสะอาด และงานขาย เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มีหน้าร้านสำหรับแสดงและขายสินค้า

เมื่อสอบถามถึงสาเหตุที่เลือกจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากแรงงานข้ามชาติมีอัตราค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานไทย และงานบางอย่างแรงงานข้ามชาติสามารถทำแทนแรงงานไทยได้ ประกอบกับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าส่วนใหญ่จะมีความขยัน อดทน ไม่เกียจงาน สนใจในการเรียนรู้งานเพิ่มเติม สามารถรับผิดชอบงานเพิ่มขึ้นได้ ทำงานที่หนักและเสี่ยงอันตรายได้ ไม่ลาหยุดงาน มีสภาพร่างกายที่แข็งแรงสามารถทำงานหนักได้ดีและมีความคล่องแคล่ว

เมื่อสอบถามถึงวิธีการที่ได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า ในระยะแรกได้แรงงานข้ามชาติจากการนำเสนอจากนายหน้าคนไทย ประกอบกับเป็นช่วงที่กำลังขยายกิจการโรงงานจึงสนใจและติดต่อกลับตามนามบัตรที่นายหน้าให้ไว้ นายหน้าจะคิดค่าเสียเวลาประมาณ 1,000-2,000 บาท / คน สำหรับการจัดหาแรงงานข้ามชาติที่มีประสิทธิภาพในการทำงานด้านนี้มาก่อน ส่วนแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานมักได้มากจากการเข้ามาสอบถามด้วยตนเองและการชักชวนในกลุ่มของแรงงานที่ทำงานในโรงงาน

สวัสดิการที่ให้แก่แรงงานข้ามชาติ คือ ที่พักอาศัยในบริเวณโรงงานและค่าจ้าง โดยลูกจ้างที่เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทุกคนจะอาศัยอยู่ที่พักซึ่งได้จัดไว้ให้ ส่วนค่าจ้างที่แรงงานข้ามชาติจะได้รับ คือ ประมาณ 2,500-4,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณของงาน ความสามารถในการทำงานลักษณะงานที่รับผิดชอบ และความขยันขันแข็งของแรงงานแต่ละคน ประกอบเป็นองค์ประกอบ

จากการสัมภาษณ์คุณ C เจ้าของสวนไม้ดอกไม้ประดับ เพศหญิง อายุ 72 ปี ซึ่งเปิดดำเนินกิจการมากกว่า 20 ปี โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ในระยะแรกให้คนงานที่บ้านช่วย เมื่อทำไปสัก 2-3 ปี กิจการเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีปริมาณการสั่งซื้อจากลูกค้าเพิ่มมากขึ้นทำให้คุณ C ต้องจ้างแรงงานในสวนมากขึ้น และเมื่อสอบถามถึงสาเหตุที่เลือกจ้างแรงงานต่างชาติดังกล่าวจากผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าเดิมเคยจ้างแรงงานไทยแต่ทำได้ไม่นานก็ลาออก เนื่องจากแรงงานไทยมีงานให้เลือกมากกว่าและงานที่ต้องทำในสวนก็เป็นงานหนักและต้องใช้แรง คือ การขุดดินไม้ และในปริมาณที่ค่อนข้างมากต่อวัน ในขณะที่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าส่วนใหญ่มีสภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความอดทนในการทำงานสูง ไม่ขาดงานบ่อยหรือทำงานนอกจากนี้ยังยินดีที่จะพักอาศัยที่บ้านพักคนงานที่จัดไว้ให้ในบริเวณสวน อีกทั้งหากเปรียบเทียบปริมาณงานที่ทำได้ต่อวันแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำงานได้ปริมาณงานที่มากกว่าแรงงานไทย อัตราค่าที่ต่ำกว่าแรงงานไทย

เมื่อสอบถามถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า เริ่มแรกได้มาจากการแนะนำจากคนรู้จัก หลังจากนั้นแรงงานจะเป็นผู้ชักชวนหรือบอกต่อในกลุ่มแรงงานข้ามชาติด้วยกันให้มาสมัคร ทำให้เมื่อมีแรงงานในสวนลาออกจึงไม่เคยขาดแคลนแรงงาน ปัจจุบันในกิจการมีคนงานซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทั้งหมด 10 คน แบ่งเป็นเพศชาย 6 คน และเพศหญิง 4 คน โดยมีการแบ่งงานอย่างชัดเจน คือ งานหนักให้คนงานชายรับผิดชอบ เช่น ขุดดิน ขุดหรือย้ายต้นไม้ ฯลฯ ส่วนงานเบา เช่น ดูแลและรดน้ำต้นไม้, บรรจุต้นไม้ลงถุง ฯลฯ ให้คนงานหญิงรับผิดชอบ

สวัสดิการที่คุณ C ให้แก่แรงงานข้ามชาติ คือ ที่พักอาศัยในบริเวณสวน ค่าจ้างเดือนละ 2,000-4,000 บาท ขึ้นอยู่กับหน้าที่ความรับผิดชอบของแรงงานและประเภทงานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีวันหยุดให้แก่แรงงานทุกวันอาทิตย์

จากการสัมภาษณ์คุณ D เจ้าของกิจการสวนปลูกผัก เพศหญิง อายุ 68 ปี กิจการของคุณ D เปิดดำเนินกิจการมาประมาณ 2-3 ปี โดยเริ่มแรกให้คนงานดูแลบ้านซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศชายเป็นผู้ดูแล ช่วงแรกปลูกไว้เพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเมื่อเหลือจึงแบ่งมาขายในร้านของชำซึ่งเป็นกิจการหนึ่งของครอบครัว จนกระทั่งมีลูกค้ามาสอบถามติดต่อขอรับไปขายต่อที่ตลาด จึงเป็นจุดริเริ่มของการทำเป็นสวนผักเต็มตัว ปัจจุบันมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในสวนผักประมาณ 10-15 คน แบ่งเป็นเพศชายประมาณ 7-10 คน และเพศหญิงประมาณ 5-8 คน โดยที่สวนผักจะมีผักที่ปลูกอยู่หลายประเภท แต่ละประเภทมีการดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวที่แตกต่างกัน มีหัวหน้าคนงาน คือ แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ทำงานอยู่ที่สวนผักตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งจะมีหน้าที่รายงานความคืบหน้าต่างๆ ภายในสวน

เมื่อสอบถามถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า เริ่มแรกสามีของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ชักชวนให้มาทำงาน เนื่องจากสามีดูแลงานก่อสร้างหอพักซึ่งเป็นอีกกิจการหนึ่งของครอบครัวเป็นประจำและรู้จักคนงานพอสมควร จึงชักชวนแรงงานชายคนหนึ่งมาทำงานด้วย หลังจากนั้นก็ได้มาจากการชักชวนและบอกต่อในกลุ่มแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ทำงานอยู่ นอกจากนี้ยังได้จากการที่แรงงานเข้ามาสอบถามด้วยตนเองที่สวน

และเมื่อสอบถามถึงสาเหตุที่เลือกว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามาทำงานในกิจการ ผู้ให้กล่าวว่า งานทำสวนเป็นงานที่แรงงานคนไทยไม่ค่อยให้ความสนใจและหาคนทำลำบาก ในขณะที่หาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าได้ง่ายกว่า ประกอบกับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าส่วนใหญ่จะมีความขยันและอดทนสูง ไม่เกียจงาน สิ่งงานอะไรก็ทำได้ไม่อิดออด มีความรับผิดชอบต่องาน และไม่ลาหยุดทำธุระหรือลาป่วยบ่อยเมื่อเทียบกับแรงงานคนไทย อีกทั้ง

ค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าการจ้างแรงงานคนไทย

สวัสดิการที่ให้แก่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า คือ ที่พักอาศัยในบริเวณสวนผัก โดยผู้ให้สัมภาษณ์จะจัดหาเครื่องใช้ที่จำเป็นบางอย่างให้ นอกเหนือจากนั้นให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบจัดหาเอง ไม่ต้องเสียค่าน้ำค่าไฟ นอกจากนี้ยังอนุญาตให้นำผักจากสวนมาประกอบอาหารได้ ส่วนอัตราค่าจ้างแรงงาน 2,500-3,500 บาท / เดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและประเภทของงานที่แรงงานรับผิดชอบ

จากการสัมภาษณ์คุณ E เจ้าของกิจการร้านอาหาร เพศหญิง อายุ 33 ปี ทราบว่าได้เปิดดำเนินการร้านอาหารมากกว่า 5 ปี ปัจจุบันมีพนักงานประมาณ 10-12 คน โดยเป็นลูกจ้างประจำ 4 คน และที่เหลือเป็นลูกจ้างรายชั่วโมงสลับกันมาทำงานวันละ 2 คน งานที่ให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำส่วนใหญ่จะเป็นงานทำความสะอาดและล้างจานเป็นหลัก สำหรับลูกจ้างประจำคนไทย 1 คน คือ กู้ปรุงอาหาร และส่วนลูกจ้างประจำที่เป็นแรงงานต่างชาติดังกล่าวอีก 3 คน คือ ผู้ช่วยก๊ากและพนักงานทำความสะอาด เหตุที่ผู้ช่วยก๊ากเป็นแรงงานต่างชาติดังกล่าวเนื่องจากเคยร่วมงานกันมาและทำงานเข้ากันได้ดีประกอบกับได้รับการฝึกฝนและมีประสบการณ์ในการทำงานมาก่อนเรียนรู้เร็ว ขยัน และอดทน

เมื่อสอบถามถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงานต่างชาติดังกล่าวนั้นผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ได้มาจากหลายทางด้วยกัน คือ เริ่มแรกแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าซึ่งเป็นคนงานก่อสร้างใกล้เคียงมาสมัครด้วยตนเอง จากนั้นได้มาจากแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ทำงานอยู่แล้วเป็นผู้ชักชวนมา นอกจากนี้ยังมีแรงงานข้ามชาติที่ได้จ้างเป็นรายวัน ซึ่งได้มาจากบริเวณตลาดค้าเหียงซึ่งบริเวณดังกล่าวมักจะมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามาขึ้นรถคนจ้างงานทุกๆ เช้าของแต่ละวัน ซึ่งการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเป็นรายวันค่อนข้างสะดวก ซึ่งสามารถไปรับในเวลาไหนก็ได้ตั้งแต่ประมาณ 8.00 น. แต่จะต้องนำไปส่ง ณ จุดเดิมในเวลา 17.00 น. อีกทั้งค่าแรงสูงมากนักเมื่อโดยค่าแรงของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ารายวันเหล่านั้นจะประมาณวันละ 200 บาท

เหตุผลที่จ้างแรงงานข้ามชาติในกิจการเป็นส่วนใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าหาพนักงานทำงานทำความสะอาดที่เป็นแรงงานไทยได้ยากมาก เนื่องจากแรงงานไทยเกียจงานไม่มีความอดทนในการทำงานรังเกียจงานสกปรก จึงทำให้สะดวกใจที่จะจ้างแรงงานต่างชาติดังกล่าวมากกว่า เพราะสังเกตเห็นว่าตั้งแต่เปิดดำเนินการมาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามีความขยัน อดทน มีความรับผิดชอบ ไม่เกียจงาน มีความตั้งใจในการทำงานและเรียนรู้งานได้เร็ว สามารถทำงานบางอย่างแทนแรงงานไทยได้ นอกจากนี้อัตราค่าจ้างแรงงานยังถูกกว่าเมื่อเทียบกับแรงงานไทย

สวัสดิการที่ให้แก่แรงงานข้ามชาติ คือ ค่าจ้างโดยจ่ายเป็นรายเดือนประมาณ 3,000-3,500 บาท ต่อเดือนสำหรับพนักงานทำความสะอาด และ 4,000-4,500 บาท สำหรับผู้ช่วยก๊าก นอกจากนี้แรงงานข้ามชาติที่เป็นลูกจ้างประจำทั้งหมดจะพักอาศัยและกินอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์ มีวันหยุดสัปดาห์ละหนึ่งวันโดยหมุนเวียนกันหยุด

จากการสัมภาษณ์คุณ F เจ้าของกิจการบุตติกเกตส์เฮาส์ขนาด 30 ห้อง เพศหญิง อายุ 31 ปี ซึ่งเปิดกิจการมาประมาณ 3-4 ปี ปัจจุบันกิจการเป็นที่รู้จักโดยเห็นได้จากจำนวนผู้เข้าพักที่เกือบเต็มทุกวันและหากเป็นช่วงเทศกาลจะมีลูกค้าเข้าพักเต็มทุกห้อง กิจการของคุณ F มีพนักงานประมาณ 5-8 คน เป็นแรงงานคนไทย 1 คน ทำงานในตำแหน่งหัวหน้าแม่บ้าน ซึ่งทำงานกับครอบครัวคุณ F มานานแล้ว นอกเหนือจากนั้นเป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทั้งหมด แบ่งเป็นเพศชาย 1 คน ทำหน้าที่ดูแลสวนและความปลอดภัยโดยรอบเกสต์เฮาส์ ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิงทำหน้าที่เป็นพนักงานทำความสะอาดและดูแลความเรียบร้อยภายในห้องพัก โดยมีหัวหน้าแม่บ้านเป็นผู้สอนงานและควบคุมงาน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ คือ พนักงานทำความสะอาดห้องพักจำนวน 2-3 คน และพนักงานซักรีดจำนวน 2 คน

สวัสดิการที่มีให้แก่แรงงาน คือ วันหยุดสัปดาห์ละ 1 วัน (ผลัดเปลี่ยนกัน) เฉพาะแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่เป็นเพศชายและหัวหน้าแม่บ้านเท่านั้นที่พักอาศัยอยู่ในเกสต์เฮาส์ อัตราค่าจ้างที่ให้ คือ เดือนละ 3,500-5,000 บาท ขึ้นอยู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ

เมื่อสอบถามถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าได้จากการติดประกาศรับสมัครงานไว้ด้านหน้าเกสต์เฮาส์ แรงงานจึงเข้ามาสมัครด้วยตนเอง และเมื่อสอบถามถึงสาเหตุที่ตัดสินใจเลือกว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า งานในกิจการส่วนใหญ่เป็นงานที่สามารถใช้แรงงานข้ามชาติแทนแทนแรงงานไทยได้ เป็นงานที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความสามารถเฉพาะด้าน ประกอบกับกิจการมีขนาดเล็กเพื่อช่วยประหยัดต้นทุนของกิจการ จึงจ้างแรงงานข้ามชาติมากกว่าแรงงานไทย เนื่องจากแรงงานข้ามชาติมีอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานไทย นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำได้ดี มีความขยัน อดทน ไม่เกียจงาน มีความว่องไวในการทำงานไม่หยุดงานบ่อย

จากการสัมภาษณ์คุณ G เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง เพศชาย อายุ 44 ปี พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ดำเนินกิจการรับเหมาก่อสร้างมาประมาณ 4-5 ปีแล้ว ปัจจุบันมีพนักงานและคนงานในบริษัทประมาณ 40-50 คน เป็นแรงงานคนไทยประมาณ 5-10 คนเท่านั้น ซึ่งได้แก่ พนักงานธุรการทั่วไปและบัญชี วิศวกร โฟร์แมน หัวหน้าช่าง นอกเหนือจากนั้นล้วนเป็นลูกจ้างที่เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทั้งสิ้น ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชายแต่จะมีเพศชายมากกว่า จะมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าประมาณ 15-20 คนที่เคยทำงานกับผู้ให้สัมภาษณ์มาประมาณ 1-2

ปี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในระดับหนึ่งสามารถให้ดูแลแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานใหม่ได้ แรงงานที่ทำงานยังไม่คล่อง จะให้เริ่มจากงานง่ายๆ ที่ไม่ต้องใช้ฝีมือ เช่น ยกของ ผสมปูน ฯลฯ แล้วจึงหัดงานอื่นต่อไป ส่วนแรงงานข้ามชาติที่ทำงานคล่องจะได้รับผิดชอบงานที่ต้องใช้ทักษะฝีมือหรือยากขึ้น เช่น ก่ออิฐ ฉาบปูน ปูกระเบื้อง เป็นต้น

เมื่อผู้สัมภาษณ์สอบถามถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า ได้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามาจากหลายทางด้วยกัน คือ เริ่มแรกได้จากการสอบถามและการแนะนำจากหัวหน้าคนงานที่เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าซึ่งเคยร่วมงานกันมาก่อน ต่อมาได้มาจากการชักชวนของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานกับผู้ให้สัมภาษณ์อยู่แล้ว นอกจากนี้ยังได้มาจากการที่แรงงานข้ามชาติเข้ามาสอบถามด้วยตนเองที่ไซค์งาน นอกจากนี้ยังได้มาจากการติดต่อผ่านนายหน้า แต่จะต้องเสียค่าเสียเวลาให้นายหน้าเล็กน้อย ประมาณ 1,000-3,000 บาท / การจัดหาแรงงาน 1 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการทำงานของแรงงาน

ส่วนเหตุผลที่เลือกจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า งานในกิจการรับเหมาก่อสร้างเป็นงานที่ใช้แรงงานเป็นหลัก อีกทั้งเป็นงานประเภทที่แรงงานคนไทยไม่นิยมทำกันเพราะเป็นงานหนักและเงินน้อย จึงทำให้จำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไปโดยปริยาย อีกทั้งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าส่วนใหญ่มีความขยันขันแข็ง ไม่เกียจงาน ว่องไว ชอบเรียนรู้งาน ไม่ค่อยลาหยุดหรือท้งงาน ส่วนอัตราค่าจ้างยังต่ำกว่าเมื่อเทียบกับแรงงานคนไทย

สวัสดิการที่ทางผู้สัมภาษณ์ให้แก่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า คือ ที่พักอาศัยจะเป็นลักษณะไม่ถาวรจะอยู่ในบริเวณหรือใกล้กับไซค์งาน ซึ่งแรงงานข้ามชาติทั้งหมดจะอาศัยอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยจะได้รับอัตราค่าจ้างเป็นรายวันๆ ละประมาณ 130-200 บาท ขึ้นอยู่กับประเภทของงานที่แรงงานรับผิดชอบ

ผลจากการสัมภาษณ์คุณ H เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง เพศชาย อายุ 38 ปี พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ดำเนินกิจการรับเหมาก่อสร้างมาประมาณ 2-3 ปี ปัจจุบันมีพนักงานในบริษัทประมาณ 10-20 คน เป็นพนักงานคนไทยประมาณ 5-10 คน และเป็นคนงานที่เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าประมาณ 10-15 คน พนักงานที่คนไทยจะจ่ายค่าจ้างเป็นรายเดือน ส่วนคนงานที่เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจะจ่ายค่าจ้างเป็นรายวัน วันละ 120-200 บาท และจะมีวันหยุดให้ 1 วัน/สัปดาห์ (วันอาทิตย์)

เมื่อสอบถามถึงวิธีการได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า ได้มาจากการแนะนำจากรุ่นพี่ซึ่งรู้จักและประกอบกิจการรับเหมาก่อสร้าง อีกทาง คือ ได้จากการชักชวนจากแรงงานที่ทำงานอยู่แล้ว ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงานในกิจการ

และเมื่อสอบถามถึงสาเหตุของการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า งานก่อสร้างเป็นงานที่ใช้แรงงานเป็นหลักส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีแรงงานคนไทยอยากทำ เนื่องจากแรงงานคนไทยมีโอกาสเลือกที่มากกว่านอกจากนี้ยังเป็นงานที่ค่อนข้างหนักและเสี่ยงอันตราย อีกค่าแรงสำหรับการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่านั้นต่ำกว่าการว่าจ้างแรงงานคนไทย ประกอบกับแรงงานข้ามชาติก็มีความขยันและอดทนในการทำงาน สามารถทำงานล่วงเวลาได้ ไม่เกียจงาน ไม่ค่อยหยุดงานหรือทักงาน อีกทั้งมีสภาพร่างกายที่แข็งแรงเอื้ออำนวยต่อการทำงานหนัก จึงทำให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเป็นที่ต้องการของกิจการก่อสร้างเป็นอย่างมาก

จากการสัมภาษณ์คุณ I เจ้าของบ้านพักอาศัย เพศหญิง อายุ 52 ปี ที่ว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าให้ทำงานบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า เดิมไม่เคยจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าอยู่เป็นลูกจ้างประจำ แต่จะจ้างแรงงานข้ามชาติทุกวันอาทิตย์ให้เข้ามาทำความสะอาดบ้าน โดยจะให้ค่าจ้างวันละ 150-200 บาท ไม่กำหนดช่วงเวลาทำงานที่แน่นอน แรงงานสามารถเริ่มงานในเวลาใดก็ได้หากทำแล้วเสร็จสามารถกลับได้เลย แต่ปัจจุบันจ้างแรงงานข้ามชาติให้อยู่ประจำ เนื่องจากต้องดูแลหลานอีกทั้งลูกชายและลูกสะใภ้ย้ายไปทำงานต่างจังหวัดจึงทำให้ไม่มีเวลาทำความสะอาดบ้าน แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่จ้างไว้นั้นเป็นเพศหญิง อายุประมาณ 19-20 ปี พักอาศัยอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์ที่บ้าน

เมื่อผู้สัมภาษณ์สอบถามถึงเหตุผลที่เลือกจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า งานดูแลทำความสะอาดบ้านและพักอาศัยอยู่กับนายจ้างสำหรับแรงงานคนไทยแล้วหาค่อนข้างยาก หากมีส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและไม่สามารถพักอาศัยกับนายจ้างได้ อีกทั้งอัตราค่าจ้างสูงกว่าเมื่อเทียบกับการจ้างแรงงานข้ามชาติ นอกจากนี้ในการทำงานแม้จะไม่ได้กำหนดช่วงเวลาการทำงานที่แน่นอน แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำงานหรืออาจเคยผ่านงานประเภทนี้มาก่อน มีความสนใจและใส่ใจงาน มีความรับผิดชอบ ขยันและอดทนสูง ไม่เกียจงาน ส่วนอัตราค่าจ้างประมาณ 3,000-4,000 บาทต่อเดือน

เมื่อสอบถามถึงวิธีการที่ได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าได้มาจากการแนะนำจากแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าซึ่งทำงานอยู่บ้านใกล้เคียง

ผลจากการสัมภาษณ์คุณ J เจ้าของบ้านพักอาศัย เพศหญิง อายุ 68 ปี ที่ได้ทำการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไว้ทำงานบ้าน ปัจจุบันผู้ให้สัมภาษณ์จ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำงานบ้านจำนวน 2 คน เป็นเพศหญิง โดยจะมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลงานบ้านทั้งหมด อัตราค่าจ้าง 3,000-4,000 บาทต่อเดือน

เมื่อสอบถามถึงสาเหตุที่ทำการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่แล้วแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจะสามารถทำงานได้ก่อนจ้างหลากหลายกว่าแรงงานไทย ประกอบกับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าขยัน อดทนและคล่องแคล่วว่องไว จึงทำให้ทำงานต่างๆ ได้เสร็จเรียบร้อยในเวลารวดเร็วกว่าที่กำหนด ไม่เกียจงาน เรียนรู้งานเร็วและใส่ใจในการ อีกทั้งค่าแรงต่ำกว่าจ้างแรงงานคนไทย

ส่วนวิธีการได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า ได้ทำการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามานานแล้วตั้งแต่ขณะที่อยู่บ้านที่กรุงเทพฯ โดยได้แรงงานข้ามชาติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐท่านหนึ่งซึ่งรู้จักกันเป็นผู้นำแนะนำให้ โดยเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าเสียเวลาให้จำนวนหนึ่ง เมื่อย้ายมาอยู่เชียงใหม่จึงได้ติดต่อเจ้าหน้าที่ท่านนั้นเพื่อจัดหาแรงงานข้ามชาติให้ โดยที่เสียค่าใช้จ่ายประมาณ 10,000-15,000 บาท โดยนำแรงงานข้ามชาติมาส่งให้ที่ จ. เชียงใหม่ ทราบเพียงว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะติดต่อและไปปรับตัวมาแรงงานข้ามชาติจากนายหน้าที่ จ. เชียงรายแล้วนำมาส่งให้ที่บ้าน จ.เชียงใหม่ แต่หากให้นำไปส่งที่กรุงเทพฯ จะเสียค่าใช้จ่ายอีกเกือบเท่าตัว โดยเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นผู้นำไปส่งให้ถึงบ้านที่กรุงเทพฯ โดยที่ผ่านมาจึงได้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าด้วยวิธีการนี้มาโดยตลอด

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ ซึ่งได้ว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า สามารถสรุปและรวมข้อมูลในประเด็นคำถามได้ดังนี้

1. สาเหตุที่ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ทำการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 แรงงานข้ามชาติมีค่าแรงที่ถูกลงกว่าการว่าจ้างแรงงานคนไทย กล่าวคือ ทางผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนส่วนใหญ่เห็นว่าการจ้างแรงงานข้ามชาติไม่ต้องมีมาตรฐานค่าแรงขั้นต่ำ อีกทั้งงานบางประเภทเป็นงานที่ไม่ต้องจ้างแรงงานประจำ เช่น ก่อสร้าง มักจะจ้างแรงงานเป็นรายวันหรือรายครั้งคราว ค่าจ้างส่วนใหญ่ก็ขึ้นอยู่กับผู้ว่าจ้างจะทำการการตกลงกับตัวแรงงานข้ามชาติ อีกทั้งในกิจการหรืองานบางประเภทเป็นงานที่ไม่ต้องการทักษะฝีมือ จึงทำให้ผู้ประกอบการมักจะนิยมจ้างแรงงานข้ามชาติ เพราะแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ค่าจ้างแรงงานจึงถูกลงกว่าแรงงานไทยซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานประเภทมีฝีมือ

1.2 งานส่วนใหญ่เป็นงานที่แรงงานคนไทยไม่นิยมทำ กล่าวคือ แรงงานคนไทยบางส่วนมักปฏิเสธที่จะทำงานในกิจการบางประเภทที่เรียกกันว่า 3 ส หรือ 3 D คือ งานประเภทสกปรก (Dirty) แส่นยาก (Difficult) และเสี่ยงอันตราย (Dangerous) เช่น งานก่อสร้าง คนรับใช้

เป็นต้น นอกจากนี้งานที่แรงงานข้ามชาติทำส่วนใหญ่ก็น่าจะเป็นงานประเภทไร้ฝีมือ ไม่ต้องการทักษะในขณะเดียวกันแรงงานข้ามชาติเองก็มักจะไม่นิยมทำงานทุกประเภท และยินดีที่จะทำงานเพื่อแลกกับค่าจ้าง

1.3 กิจการอยู่ในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้สามารถหาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามาทำงานได้ง่าย กล่าวคือ แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยส่วนใหญ่ก็จะอยู่อาศัยด้วยกันเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว นอกจากนี้แล้วยังมักจะทำงานที่เดียวกัน ประกอบกับลักษณะนิสัยของแรงงานข้ามชาติที่มักจะนิยมชักชวนญาติพี่น้องตลอดจนเพื่อนฝูงเข้ามาทำงาน จึงทำให้เป็นการง่ายต่อผู้ประกอบการที่จะทำการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติ

1.4 แรงงานข้ามชาติไม่ค่อยมีข้อเรียกร้องในการทำงาน เช่น ค่าจ้าง เงินค่าทำงานล่วงเวลา วันหยุด เวลาเข้า-ออกงาน การทำประกัน ที่พักอาศัย เป็นต้น กล่าวคือ แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานทำในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ส่วนใหญ่ก็ไม่เลือกและหรือปฏิเสธงาน จึงทำให้ส่วนนี้มีผลต่อข้อเรียกร้องตลอดจนสภาพในการทำงาน

1.5 สามารถทำงานที่ใช้แรงงานได้หลากหลายมากกว่าแรงงานไทย กล่าวคือ แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ไม่เกี่ยงงาน นอกจากนี้ยังสามารถรับผิดชอบหลายงานได้ในเวลาเดียวกัน

2. วิธีการที่ได้มาซึ่งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าของตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2.1 มีคนรู้จักที่ทำการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าแนะนำให้

2.2 ทำการว่าจ้างนายหน้าให้จัดหามาให้

2.3 ทำการว่าจ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐให้จัดหาให้

2.4 แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเข้ามาติดต่อด้วยตนเอง

2.5 การชักชวนจากแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ทำงานอยู่แล้วในกิจการ

3. จำนวนของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่รับไว้ทำงานในกิจการของตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า จำนวนหรือปริมาณของการจ้างแรงงานข้ามชาตินั้นส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการ ขนาดของกิจการ ประเภทของงานที่แรงงานจะต้องทำ นอกจากนี้แล้วยังขึ้นอยู่กับปริมาณและระยะเวลาในการจ้างงานของงานในกิจการนั้นๆ อาทิ งานก่อสร้าง ทางผู้ประกอบการก็จะต้องพิจารณาก่อนว่าจำเป็นจะต้องใช้แรงงานมากน้อยเพียงใด หรือในประเภทกิจการโรงงานก็จำเป็นที่จะต้องดู

ปริมาณของชิ้นงานที่จะต้องทำเป็นสำคัญ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจในเรื่องของปริมาณการจ้างแรงงาน

ซึ่งในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า งานในกิจการภาคอุตสาหกรรมหรือในโรงงาน มักจะว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไว้ทำงานในกิจการประมาณ 10-20 คน แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับปริมาณของชิ้นงานที่จะต้องทำในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งมีปริมาณไม่เท่ากัน ความจำเป็นที่จะต้องจ้างแรงงานก็จะต่างกัน นอกจากนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการด้วยเช่นกัน ส่วนงานในกิจการภาคเกษตรกรรม อาทิ สวนผัก สวนต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับก็เช่นเดียวกันปริมาณของการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไว้ทำงานในกิจการนั้น มักจะขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการ ปริมาณของงานและช่วงฤดูกาล แต่โดยเฉลี่ยมักจะเริ่มที่ประมาณ 10-15 คน

งานในประเภทด้านการบริการ อาทิ กิจการร้านอาหาร เกสต์เฮาส์ โดยเฉลี่ยมักจะว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาประมาณ 3-7 คน อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการ

งานดูแลรับใช้ในบ้านพักอาศัย มักจะจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไว้ทำงานในกิจการประมาณ 1-2 คน เนื่องจาก เป็นงานที่ไม่ต้องการแรงงานจำนวนมาก อีกทั้งเป็นงานลักษณะที่แรงงานจะต้องสามารถทำหรือรับผิดชอบเองได้ทั้งหมด

งานในประเภทกิจการรับเหมาก่อสร้าง เป็นหนึ่งในประเภทที่จำนวนหรือการว่าจ้างแรงงานข้ามชาตินั้นไม่แน่นอนตายตัว ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับโครงการก่อสร้างนอกจากนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในธุรกิจประเภทนี้ก็จะนิยมนิยมนจ้างแรงงานเป็นรายวันหรือรายครั้ง แต่ก็มีผู้ประกอบการบางส่วนที่ว่าจ้างแรงงานข้ามชาติเป็นลูกจ้างประจำแต่ก็ในจำนวนที่ไม่มากนัก เฉลี่ยประมาณ 10-30 คน

4.2.2 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และประโยชน์ที่ได้รับจากการจ้างแรงงานข้ามชาติ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมา

ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนจากผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีการดูแลตลอดจนการควบคุมแรงงานข้ามชาติแตกต่างกันตามเงื่อนไขและประเภทของกิจการ และในแต่ละประเภทกิจการ นายจ้างจะพบปัญหาและอุปสรรคในการจ้างแรงงานข้ามชาติที่แตกต่างกัน เช่น ในสถานประกอบการที่ทำกิจการก่อสร้าง ส่วนใหญ่มักจะจัดพักที่ให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาในลักษณะที่พักชั่วคราวเพื่อความสะดวกต่อการทำงานและการรื้อถอน คุณ G เจ้าของกิจการก่อสร้าง กล่าวว่า ลักษณะของงานก่อสร้างส่วนใหญ่จะต้องเปลี่ยนไซต์งานไปเรื่อย ๆ ที่พักของคนงานจึงต้องทำในลักษณะที่พักชั่วคราวเพื่อสะดวกใน

การรื้อถอนก่อนทำการส่งมอบงาน อีกทั้งหากต้องทำการก่อสร้างที่พักลาว ณ ที่ใดที่หนึ่งแล้ว จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการรับ-ส่งคนงาน ซึ่งสำหรับคนงานจำนวนมากแล้วเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและยังเสี่ยงต่อการถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมและเสียเงินค่าปรับเนื่องจากแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าบางคนยังไม่มีบัตรหรือยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน

เมื่อสอบถามถึงข้อดีหรือประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับจากการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า การจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายให้กับกิจการ เนื่องจาก อัตราค่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจะต่ำกว่าแรงงานคนไทย ปริมาณของงานที่ได้มากกว่าที่แรงงานคนไทยโดยเปรียบเทียบ เนื่องจากแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานสภาพร่างกายแข็งแรงสามารถทำงานหนักได้ดีและรวดเร็ว อีกทั้งเที่ยงงานและเต็มใจที่จะทำงานนอกเหนือเวลาและเกินหน้าที่โดยไม่มีข้อเรียกร้อง นอกจากนี้ยังทำงานได้หลากหลายกว่าแรงงานคนไทยทำให้ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างคนเพิ่ม

ในประเด็นปัญหาที่พบจากการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันแต่ความถี่ของปัญหาที่เกิดขึ้นจะขึ้นอยู่กับจำนวนแรงงานข้ามชาติในสถานประกอบการ ได้แก่

1. ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งของแรงงาน โดยเฉพาะกิจการก่อสร้างจะพบได้ง่ายกว่ากิจการอื่นเนื่องจากมีจำนวนแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในสถานประกอบการจำนวนมาก
2. ปัญหาการมั่วสุมของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า จะพบมากในกิจการก่อสร้าง เช่นเดียวกันเนื่องจากมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากกว่ากิจการประเภทอื่น โดยคุณ H เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้างได้ให้ข้อมูลว่า หลังจากที่ย้ายค่าจ้างให้แก่แรงงานข้ามชาติ เมื่อได้รับค่าจ้างแล้วหลังเลิกงานแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าบางกลุ่มมักจะมีพฤติกรรมมั่วสุมดื่มสุรา ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง ซึ่งในครั้งแรกคุณ H จะเรียกมาทำการตักเตือน ครั้งต่อไปหากพบว่ามั่วสุมเหมือนเดิมจะให้ออกจากงาน
3. ปัญหาการตั้งครรภ์ของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าหญิง พบมากในกิจการโรงงานและกิจการก่อสร้าง โดยคุณ A เจ้าของกิจการโรงงานของเล่นไม้ให้ข้อมูลว่า ทางโรงงานมักประสบกับปัญหาการตั้งครรภ์ของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าหญิงค่อนข้างบ่อย เนื่องจากแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามักไม่ให้ความสำคัญเรื่องการคุมกำเนิด ซึ่งคุณ A กล่าวต่อว่าเมื่อแรงงานข้ามชาติตั้งครรภ์ทำให้สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานได้ตามปกติ จึงแก้ไขปัญหาโดยจัดหางานที่เหมาะสมให้ทำแทนและหาแรงงานใหม่มาทดแทนแรงงานเดิม นอกจากนี้ยังให้ความรู้แก่แรงงานเรื่องวิธีการคุมกำเนิด

4. ปัญหาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงาน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่รับเข้ามาทำงานใหม่ ประมาณร้อยละ 50 ยังไม่เคยได้รับการขึ้นทะเบียนมาก่อน ทำให้เสี่ยงต่อการถูกจับหรือปรับข้อหาจ้างแรงงานเถื่อนได้หากเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาตรวจสอบ โดยจากผลการศึกษาพบว่า กิจการที่พบกับปัญหาการถูกตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่รัฐมักจะเป็นกิจการร้านอาหารและกิจการก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นกิจการที่จ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเป็นจำนวนมาก คุณ E เจ้าของกิจการร้านอาหาร กล่าวว่า กิจการประสบกับปัญหานี้ค่อนข้างบ่อย เนื่องจากเปิดให้บริการถึงเวลา 24.00 น. ประกอบกับร้านของตนตั้งอยู่ใกล้กับสถานศึกษา ทำให้ช่วงเวลาประมาณ 23.00-24.00 น. มักจะมีที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาตรวจสอบความเรียบร้อยเกือบทุกวัน โดยเฉพาะช่วง 2-3 เดือนแรกที่เริ่มเปิดกิจการ ในระยะแรกกิจการประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานคุณ E จึงจ้างแรงงานข้ามชาติที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนแรงงานเข้าทำงาน หากทราบล่วงหน้าว่าจะมีเจ้าหน้าที่จะมาตรวจสอบจะให้แรงงานข้ามชาติจากหลบไปอยู่ในห้องพัก หากเจ้าหน้าที่มาจะทักท้วงไม่สามารถเตรียมตัวได้ทันก็จะต้องเสียค่าปรับให้กับเจ้าหน้าที่รัฐประมาณ 500-1,000 บาท หลังจากนั้นจึงแก้ไขปัญหามาโดยการทำเรื่องขอโควตาขอมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไว้ทำงานในสถานประกอบการและนำแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไปขึ้นทะเบียนตามกำหนดเวลา

อย่างไรก็ดี แม้ว่าในภายหลังผู้ให้สัมภาษณ์จ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องแล้วทางเจ้าหน้าที่รัฐยังคงขอให้จ่ายเงินให้เป็นรายเดือนอยู่ ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐให้เหตุผลว่า ร้านตั้งอยู่ในท้องที่ที่ต้องมีการเข้ามาตรวจเป็นประจำทุก จึงให้ถือเสียว่าเป็นเงินช่วยค่าน้ำมันรถให้กับทางราชการ โดยจะติดกล่องคล้ายตู้จดหมายสีแดงไว้หน้าร้านแล้วขอให้ใส่เงินไว้ให้ทุกเดือนตามความเหมาะสมซึ่งไม่ควรจะน้อยกว่าค่าน้ำมันที่ต้องใช้ในแต่ละเดือน ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐกล่าวว่าหากมีปัญหาจะคอยดูแลความเรียบร้อยให้และถือว่าเป็นกิจการที่ได้รับความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่รัฐคนนั้นๆ แล้ว หากมีเจ้าหน้าที่รัฐอื่นมากวัดขันให้แจ้งไปว่าเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นเป็นผู้ดูแลอยู่

5. ปัญหาความเจ็บป่วยของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ส่วนมากจะพบในแรงงานข้ามชาติเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีหลายกิจการที่เคยประสบกับปัญหานี้ เช่น คุณ D เจ้าของกิจการสวนผักให้ข้อมูลว่า แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามักจะป่วยเป็นไข้ชนิดหนึ่งโดยไม่มีสาเหตุซึ่งมีอาการคล้ายไข้จับสั่นและหัดเยอรมัน โดยจะเป็นเกือบทุกคนๆ ละ 1 ครั้ง เริ่มจากมีอาการคล้ายไข้หวัดทั่วไปแต่จะไม่มีแรงทำงาน หน้าจะซีด กล้ามเนื้อจะอ่อนแรง หากป่วยจะไม่สามารถทำงานได้ประมาณ 5-10 วัน จึงจะหายเป็นปกติ ซึ่งคุณ D แก้ปัญหาโดยการพาแรงงานข้ามชาติที่ป่วยไปพบแพทย์และให้หยุดพักจนกว่าจะหายเป็นปกติ ประกอบกับภายหลังกฎหมาย

กำหนดให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าต้องทำการตรวจสุขภาพก่อนขอขึ้นทะเบียนแรงงานทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น

6. ปัญหาการเข้า-ออกงานบ่อย ของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ปัญหานี้จะพบมากที่สุดในกิจการก่อสร้าง เนื่องจากเป็นกิจการประเภทที่มีการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในปริมาณมากที่สุด คุณ H เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้างได้ให้ข้อมูลว่างานที่ให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำส่วนใหญ่จะเป็นงานประเภทใช้แรงงาน ส่วนมากแรงงานข้ามชาติผู้หญิงที่รับเข้ามาทำงานมักจะทำงานได้ไม่นาน และมักจะออกจากงานเพื่อไปทำงานอื่นที่เบากว่าแทน เช่น งานร้านอาหาร งานทำความสะอาดบ้าน งานร้านซักรีด เป็นต้น ประกอบกับกิจการมีการจ่ายค่าแรงเป็นรายวัน เมื่อแรงงานได้รับค่าจ้างแล้วมักจะหางานใหม่ที่สบายกว่างานเดิม คุณ H แก้ไขปัญหาการเข้าออกงานบ่อยของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า โดยมีการปรับตำแหน่งงานหน้าที่ความรับผิดชอบและเพิ่มค่าจ้างให้แก่แรงงานที่มีฝีมือ

7. ปัญหาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ายังไม่มีบัตรอนุญาตทำงานและทำงานผิดประเภท ผลจากการศึกษาพบว่า กิจการที่พบปัญหานี้มากที่สุด คือ กิจการรับเหมาก่อสร้าง เนื่องจากมีการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ เป็นงานแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าให้ความสนใจและเข้ามาสมัครเป็นอันดับต้นๆ เพราะเป็นที่ทราบดีในกลุ่มแรงงานข้ามชาติว่าเป็นกิจการที่ต้องการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก เป็นผลให้ในช่วงที่มีการขึ้นทะเบียนแรงงานมักจะมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเข้ามาสมัครเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานข้ามชาติต้องการที่จะได้รับสิทธิในการทำบัตร คุณ G ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าตนได้ทำเรื่องขอโควตาว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไว้กับทางหน่วยงานรัฐ แต่ได้รับโควตาให้ว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าได้เพียงแค่ 30 คนจึงทำให้ไม่สามารถทำบัตรให้กับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่เหลือได้ ดังนั้นจึงเลือกที่จะทำบัตรให้กับแรงงานข้ามชาติที่มีฝีมือก่อน หากยังมีจำนวนโควตาคงเหลือก็จะทำการคัดเลือกแรงงานข้ามชาติที่ทำงานดีและมีความขยัน อดทน และมีความรับผิดชอบเป็นลำดับถัดไป ส่วนแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่นอกเหนือจากจำนวนโควตาที่ได้รับหากแรงงานต้องการขึ้นทะเบียนหรือทำบัตร จึงจะสอบถามไปยังเพื่อนที่ยังเหลือโควตาสำหรับทำบัตรและฝากแรงงานไว้ แต่โดยมากจะไม่ค่อยมีและไม่อยากรับฝาก เพราะเมื่อทำบัตรแล้วตามกฎหมายแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าผู้นั้นๆ จะเป็นแรงงานในความรับผิดชอบของนายจ้างที่ระบุชื่อไว้ตอนขึ้นทะเบียน ซึ่งหากเกิดปัญหากับแรงงานข้ามชาตินายจ้างจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

ปัจจุบันจะใช้วิธีติดต่อนายหน้าที่รับจัดหาโควตาสำหรับกิจการที่ต้องการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าแต่ไม่มีโควตาของตัวเอง จากที่ทราบมานายหน้าจะร่วมกันทำงาน

เป็นกลุ่มใหญ่มีทั้งเจ้าของสถานประกอบการเอกชนที่มีโควตาปริมาณมากหรือให้คนรู้จักทำการขอโควตาไว้ในปริมาณมากๆ เพื่อนำมาใช้ในการแสวงหารายได้จากการขึ้นทะเบียน โดยเฉพาะโดยส่วนใหญ่มักจะร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งพบมากในพื้นที่อำเภอรอบนอก ซึ่งในกรณีนี้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นกว่าเดิมประมาณ 1,000-3,000 บาทต่อราย โดยส่วนมากนายหน้าจะคิดค่าทำบัตรเริ่มต้นที่ 6,000 บาทต่อคน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงจากปกติ นายหน้าจะเข้ามาดำเนินการให้ที่ไชด์งานและเมื่อถึงวันต้องถ่ายรูปและสแกนลายนิ้วมือก็จะมีรถมารับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไปแล้วนำมาส่ง จากนั้นเมื่อได้บัตรก็จะนำบัตรมาส่งให้

นอกจากนี้ยังมีนายหน้าบางรายชักชวนให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเปลี่ยนไปทำบัตรชนกลุ่มน้อยหรือบัตรชาวเขาแทนซึ่งนิยมเรียกกันว่าบัตรเขียว โดยให้เหตุผลสนับสนุนว่าเมื่อได้รับบัตรจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อบัตรรายปีอีกและไม่ต้องเสียค่าตรวจและค่าประกันสุขภาพด้วย เห็นได้จากการที่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าบางคนจะมีบัตรเขียว ในกรณีการทำบัตรประเภทนี้ แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับนายหน้าสูงกว่าเดิมโดยอยู่ที่ประมาณ 8,000-15,000 บาท แรงงานข้ามชาติบางรายไม่มีความรู้เรื่องการทำบัตรที่ถูกต้องทำให้เสียค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อน กล่าวคือ ถูกหลอกลวงจากนายหน้าหลังจ่ายที่จ่ายเงินค่าใช้ในการขึ้นทะเบียนไปแล้วแต่กลับมาให้ข้อมูลเพิ่มภายหลังแรงงานที่ตกเป็นเหยื่อหลงเชื่อคำกล่าวอ้างจำต้องจ่ายเงินเพิ่มหรือจ่ายเงินซ้ำซ้อนหลายครั้ง

คุณ E เจ้าของกิจการร้านอาหารให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าบางคนกังวลกับเรื่องการทำบัตรมากประกอบกับไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน เนื่องจากไม่เข้าใจภาษาไทย โดยส่วนมากจะเชื่อเพื่อนและญาติพี่น้อง โดยเฉพาะญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงทำงานอยู่กับกิจการรับเหมาก่อสร้าง เพราะในกิจการรับเหมาก่อสร้างมักจะมีนายหน้าเข้าไปติดต่อและชักชวนให้แรงงานที่ยังไม่มีสังกัดมาทำบัตร ทั้งนี้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงาน โดยแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าบางรายกล่าวว่า จะต้องไปทำบัตรกับญาติที่ทำงานที่กิจการก่อสร้างเนื่องจากญาติจองสิทธิไว้ให้แล้ว ซึ่งคุณ E ต้องพยายามอธิบายและชี้แจงให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเข้าใจ โดยให้เหตุผลว่าจะไม่สามารถรับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ไม่ได้อยู่ในสังกัดของตนเองทำงานในกิจการได้ เนื่องจากหากมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากพบว่าแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่จ้างไว้มีที่อยู่และนายจ้างไม่ตรงกับของกิจการจะถูกปรับและถูกดำเนินคดี

8. ปัญหาเรื่องความเข้าใจผิดของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ทำให้มีความยากลำบากต่อการขึ้นทะเบียนและต่ออายุบัตรกล่าวคือ คิดว่าเพียงแค่นี้ได้รับบัตรถือเป็นอันสิ้นสุดกระบวนการและจะไม่มีการต่ออายุของบัตรอีก โดยคุณ G กล่าวว่า แรงงานข้ามชาติจากสหภาพ

พม่าส่วนใหญ่มักจะทำบัตรกับนายหน้า เนื่องจากคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีสังกัดก็สามารถมีบัตรและสามารถทำงานในประเทศไทยได้อย่างถูกกฎหมาย แต่เมื่อถึงกำหนดต่ออายุบัตรทำให้เกิดความยุ่งยากเนื่องจากต้องไปติดต่อยังอำเภอที่ระบุไว้ในบัตรซึ่งส่วนใหญ่อยู่รอบนอกทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และกว่าจะได้เอกสารครบบางครั้งใช้เวลา 3-5 วัน ในกรณีที่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าบางคนทำบัตรเขียวไว้ทำให้เสียเวลาและเสียเงินซ้ำซ้อน กล่าวคือ เมื่อแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าติดต่อขอทำบัตรนายหน้าก็จะชักชวนและนำเสนอบัตรต่างๆ ให้กับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐออกบัตรเหล่านี้ให้และมาแบ่งสรรผลประโยชน์กัน ผลคือ ทำให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามีบัตรทั้งสองประเภทและเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ยังมีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าด้วยกันเองที่ได้รับค่าตอบแทนจากการชักชวนแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าคนอื่นๆ ให้มาทำบัตรกับนายหน้าด้วย ซึ่งคุณ G กล่าวว่าในกิจการของตนไม่มีปัญหาเรื่องต้องการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเกินโควตาเนื่องจากเป็นผู้ติดต่อหาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไปขึ้นทะเบียนด้วยตนเองจึงทำให้แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนและจะพยายามให้ข้อมูลแก่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าให้เข้าใจถึงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากการขึ้นทะเบียนและทำการประกันสุขภาพอย่างถูกต้อง

9. ปัญหาทางด้านการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่สถานประกอบการธุรกิจเอกชนส่วนใหญ่ได้ทำการว่าจ้างนั้นส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทใหญ่ และเพิ่งเข้ามาทำงานในเชียงใหม่ได้ไม่นานบางคนยังไม่สามารถเข้าใจหรือสื่อสารภาษาไทยได้มากนักก่อให้เกิดความยากลำบากในการสื่อสารกับนายจ้างหรือเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนไทย เช่น คุณ A เจ้าของกิจการโรงงานผลิตของเล่นไม้ได้ให้ข้อมูลว่า เมื่อรับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเข้ามาทำงานใหม่จะสื่อสารกันได้เข้าใจลำบากมาก เนื่องจากแรงงานบางคนเพิ่งเดินทางมาทำงานในประเทศไทยเป็นครั้งแรกยังไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้มากนักซึ่งคุณ A แก้ปัญหาโดยการตามคนงานที่เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่เป็นผู้ชักชวนให้มาสมัครมาเป็นล่ามให้เวลาสั่งงานคุณ A จะสั่งผ่านหัวหน้าคนงานซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเพศชายที่ทำงานอยู่ที่โรงงานมาหลายปีซึ่งเข้าใจภาษาไทยเป็นผู้รับผิดชอบในการแจกจ่ายงานให้เพื่อนร่วมงาน

10. ปัญหาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าทำงานนอกเหนือคำสั่ง คุณ C เจ้าของกิจการสวนไม้ดอกไม้ประดับและคุณ D เจ้าของกิจการสวนผักได้ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากการดูแลผักและต้นไม้บางชนิดจะต้องมีการดูแลรักษาตามขั้นตอนและปริมาณที่กำหนด หากทำผิดขั้นตอนหรือให้น้ำมากเกินไปอาจทำให้ผักและต้นไม้ที่กำลังเพาะชำอยู่เสียหายได้ อีกทั้งการเก็บผักคุณ D บอกว่า

ผักบางชนิดมีระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวได้หลายวันซึ่งไม่จำเป็นต้องเก็บเกี่ยวในครั้งเดียวกันจนหมด เพราะหากลูกค้าไม่ได้สั่งเอาไว้ก็จะทำให้ผักที่เหลือไม่ค่อยสดสีไม่สวยเนื่องจากลูกค้าส่วนใหญ่จะต้องการผักที่เก็บใหม่ๆ เท่านั้น โดยบ่อยครั้งแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามักจะเก็บผักจนหมดแปลงเพราะเห็นว่าเก็บเกี่ยวได้หมดแล้วทำให้ผักที่เก็บมาเกินจากที่ลูกค้าสั่งไว้เหลืออยู่ในปริมาณมาก จึงได้แก้ปัญหาโดยการกำชับการสั่งงานของแต่ละวัน

4.2.3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนต่อกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ประโยชน์ที่ได้รับ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จากการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนทุกคนล้วนเห็นด้วยกับการที่กฎหมายระบุให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากช่วยให้เจ้าของสถานประกอบการมีความมั่นใจในการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ทั้งในด้านตัวแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า และในด้านความปลอดภัยจากการถูกตรวจค้นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ ในด้านของตัวแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า เมื่อได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วจะทำให้มีข้อมูลและประวัติของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าอยู่ในฐานข้อมูลของภาครัฐ เมื่อเกิดปัญหาสามารถให้ทางเจ้าหน้าที่รัฐติดตามและดำเนินการได้ ส่วนในด้านของความปลอดภัย เจ้าของสถานประกอบการต่างเห็นว่าการขึ้นทะเบียนแรงงานช่วยให้เจ้าของสถานประกอบการมีความมั่นใจในการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าไว้ในกิจการ เนื่องจากมีการดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ทำให้ไม่ต้องกังวลต่อการถูกตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่รัฐ อีกทั้งช่วยให้เพื่อนร่วมงานที่เป็นแรงงานไทยมีความมั่นใจในการทำงานร่วมกับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามากขึ้น เนื่องจากแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วจะได้รับการตรวจสอบสุขภาพและมีใบอนุญาตให้ทำงานในสถานประกอบการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

เมื่อสอบถามถึงความแตกต่างระหว่างการจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วกับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกรายมีความเห็นตรงกัน คือ หากให้เลือกกระหว่างแรงงานข้ามชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วกับแรงงานข้ามชาติที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน จะเลือกจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและมีบัตรแล้วมากกว่า เพราะมีความมั่นใจในแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่มีบัตรแล้วมากกว่าและสะดวกต่อการขอต่ออายุบัตร นอกจากนี้เจ้าของสถานประกอบการยังสามารถไปแจ้งต่อกรมแรงงานแผนกแรงงานต่างด้าวเพื่อขอเปลี่ยนนายจ้างให้กับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าคนอื่นๆ ได้

ในประเด็นการนำแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไปขึ้นทะเบียน ทางสถานประกอบการได้จัดให้ใครเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าของสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ไปดำเนินการด้วยตัวเองหรือให้คนในครอบครัวเป็นผู้ไปดำเนินการแทน เช่น คุณ I เจ้าของบ้านพักอาศัยให้ข้อมูลว่าเป็นผู้ไปดำเนินการและพาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไปขึ้นทะเบียนด้วยตนเองหมดทุกขั้นตอน เนื่องจากแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไม่สามารถไปทำเองได้ แรงงานข้ามชาติมักจะกังวลต่อการไปติดต่อกับสถานที่ราชการ ประกอบกับตัวแรงงานข้ามชาติยังไม่สามารถอ่านหรือเขียนภาษาไทยได้มากนัก นอกจากนี้ยังไม่รู้จักสถานที่ซึ่งจะต้องไปทำการติดต่อ ในขณะที่การขอขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติแต่ละปีจะต้องไปติดต่อกับสถานที่ราชการหลายแห่งเนื่องจากมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ ดังนั้นจึงสะดวกกว่าหากพาแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไปขึ้นทะเบียนด้วยตนเอง

ส่วน คุณ G เจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้างให้ข้อมูลว่า ในกิจการได้ทำการว่าจ้างบริษัทที่รับดำเนินการนำแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไปขึ้นทะเบียนเป็นผู้ดำเนินการให้ โดยจะเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประมาณ 3,000-5,000 บาท ต่อคน เหตุที่เลือกวิธีการนี้เนื่องจากการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวจะมีการดำเนินการหลายขั้นตอนและใช้เวลาหลายวันกว่าจะแล้วเสร็จผู้ให้สัมภาษณ์จึงไม่สะดวกที่จะไปดำเนินการด้วยตนเอง และจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทั้งหมดพบว่า ส่วนใหญ่แรงงานข้ามชาติจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียนทั้งหมด โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกันว่า แรงงานข้ามชาติทุกคนจะทราบดีว่าจะต้องเตรียมค่าใช้จ่ายสำหรับการขึ้นทะเบียน แต่หากแรงงานข้ามชาติยังไม่ได้เตรียมเงินไว้หรือเงินไม่พอก็จะแจ้งให้เจ้าของสถานประกอบการทราบเพื่อให้ทำการสำรองจ่ายให้ก่อนหลังจากนั้นจะหักจากเงินเดือนในภายหลัง เหตุที่นายจ้างส่วนใหญ่ไม่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้เนื่องจากแรงงานข้ามชาติมักจะเข้า-ออกงานบ่อยบางคนเข้ามาทำงานเพียง 1-3 เดือนก็ลาออกไปทำงานอื่น จึงไม่คุ้มหากจะให้สวัสดิการในส่วนนี้ แต่จะมีเพียงเจ้าของบ้านพักอาศัยที่ว่าจ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาไว้รับใช้งานในบ้านเท่านั้นที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียนแรงงานให้กับแรงงานข้ามชาติทั้งหมดหรือนายจ้างบางรายจะรับผิดชอบคนละครึ่งกับแรงงาน ซึ่งคุณ I และคุณ J เจ้าของบ้านพักอาศัยให้ข้อมูลว่า เนื่องจากแรงงานข้ามชาติที่จ้างไว้ทำงานอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์มาเป็นระยะเวลาานพอสมควร ได้ศึกษานิสัยใจคอของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพมาในระดับหนึ่งจึงได้ออกค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ให้

ในประเด็นปัญหาที่ผู้ประกอบการพบจากการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติและข้อเสนอแนะ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นตลอดจนให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันซึ่งสามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1. ขั้นตอนและกระบวนการในการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติที่มีความซับซ้อน มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และใช้เวลาดำเนินการหลายวันกว่าจะแล้วเสร็จครบทุกขั้นตอนนอกจากนี้ในแต่ละขั้นตอนมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งอยู่ต่างสถานที่ ประกอบกับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ายังไม่ค่อยเข้าใจในภาษาไทยและไม่ค่อยรู้จักเส้นทางที่จะไปสถานที่ราชการแต่ละแห่งที่จะต้องไปติดต่อ ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาดอันจะเกิดจากการให้แรงงานข้ามชาติไปดำเนินการตามลำพัง เจ้าของสถานประกอบการส่วนใหญ่จึงต้องเป็นผู้พาแรงงานข้ามชาติไปทำการขึ้นทะเบียนแต่ละขั้นตอนเองหรืออย่างน้อยก็จะมีการจัดหาบุคคลอื่นให้มาดำเนินการแทน โดยบางกิจการจะทำการว่าจ้างนายหน้าหรือบริษัทที่รับบริการนำแรงงานข้ามชาติไปขึ้นทะเบียน ซึ่งทำให้เจ้าของกิจการจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มให้กับนายหน้า

2. การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวแต่ละปีก็มักจะมีการเปลี่ยนสถานที่ดำเนินการทำให้เกิดความยุ่งยากแก่เจ้าของกิจการเป็นอย่างมาก

คุณ F เจ้าของกิจการเกสต์เฮาส์ กล่าวว่า เมื่อถึงเวลาต้องไปยื่นเรื่องขอต่ออายุการทำงานให้กับแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าตนก็มักจะไปสถานที่เดิมที่ซึ่งเคยไปเมื่อปีก่อน แต่เมื่อไปถึงเจ้าหน้าที่กลับแจ้งว่าย้ายไปอีกแห่งหนึ่ง ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากขึ้น และหากแรงงานในสังกัดของตนที่เป็นแรงงานที่ไม่เคยขึ้นทะเบียนประวัติมาก่อนหรือหรือเป็นแรงงานที่เคยทำงานอยู่ในพื้นที่ของเขตอำเภออื่นจะต้องเสียเวลาในการดำเนินการแจ้งเปลี่ยนนายจ้างและทำทะเบียนประวัติ กล่าวคือ ต้องไปติดต่อยังสถานที่ราชการหลายแห่ง เริ่มจากยื่นขอเอกสารข้อมูลทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) จากทางอำเภอเมืองเชียงใหม่ จากนั้นจะต้องนำเอกสารไปยื่นเรื่องขอตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาล ส่วนใหญ่ทางโรงพยาบาลก็จะนัดให้คิวในวันถัดไปหรือวันอื่นตามระยวันและเวลาที่ทางโรงพยาบาลกำหนด หลังจากนั้นต้องนำเอกสารรับรองจากทางโรงพยาบาลเพื่อไปยื่นที่กรมจัดหางานแผนกแรงงานต่างด้าวซึ่งอยู่ใกล้ศาลากลางเชียงใหม่เพื่อขอทำบัตรหรือขอต่ออายุการทำงานของแรงงานข้ามชาติ และเมื่อถึงวันและเวลาที่ทางโรงพยาบาลกำหนดก็ต้องนำแรงงานไปตรวจสุขภาพและรอรับใบรับรองแพทย์อีกครั้งตามวันและเวลาที่ทางเจ้าหน้าที่ได้กำหนดไว้ โดยเมื่อถึงวันนัดรับใบรับรองแพทย์จะต้องเดินทางไปโรงพยาบาลอีกครั้งเพื่อรับใบรับรองแพทย์ จะเห็นได้ว่าจะต้องไปโรงพยาบาลอย่างน้อยประมาณ 3 ครั้ง หลังจากได้ใบรับรองแพทย์แล้วจะต้องนำไปยื่นที่กรมจัดหางานแผนกแรงงานต่างด้าว โดยส่วนมากนายจ้างมักเข้าใจผิดว่าต้องไปที่ศาลากลางแม่ริม แต่ในความเป็นจริงจะต้องนำไปยื่นที่แผนกแรงงานต่างด้าวโดยตรงที่ตึกสีเขียวซึ่งอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับศาลากลาง และจะต้องมาขอติดต่อขอรับบัตรที่นี้อีกครั้งเมื่อมีเอกสารแจ้งกลับ จะเห็นได้ว่าในการขึ้นทะเบียนหรือต่ออายุใบอนุญาตทำงานของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าแต่ละครั้ง ตนหรือนายจ้างรายอื่นๆ จะต้องเดินทางไปติดต่อ

สถานที่ราชการซึ่งอยู่กันคนละที่อย่างน้อย 3-4 แห่งด้วยกัน กว่าจะดำเนินการเสร็จสิ้นครบหมดขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนจึงเสียเวลาไปหลายวัน เนื่องจากบางขั้นตอนใช้เวลาในการรอนานมากเป็นครึ่งวันหรือทั้งวัน อีกทั้งยังเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับการขึ้นทะเบียนแรงงานไม่ต่ำกว่า 300-500 บาท เนื่องจากสถานที่ราชการหลายแห่งบางแห่งต้องไปติดต่อหลายครั้งและบางแห่งอยู่ไกลทำให้สิ้นเปลืองค่าเดินทาง จึงเป็นเหตุให้เจ้าของสถานประกอบการบางแห่งที่มีแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าจำนวนมากเลือกที่จะใช้บริการจากนายหน้าหรือบริษัทที่รับดำเนินการให้แม้ว่าจะต้องเสียเงินให้นายหน้าถึง 3,000-5,000 บาทก็ตาม

3. ปัญหาความไม่เพียงพอของจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้จัดเตรียมไว้สำหรับการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกรายให้ความเห็นตรงกันว่า ต้องการให้ภาครัฐจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่ทำการรับผิดชอบและประสานงานเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้เพียงพอต่อจำนวนผู้ไปติดต่อเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

4. การแสวงหาผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่ ซึ่งในกรณีนี้ คุณ E เจ้าของกิจการร้านอาหารได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่รับไว้ทำงานคนหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่ามีญาติทำงานอยู่ในกิจการก่อสร้างได้เล่าให้ฟังพอสรุปได้ว่านายจ้างของญาติได้จ้างให้ตัวแทนนายหน้าดูแลรับผิดชอบเรื่องการนำแรงงานข้ามชาติไปขึ้นทะเบียน และหากมีแรงงานข้ามชาติเกินจากจำนวนโควตาของกิจการก็จะให้นายหน้าคนดังกล่าวเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่แรงงานข้ามชาติอาจได้ชื่อนายจ้างในบัตรไม่ตรงกับความเป็นจริง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประมาณ 6,000 บาท ต่อคน โดยนายหน้าคนดังกล่าวให้เหตุผลว่าจะมีสิทธิพิเศษ คือ จะได้รับบัตรก่อนแรงงานข้ามชาติทั่วไป นอกจากนี้ยังจะได้รับการตรวจสอบสุขภาพในวันเดียวกันโดยจะเป็นวันแรกๆ ที่ทางหน่วยงานรัฐได้กำหนดให้ทำการตรวจสอบสุขภาพ ซึ่งคุณ E เห็นว่าเหตุดังกล่าวที่แรงงานเล่าอาจเป็นไปได้เมื่อพิจารณาจากที่ไปติดต่อเรื่องตรวจสอบสุขภาพให้แรงงานข้ามชาติในกิจการ พบว่าวันที่ได้นัดหมายให้ไปทำการตรวจสอบสุขภาพนั้นเป็นวันท้ายๆ ของกำหนดขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ โดยเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลให้เหตุผลว่าวันอื่นๆ คิวเต็มหมดแล้ว ทั้งที่คุณ E ไปดำเนินการเป็นวันแรกๆ ของกำหนดการ จึงอาจเป็นไปได้ว่าทางเจ้าหน้าที่รัฐได้กันคิวไว้สำหรับนายหน้าเนื่องจากแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าของแต่ละกิจการมักจะมีการสอบถามแลกเปลี่ยนข้อมูลว่าในการขึ้นทะเบียนของแต่ละคนเป็นอย่างไรบ้าง และเห็นได้ชัดว่าทางกิจการก่อสร้างที่ได้ทำการว่าจ้างนายหน้าให้ดำเนินการให้นั้นได้รับสิทธิในการตรวจสอบสุขภาพและได้รับบัตรก่อนแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าของคุณ E ทั้งที่นายหน้าได้นำเอกสารของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเหล่านั้นไปยื่นหลังจากคุณ E ซึ่งครั้งแรกที่ได้รับทราบข้อมูลจากแรงงานข้ามชาติก็เห็นว่าไม่น่าเชื่อถือมากนัก เพราะแรงงานข้ามชาติคนดังกล่าวเพียงมาสอบถามข้อมูลว่าเหตุ

โคณูติของเขาซึ่งทำงานในกิจการก่อสร้างจึงได้ตรวจสอบสภาพและก็ได้รับบัตรก่อน ในขณะที่คุณ E ได้ให้คำตอบว่าเหตุการณ์ดังกล่าวไม่น่าจะเป็นไปได้ เนื่องจากเห็นว่าญาติของแรงงานข้ามชาติผู้นั้นดำเนินการขึ้นทะเบียนล่าช้ากว่ากิจการของคุณ E ประกอบกับเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่ส่งเอกสารแจ้งกลับ แรงงานข้ามชาติคนดังกล่าวจึงได้นำบัตรของญาติมายืนยันให้ดูว่าญาติได้รับมาแล้วจริงๆ ดังนั้น คุณ E จึงไปขอรับบัตรให้แรงงานข้ามชาติ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่รัฐได้สอบถามว่าได้รับเอกสารแจ้งให้มารับแล้วหรือไม่ คุณ E จึงบอกว่ายังไม่ได้รับ ทางเจ้าหน้าที่จึงบอกว่าให้รอได้รับเอกสารแจ้งก่อนแล้วจึงค่อยนำมาติดต่อกันอีกครั้ง คุณ E จึงได้สอบถามว่าเหตุใดจึงมีแรงงานข้ามชาติบางรายในบางกิจการได้รับบัตรแล้ว ทั้งนี้ ทางเจ้าหน้าที่ได้ให้คำตอบเพียงว่าเนื่องจากพิมพ์บัตรตามลำดับก่อนหลังโดยบัตรของคนที่มีพาส์เสร็จแล้วก็จะส่งมาก่อนทางเจ้าหน้าที่ก็จะทำการส่งเอกสารไปยังนายจ้างให้มาติดต่ขอรับบัตรเป็นรายๆ ไป จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคุณ E เห็นว่าเจ้าหน้าที่น่าจะมีส่วนเอื้อประโยชน์ให้กิจการบางประเภทหรือช่วยเหลือบางอย่างให้การดำเนินการหรือกระบวนการขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ เช่น การลัดคิวในการพิมพ์บัตรให้รวดเร็วขึ้น

เมื่อผู้สัมภาษณ์ได้สอบถามถึงข้อเสนอแนะสำหรับการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ที่มักจะเห็นด้วยกับการที่ภาครัฐได้กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติสำหรับสถานประกอบการที่จ้างแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า แต่มีข้อเสนอแนะว่าภาครัฐควรขยายระยะเวลาการหมดอายุของบัตรให้นานขึ้น เนื่องจากจะต้องลำบากในการดำเนินการต่ออายุบัตรทุกๆ ปี ซึ่งนอกจากจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงแล้ว ขั้นตอนในการดำเนินการค่อนข้างยุ่งยาก สับสนและใช้เวลาในการดำเนินการที่ค่อนข้างนาน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงระบบใหม่ทุกๆ ปี แม้กระทั่งตัวนายจ้างเองยังค่อนข้างสับสนซึ่งหากให้แรงงานข้ามชาติไปดำเนินการตามลำพังอาจใช้เวลานานมากกว่าเดิมหลายเท่าตัวกว่าจะแล้วเสร็จ จึงอยากให้ภาครัฐขยายเวลาในการต่ออายุบัตรแต่ละครั้งอาจเพิ่มเป็น 2 ปีขึ้นไป โดยอาจกำหนดค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาในการต่ออายุ หรือในกรณีที่แรงงานข้ามชาติยังทำงานอยู่ในสถานประกอบการและนายจ้างคนเดิมอาจลดขั้นตอนในการต่ออายุให้ไม่ต้องดำเนินการทั้งหมดเหมือนทุกปีซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินการลง และอยากให้ภาครัฐมีการประสานงานกันให้มากขึ้นโดยคำนึงถึงความสะดวกและรวดเร็วในกระบวนการทำงานสำหรับการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการดำเนินงานเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น อีกทั้งผู้มาติดต่ขอขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติและขอต่ออายุบัตรยังมีเป็นจำนวนมาก จึงอยากให้ทุกฝ่ายร่วมกันทำงานและปรึกษาหารือกันเพื่อให้กระบวนการและขั้นตอนการทำงานมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติแต่ผู้ที่ต้องไปดำเนินการส่วนใหญ่หรืออย่างน้อยก็ต้องเป็นผู้พา

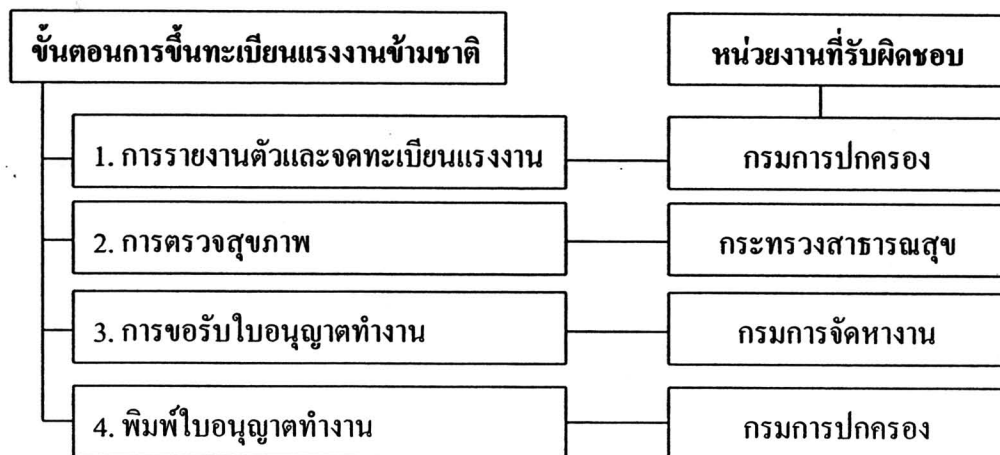
แรงงานข้ามชาติไปดำเนินการก็จะเป็นเจ้าของสถานประกอบการหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของสถานประกอบการซึ่งผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานที่ไม่เป็นระเบียบแบบแผนของเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง กล่าวคือ ต้องเสียเวลาในการทำงานหรือประกอบกิจการเพื่มาดำเนินการขึ้นทะเบียนให้แรงงานต่างชาตินั้นปีซึ่งแต่ละปีใช้เวลาในการดำเนินการหลายวัน เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเกินความจำเป็นเนื่องจากสถานที่ที่ทางภาครัฐกำหนดให้ไปติดต่อตามขั้นตอนของกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาตินั้นอยู่คนละที่กัน โดยบางแห่งอยู่ไกลจากสถานประกอบการและต้องไปหลายครั้งกว่าจะแล้วเสร็จ จึงต้องการให้แต่ละหน่วยงานของทางภาครัฐร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง โดยอาจมีการเพิ่มบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้นซึ่งหากจำนวนเจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่ได้รับมอบหมายให้มาดำเนินการมีไม่เพียงพอทางภาครัฐอาจมีการว่าจ้างหรือคัดเลือกบุคคลอื่นมาช่วยงานเพิ่มขึ้น เช่น นักศึกษาหรือบุคคลที่จบการศึกษาแล้วแต่ยังว่างงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วมากขึ้นในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาตินั้น หรืออาจลดกระบวนการหรือความยุ่งยากของขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนบางอย่างให้ลดน้อยลง เช่น จัดให้มีการลงทะเบียนขอขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติล่วงหน้าแบบออนไลน์และมีการประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาตินั้นสำหรับทุกๆ ฝ่าย

4.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนของแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐทั้งหมด 6 คน ผู้ให้สัมภาษณ์แบ่งเป็นเพศชาย 2 คน และเพศหญิง 4 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีอายุระหว่าง 30-45 ปี และผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานภาครัฐตามสังกัดของตนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

แต่เนื่องจากประเด็นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงลึก ผู้ศึกษาจึงไม่สามารถเปิดเผยรายชื่อและข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจและความสบายใจให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ว่าข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจะถูกนำมาใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยจึงต้องรักษาความเป็นนิรนามของผู้ให้ข้อมูลและจะใช้นามสมมติหรืออักษรสัญลักษณ์แทน และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการศึกษาที่มีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและไว้วางใจที่จะให้ข้อมูลในประเด็นที่เป็นเชิงลึก

โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติโดยจำแนกตามสังกัดหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์โดยแบ่งออกตามขั้นตอนที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวของแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

ภาพที่ 4.1 ขั้นตอนและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดกรมการปกครองจังหวัดเชียงใหม่

เนื่องจากตามขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ได้กำหนดให้มีการรายงานตัวและขอจดทะเบียนที่กรมการปกครองเป็นขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนที่ให้นายจ้างหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพาแรงงานข้ามชาติมายื่นคำร้องขอจดทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวสัญชาติพม่าตามแบบ ทต.1 ณ สำนักทะเบียนอำเภอ/ท้องถิ่น ที่แรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่

ผู้ศึกษาจึงได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลจังหวัดเชียงใหม่ สังกัดกรมการปกครองจังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 คน โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศหญิง 1 คน และเพศชาย 1 คน ดังนี้

1.1 เจ้าหน้าที่ A สังกัดกรมการปกครองจังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงมหาดไทย

1.2 เจ้าหน้าที่ B สังกัดกรมการปกครองจังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงมหาดไทย

2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานในสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

เนื่องจากในกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติตามมติคณะรัฐมนตรีรัฐบาลได้กำหนดให้นายจ้างหรือสถานประกอบการนำแรงงานข้ามชาติไปทำการตรวจสอบสุขภาพเป็น

ขั้นตอนที่ 2 ก่อนที่จะพาแรงงานข้ามชาติไปดำเนินการยื่นเรื่องขอรับใบอนุญาตทำงานซึ่งจะเป็นขั้นตอนสุดท้าย

โดยผู้สัมภาษณ์ได้เลือกทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถานพยาบาลที่รัฐกำหนดให้เป็นสถานพยาบาลที่นายจ้างจะต้องนำแรงงานข้ามชาติมาทำตรวจสอบสุขภาพ จำนวน 2 คน โดยเป็นเพศหญิงทั้ง 2 คน ดังนี้

2.1 เจ้าหน้าที่ C สังกัดกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

2.2 เจ้าหน้าที่ D สังกัดกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

3. เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานจัดหางาน สังกัดกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่

เนื่องจากหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญซึ่งมีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในขั้นตอนสุดท้ายของการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ โดยเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการขอมีใบอนุญาตทำงานของแรงงานข้ามชาติ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเลือกทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเป็นสถานที่ซึ่งนายจ้างจะต้องนำแรงงานข้ามชาติมาขอรับใบอนุญาตทำงาน จำนวน 2 คน โดยเป็นเพศหญิง 1 คน และเป็นเพศชาย 1 คน ดังนี้

3.1 เจ้าหน้าที่ E สังกัดกรมการจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงแรงงาน

3.2 เจ้าหน้าที่ F สังกัดกรมการจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงแรงงาน

ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสรุปและรวบรวมผลการศึกษิตตามกลุ่มประเด็นคำถามได้ดังต่อไปนี้

4.3.1 คำถามเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่ผ่านมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่นั้น พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลแตกต่างกันไปตามส่วนงานที่สังกัดอยู่ เนื่องจากแต่ละสังกัดหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับมอบหมายหน้าที่งานให้รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างชาติแตกต่างกันไป อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์บางคนได้ให้ข้อมูลว่ามีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนของแรงงานข้ามชาติเฉพาะในช่วงระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งทางหน่วยงานได้กำหนดไว้ให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติและได้รับมอบหมายให้ร่วมปฏิบัติงานจากหัวหน้างานเท่านั้น นอกเหนือจากเวลาดังกล่าวผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนในแผนกอื่นที่ไม่ได้มีความ

เกี่ยวข้องหรือดูแลเรื่องการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติโดยตรง ดังนั้นจึงสามารถให้สัมภาษณ์ถึงข้อมูลในเรื่องของการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติเฉพาะเท่าที่เคยได้รับมอบหมายให้ร่วมปฏิบัติงานหรือดูแลรับผิดชอบเป็นครั้งคราวไปเท่านั้น จะมีเพียงสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ที่ได้มีการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับส่วนงานแรงงานข้ามชาติโดยตรง โดยได้จัดให้บริการที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่หน่วยบริการย่อย (ร้านอาหารนิวซังเผือกเค็ม) ซึ่งได้จัดเจ้าหน้าที่ไว้คอยให้บริการงานที่เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา ในเรื่องของการขอโควตาเพื่อการจ้างแรงงานข้ามชาติ การขอใบอนุญาตทำงาน การเปลี่ยนแปลงการทำงาน การเปลี่ยนท้องที่หรือสถานที่ในการทำงานของแรงงานข้ามชาติ และการขออนุญาตนำงานแรงงานข้ามชาติออกนอกเขตจังหวัดหรือพื้นที่เพื่อการทำงาน

ในการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐ ต้องทำการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากแต่ละหน่วยงานในช่วงวันและเวลาปฏิบัติงานของทางราชการ อีกทั้งช่วงเวลาที่ทำการสัมภาษณ์เป็นช่วงเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์ปฏิบัติงานอยู่จึงทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายไม่สามารถให้ความร่วมมือในการตอบคำถามได้เต็มที่ ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายจึงให้เอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติแก่ผู้สัมภาษณ์เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาได้นำเอกสารและข้อมูลบางส่วนมาประกอบเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงกระบวนการและขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมากขึ้น ส่วนรายละเอียดนอกเหนือจากนั้น ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลแทรกในส่วนของภาคผนวกต่อไป

ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2552 ได้มีการกำหนดขั้นตอนของกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติไว้ดังนี้

ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนใหม่ตามมติคณะรัฐมนตรี 26 พฤษภาคม 2552

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามมติคณะกรรมการบริหารแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) ครั้งที่ 2/2552 วันที่ 27 เมษายน 2552 ตามที่กระทรวงแรงงานเสนอดังนี้ คือ เห็นชอบให้เปิดจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชา ที่อยู่นอกระบบผ่อนผัน ซึ่งลักลอบทำงานอยู่ในประเทศโดยไม่รวมบุตรและผู้ติดตาม อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ สิ้นสุดไม่เกินวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2552 ตามประเภทกิจการงาน

ตาราง 4.1 แนวปฏิบัติการจดทะเบียนแรงงาน

การดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ	หมายเหตุ
1. การรายงานตัวและจดทะเบียน (กรมการปกครอง)	ตั้งแต่วันที่ 1- 30 ก.ค. 2552	30 วัน
2. การตรวจสอบสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข)	ตั้งแต่วันที่ 1ก.ค.- 14 ส.ค. 2552	45 วัน
3. การขอรับใบอนุญาตทำงาน (กรมการจัดหางาน)	ตั้งแต่วันที่ 1ก.ค.- 29 ส.ค. 2552	60 วัน
4. พิมพ์ใบอนุญาตทำงาน (กรมการปกครอง)	60 วัน เริ่มตั้งแต่วันที่ได้รับข้อมูลการ อนุญาตทำงานจากกรมการจัดหางาน	-

ขั้นตอนที่ 1 : การรายงานตัวและจดทะเบียน (กรมการปกครอง)

1. นายจ้างหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย พาแรงงานข้ามชาติมายื่นคำร้องขอจดทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ตามแบบ ทด. 1 ณ สำนักทะเบียนอำเภอ/ท้องถิ่น ที่คนต่างด้าวอาศัยอยู่ โดยกรอกแบบให้ครบถ้วน พร้อมติดรูปถ่ายขนาด 1 นิ้วจำนวน 2 รูป
2. นายทะเบียนตรวจสอบรายการที่กรอกไว้ตามแบบ ทด.1 โดยเฉพาะรายการที่จำเป็น เช่น ชื่อตัว/ชื่อสกุล วัน/ เดือน/ ปี เกิด สัญชาติ ของคนต่างด้าว และเลขประจำตัวประชาชน ชื่อตัว ชื่อสกุลรหัสประจำบ้าน ที่อยู่ของนายจ้าง/ สถานประกอบการ ต้องอยู่ในเขตสำนักทะเบียนที่จดทะเบียน แล้วประทับตราของอำเภอ/ท้องถิ่น ลงบนแบบ ทด.1 โดยให้ประทับคร่อมระหว่างส่วนที่ 2 และ ส่วนที่ 3
3. กรณีนายจ้างไม่อยู่ในสำนักทะเบียนเดียวกันกับสถานประกอบการ นายจ้างจะต้องให้คนต่างด้าวมีชื่ออยู่ในสถานประกอบการหรือบ้านเช่า ที่อยู่ในสำนักทะเบียนที่สถานประกอบการนั้นตั้งอยู่ โดยกรอกแบบ ทด. 1 ในช่องเลขประจำตัวประชาชน ชื่อตัว ชื่อสกุล และรหัสประจำบ้าน ที่อยู่ต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ใน สถานประกอบการหรือเจ้าของบ้านเช่า เพื่อให้คนต่างด้าวมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหลังดังกล่าว
4. กรณีตามข้อ 3 หากสถานประกอบการที่ไม่มีชื่อคนไทยอยู่ ให้นายจ้างย้ายชื่อคนไทยเข้าไปในสถานประกอบการเพื่อให้คนต่างด้าวมีชื่ออยู่ในบ้านหลังดังกล่าว
5. เมื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้วเจ้าหน้าที่จะบันทึกข้อมูล กำหนดเลขประจำตัวต่างด้าว 13 หลัก พิมพ์ลายนิ้วมือ ถ่ายรูป และพิมพ์แบบรับรองรายการทะเบียนประวัติ

(ทร.38/1) เพื่อที่คนต่างด้าวสามารถนำไปเป็นหลักฐานในการขออนุญาตทำงานกับกรมการจัดหางาน

6. การขอมีบัตรประจำตัวคนต่างด้าว เสียค่าธรรมเนียม 60 บาท และการขอคัดแบบรับรองรายการทางทะเบียนประวัติคนต่างด้าว (ทร.38/1) เสียค่าธรรมเนียม 20 บาท ตามกฎกระทรวง กำหนดให้คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร และกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม พ.ศ. 2551 การออกไปเสร็จรับเงินจะพิมพ์จากคอมพิวเตอร์ และมอบให้คนต่างด้าวสำหรับสำเนา ใบเสร็จรับเงินจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลและการนำส่งเงินเป็นรายได้ตามระเบียบกระทรวงการคลัง

7. กรณีที่รับคำร้อง ทด.1 ไว้แล้ว แต่ไม่สามารถบันทึกข้อมูลคนต่างด้าวเสร็จทันในวันที่ 30 ก.ค. 52 เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการตาม ข้อ 2 แล้วมอบ ทด.1 ส่วนที่ 3 ให้คนต่างด้าวเพื่อมาพิมพ์ลายนิ้วมือ ถ่ายรูป และพิมพ์แบบรับรองรายการทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) ภายในวันที่ 10 สิงหาคม 2552

ขั้นตอนที่ 2 : การตรวจสอบสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข)

รายการที่แรงงานข้ามชาติ ต้องนำมาประกอบการตรวจสอบสุขภาพ คือ

1. แบบรับรองรายการทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) หรือ ทด.1 ส่วนที่ 3
2. ค่าตรวจสุขภาพ จำนวน 600 บาท
3. ค่าประกันสุขภาพ จำนวน 1,300 บาท

ตรวจสุขภาพ ณ สถานพยาบาลที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ในส่วนภูมิภาคสามารถไปตรวจสุขภาพได้ที่โรงพยาบาลของรัฐ

ขั้นตอนที่ 3 : การขอรับใบอนุญาตทำงาน (กรมการจัดหางาน)

สถานที่ดำเนินการ

(1) ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่น ณ สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครเขตพื้นที่ 1-10 ที่สถานที่ทำงานที่ตั้ง

(2) ในจังหวัดอื่นให้ยื่น ณ หรือสำนักงานจัดหางานจังหวัด ที่สถานที่ทำงานตั้งอยู่ (ตามสถานที่ที่นายจ้างประสงค์จะจ้างคนต่างด้าวทำงาน)

ค่าธรรมเนียมในการยื่นขออนุญาตทำงาน

- (1) ค่าขึ้นค่าจอดบัสละ 100 บาท
- (2) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทำงานตามระยะเวลาที่ขออนุญาต (ไม่เกินวันที่ 28 ก.พ. 2552)
- ใบอนุญาตทำงานที่มีอายุไม่เกิน 3 เดือน จำนวน 450 บาท
 - ใบอนุญาตทำงานที่มีอายุเกิน 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน จำนวน 900 บาท
 - ใบอนุญาตทำงานที่มีอายุเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี จำนวน 1,800 บาท

ขั้นตอนที่ 4 : การออกบัตรอนุญาตทำงาน

บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยของกลุ่มแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองตามมติ
คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2552

ด้านหน้า : รายการบุคคล พันบัตรสีชมพู

ด้านหลัง : ใบอนุญาตทำงาน จำแนกสีตามประเภทกิจการ

- สีฟ้า กิจกรรมประมง
- สีส้ม ต่อเนื่องประมงทะเล
- สีเขียว เกษตรและปศุสัตว์
- สีเหลือง ก่อสร้าง
- สีเทา ผู้รับใช้ในบ้าน
- สีนํ้าตาล กิจกรรมอื่นๆ

ตาราง 4.2 ขั้นตอนการดำเนินการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานข้ามชาติชาวลาว กัมพูชา และพม่า

ขั้นตอน	เอกสารที่ต้องนำไปมีดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 <u>การพิสูจน์สัญชาติ</u>	กรณีพิสูจน์สัญชาติใหม่ - บัตรประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน หรือบัตรผ่านแดน หรือหนังสือเดินทางชั่วคราว (TP) ที่ทางรัฐบาลออกให้ (ถ้ามี) - รูปถ่ายสีหน้าตรงไม่สวมหมวก ขนาด 2 นิ้ว 6 รูป - หนังสือเดินทางชั่วคราว (TP) 1,500 บาท กรณีทำหนังสือเดินทางถาวร PASSPORT (PP) - หนังสือเดินทางชั่วคราว (TP) ซึ่งได้รับการตรวจลงตราประเภท Non-Immigration L-A พร้อมสำเนา - สัญญาจ้างงานระหว่างนายจ้างกับแรงงานที่ได้รับการประทับตรารับรองและลงลายมือชื่ออธิบดีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย - รูปถ่ายสีหน้าตรงไม่สวมหมวก ขนาด 2 นิ้ว 6 รูป - ค่าธรรมเนียมหนังสือเดินทางชั่วคราว (TP) 1,500 บาท
ขั้นตอนที่ 2 <u>การตรวจลงตรา</u>	- หนังสือเดินทางชั่วคราว (TP) หรือ หนังสือเดินทางถาวร (PP) ของแรงงาน พร้อมสำเนา 1 ชุด - แบบคำร้องขอรับการตรวจลงตรา 4×6 ซม. 1 รูป - บัตรขาเข้า และขาออก (ตม.6) - ค่าธรรมเนียมการตรวจลงตราครั้งแรก 500 บาทถ้ากรณีการขอขยายระยะเวลาการอนุญาต (ต่ออายุ วีซ่า ครั้งที่ 2) 1,900 บาท - ใบอนุญาตทำงาน (สีชมพู) พร้อมสำเนา หรือ ทร. 38/1 พร้อมใบรับคำขอพร้อมแบบ ตท. 15 พร้อมใบเสร็จรับเงินค่าธรรมเนียมคำขอใบอนุญาตทำงาน - เอกสารการรับรองการมีโควตาปัจจุบันพร้อมสำเนา - ประชาชนนายจ้างตัวจริงพร้อมสำเนา 1 ชุด - กรณีนิติบุคคลต้องมีหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด - หนังสือมอบอำนาจกรณีนายจ้างไม่มาด้วยตนเอง

ตาราง 4.2 (ต่อ)

ขั้นตอน	เอกสารที่ต้องนำไปมีดังนี้
ขั้นตอนที่ 3 การขอรับใบอนุญาต ทำงาน	1. หนังสือเดินทางชั่วคราว (TP) หรือ หนังสือเดินทางถาวร (PP) ของแรงงาน พร้อมสำเนา 1 ชุด 2. ใบรับรองแพทย์ 3. เอกสารรับรองการมีโควตาปีปัจจุบันพร้อมสำเนา 4. แผนที่แสดงที่ตั้งของสถานที่ทำงาน 5. รูปถ่ายครึ่งตัวไม่สวมหมวก ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป 6. ใบอนุญาตทำงาน (บัตรสีชมพู) 7. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของนายจ้าง 8. สำเนาทะเบียนบ้านของนายจ้าง 9. สำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด 10. หนังสือมอบอำนาจกรณีนายจ้าง คิดอากรแสตมป์ 30 บาท (กรณี นายจ้างไม่มาด้วยตนเอง) 11. สำเนาบัตรประชาชน(ผู้รับมอบอำนาจ)

สำหรับประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผ่านมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ผลจากการศึกษา พบว่า นโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะยังมีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากยังไม่มาหรือยัง ไม่ได้รับขึ้นทะเบียนแรงงาน

คุณ E และคุณ F เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานได้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ว่า ตั้งแต่ภาครัฐได้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้างนำแรงงานข้ามชาติในสังกัดมาขึ้นทะเบียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะทำให้รัฐทราบข้อมูลของแรงงานข้ามชาติที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย อันได้แก่ กลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย (ตามมาตรา 9

และมาตรา 12)⁹ และกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย (ตามมาตรา 13)¹⁰ โดยกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายตามมาตรา 13 นั้นยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทชนกลุ่มน้อย และประเภทตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายตามมาตรา 13 เป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่ามากที่สุด เห็นได้จากข้อมูลจำนวนแรงงานข้ามชาติทั่วประเทศตามมติคณะรัฐมนตรีที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานได้จนถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 ที่มีจำนวนทั้งสิ้น 501,570 คน เป็นแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าถึง 476,676 คน และเป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าที่มีใบอนุญาตทำงานในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 39,213 คน ในความเป็นจริงแล้วน่าจะมีจำนวนแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนและไม่มีใบอนุญาตทำงานอีกเป็นจำนวนมากแต่แรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่าเหล่านั้นไม่ได้มาติดต่อขอขึ้นทะเบียนหรือไม่ยื่นขอรับใบอนุญาตทำงาน

ผลจากการดำเนินงานนับจากปี พ.ศ. 2547 ทั้งที่ภาครัฐได้มีการผลักดันให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมือง ในข้อมูลของสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนประวัติราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2549 รวมกันทั้งหมดเป็นจำนวน 92,058 คน ซึ่งเป็นตัวเลขของจำนวนแรงงานข้ามชาติที่มีทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) ทั้งหมดที่ได้ขึ้นทะเบียนประวัติไว้กับทางการปกครองจังหวัดเชียงใหม่แต่พบว่ามีแรงงานข้ามชาติมาขึ้นขอรับใบอนุญาตทำงานในปี พ.ศ. 2551 แค่เพียง 39,213 คนเท่านั้น

⁹ หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเพื่อทำงาน ประกอบด้วย 1) คนต่างชาติที่มีสิทธิอาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทย ถือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ตลอดชีพ 2) คนต่างชาติที่เข้าทำงานโดยได้รับใบอนุญาตชั่วคราว 3) แรงงานระดับล่างที่นำเข้ามาจากประเทศกัมพูชาและลาวตามบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศ และ 4) แรงงานจากประเทศกัมพูชาและลาวที่เคยเข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่ได้พิสูจน์สัญชาติจากประเทศต้นทาง และถือเอกสารเดินทางที่มีการตรวจลงตรา (visa) ตามนโยบายจัดการแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายตั้งแต่ พ.ศ. 2547

¹⁰ หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเพื่อทำงาน ประกอบด้วย 1) คนต่างชาติที่มีสิทธิอาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทย ถือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ตลอดชีพ 2) คนต่างชาติที่เข้าทำงานโดยได้รับใบอนุญาตชั่วคราว 3) แรงงานระดับล่างที่นำเข้ามาจากประเทศกัมพูชาและลาวตามบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศ และ 4) แรงงานจากประเทศกัมพูชาและลาวที่เคยเข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่ได้พิสูจน์สัญชาติจากประเทศต้นทาง และถือเอกสารเดินทางที่มีการตรวจลงตรา (visa) ตามนโยบายจัดการแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายตั้งแต่ พ.ศ. 2547

ยังคงเหลือแรงงานข้ามชาติที่มีทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) แต่ไม่มาขอรับใบอนุญาตทำงานอีกเป็นจำนวนมากถึง 52,845 คน และคาดว่ายังมีแรงงานข้ามชาติที่ยังไม่เคยมีทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) และไม่มีใบอนุญาตทำงานลักลอบอาศัยและทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่อีกเป็นจำนวนมากเช่นกัน ซึ่งล่าสุดตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2552 ได้กำหนดให้มีการต่ออายุใบอนุญาตทำงานและขอขึ้นทะเบียนประวัติราษฎรให้กับแรงงานข้ามชาติที่เคยขึ้นทะเบียนประวัติราษฎรมาแล้วและยังไม่มีขึ้นทะเบียนประวัติมาก่อนเพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากทางภาครัฐต้องการผลักดันให้มีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จึงได้มีการจัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างแรงงานระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลของทั้ง 3 ประเทศ คือ พม่า ลาว และกัมพูชาขึ้น และเพิ่มเติมขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติ เพื่อให้ประวัติของแรงงานมีความถูกต้องแม่นยำชัดเจนมากยิ่งขึ้น และป้องกันการปัญหาแรงงานไม่ทราบสัญชาติหรือภูมิถิ่นกำเนิด หากเกิดกรณีที่จะต้องผลักดันแรงงานออกนอกประเทศ

เจ้าหน้าที่ A และเจ้าหน้าที่ B จากสังกัดงานกรมการปกครองได้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ว่าทางเทศบาลนครเชียงใหม่ ส่วนงานทะเบียนราษฎร สำนักปลัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้จัดเจ้าหน้าที่และสถานที่ในการรับลงทะเบียนข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่เข้ามาทำงานในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ขึ้นระหว่างวันที่ 1-30 กรกฎาคม 2552 ณ สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ (ฝั่งอัมพวันมีหลังคา) โดยให้นายจ้างหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพาแรงงานข้ามชาติที่มีชื่ออยู่ในสถานประกอบการหรือบ้านเช่ามาขึ้นคำร้องจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติให้ถูกต้องตามกฎหมายและเพื่อให้่ายต่อการตรวจสอบ โดยขอให้นายจ้างหรือสถานประกอบการในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่มีลูกจ้างเป็นแรงงานข้ามชาติจากสหภาพพม่า ลาวและกัมพูชา ทั้งที่ยังไม่เคยจดทะเบียนและที่เคยจดทะเบียนแล้วให้มาขึ้นคำร้องขอจดทะเบียนประวัติคนต่างด้าวได้ในระยะเวลาที่กำหนด

เจ้าหน้าที่ C และ D จากสถานพยาบาลของรัฐได้ให้ข้อมูลว่า ทางโรงพยาบาลได้เปิดรับจองคิวตรวจสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในช่วงระยะตามที่ได้กำหนดให้มีการตรวจสุขภาพเช่นกัน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่า เหตุผลที่แรงงานข้ามชาติไม่มาขึ้นทะเบียนหรือขอใบอนุญาตทำงานตามที่ภาครัฐกำหนดนั้นน่าจะมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานข้ามชาติไม่เข้าใจถึงสิทธิที่จะได้รับจากการเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย อีกทั้งระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ภาครัฐได้กำหนดไว้สำหรับการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาตินั้นมีหลายขั้นตอน (ดังข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น) และมีการเปลี่ยนแปลงทุกๆ ปีจึงทำให้แรงงานข้ามชาติและนายจ้างบางส่วนยังมีความสับสนอยู่ ซึ่งตามมติคณะรัฐมนตรีได้กำหนดขั้นตอนในการขอใบอนุญาตทำงานสำหรับแรงงานข้ามชาติทั้งหมด 3 ขั้นตอนด้วยกัน (ไม่รวมขั้นตอนพิสูจน์สัญชาติ) ซึ่งนายจ้างทุกคน

จะต้องนำแรงงานข้ามชาติในสังกัดไปดำเนินการจนครบทั้งหมด 3 ขั้นตอนจึงจะมีสิทธิได้รับใบอนุญาตทำงาน (บัตรสีชมพูคล้ายบัตรประชาชน) จึงทำให้ยังคงมีกลุ่มที่เข้าใจผิดคิดว่าเมื่อได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนประวัติราษฎรตามขั้นตอนแรกก็เสร็จสิ้นกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติแล้ว จึงไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการตรวจสอบสุขภาพของแรงงานข้ามชาติและขั้นตอนการขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานข้ามชาติ โดยจะเห็นได้จากการที่แรงงานข้ามชาติบางกลุ่มมีแค่ทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) เท่านั้น บางกลุ่มมีทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) และใบเสร็จรับเงินจากการขอใบอนุญาตทำงานแต่ไม่ได้ตรวจสอบสุขภาพจึงไม่มีบัตรแข็งสีชมพู และบางกลุ่มมีทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) และบัตรประกันสุขภาพแต่ไม่มาขึ้นขอใบอนุญาตทำงานโดยกลุ่มนี้ก็จะไม่ได้รับบัตรแข็งสีชมพูเช่นกัน

เท่าที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับทราบข้อมูลมา พบว่า มีทั้งกลุ่มบุคคลที่เจตนาและไม่เจตนาพาแรงงานข้ามชาติมาขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องจนครบทุกขั้นตอน กล่าวคือ กลุ่มที่ไม่ได้มีเจตนาเนื่องจากตัวแรงงานข้ามชาติและนายจ้างไม่รับรู้ข้อมูลที่ต้องการซึ่งอาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเน้นไปยังกลุ่มนายจ้างมากกว่าจึงยังไม่มีการจัดทำเอกสารหรือการประชาสัมพันธ์เป็นภาษาของแรงงานข้ามชาติ เมื่อนายจ้างไม่ได้ให้ความสนใจกับข่าวสารที่ภาครัฐได้ทำการประชาสัมพันธ์ไปก็จะทำให้แรงงานข้ามชาติได้รับข้อมูลข่าวสารไม่ครบถ้วนไปด้วย อีกทั้งกระบวนการที่ซับซ้อนที่กว่าแรงงานข้ามชาติจะทำความเข้าใจได้ถูกต้องทุกขั้นตอนอาจเลยกำหนดเวลาที่ได้กำหนดไว้ หรือกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ออกจากนายจ้างเดิมโดยนายจ้างไม่ได้มีการมาแจ้งออกจึงทำให้แรงงานข้ามชาติไม่สามารถทำการขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานได้

ส่วนกลุ่มที่เจตนาไม่มาขอต่ออายุใบอนุญาตทำงานนั้น ทางเจ้าหน้าที่รัฐแสดงความคิดเห็นไว้ว่า อาจจะเนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงสำหรับแรงงานข้ามชาติ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่แรงงานข้ามชาติอาจจะไม่มีเงินพอที่จะนำมาชำระให้ครบทุกขั้นตอนจึงไม่มาดำเนินการตามกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติในบางขั้นตอน แต่เนื่องจากจำนวนแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีเป็นจำนวนมากและกระจายทั่วทุกพื้นที่ทำให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้อย่างทั่วถึง เมื่อกลุ่มแรงงานข้ามชาติบางกลุ่มเห็นว่าแม้ไม่ได้ผ่านกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติครบทุกขั้นตอนก็สามารถทำงานได้ จึงเพิกเฉยต่อการมาขึ้นขอใบอนุญาตทำงานตามกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติอย่างถูกต้อง

ส่วนปัญหาทั่ว ๆ ไปที่เกิดขึ้นในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่พบและให้ข้อมูลคล้าย ๆ กัน คือ ปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการการขึ้นทะเบียนของแรงงานข้ามชาติตามระยะเวลาที่ภาครัฐได้กำหนดไว้นั้นมีไม่เพียงพอกับปริมาณนายจ้างและแรงงานข้ามชาติที่เข้ามา

ติดต่อขอคำเนิการในแต่ละวัน โดยเจ้าหน้าที่ให้เหตุผลว่า เนื่องจากบางหน่วยงานไม่ได้รับผิดชอบงานในการให้บริการแรงงานข้ามชาติโดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่ A และเจ้าหน้าที่ B จากเทศบาลให้ข้อมูลว่าในช่วงที่มีกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติจะมีแรงงานข้ามชาติในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากเดินทางมาขอขึ้นทะเบียนประวัติในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่าวันละ 1,500-2,000 คนประกอบกับระยะเวลาที่กำหนดให้แรงงานข้ามชาติมาขอขึ้นทะเบียนประวัติมีเพียง 30 วันเท่านั้น จึงทำให้จำนวนเจ้าหน้าที่ที่จัดไว้ให้บริการมีไม่เพียงพอต่อจำนวนแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาติดต่อ ซึ่งทางหน่วยงานพยายามแก้ไขให้สามารถรองรับการให้บริการได้รวดเร็วและสะดวกขึ้นแกทั้งนายจ้างและแรงงานข้ามชาติเห็นได้จากการที่ในปี พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมานี้ได้จัดให้บริการที่สนามกีฬาเทศบาล ซึ่งเป็นสถานที่ที่สามารถรองรับผู้มาติดต่อจำนวนมากๆ ได้ เพราะหลายปีที่ผ่านมาที่เคยให้แรงงานข้ามชาติไปขึ้นทะเบียนที่เทศบาลแต่แรงงานข้ามชาติมีจำนวนมากทำให้มีปัญหาเรื่องสถานที่ที่คับแคบเกินไปและมีที่จอดรถไม่เพียงพอ อีกทั้งแรงงานข้ามชาติบางกลุ่มเดินทางมาด้วยกันเป็นจำนวนมากเมื่อแรงงานข้ามชาติคนอื่นๆ ที่มาด้วยยังขึ้นทะเบียนไม่เรียบร้อยก็จะนั่งรอกันอยู่ในบริเวณนั้น เมื่อเรียกชื่อหนึ่งก็จะวิ่งกรูกันเข้ามา รุมที่โต๊ะเจ้าหน้าที่เป็นกลุ่มใหญ่จึงสร้างความสับสนให้กับเจ้าหน้าที่และทำให้เสียเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนมากขึ้นอีก

ส่วนเจ้าหน้าที่ C และเจ้าหน้าที่ D ที่ทำงานในสถานพยาบาลของรัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ทางภาครัฐได้กำหนดให้เป็นสถานพยาบาลที่ทำการตรวจสุขภาพให้กับแรงงานต่างด้าว นั้น ได้ให้ข้อมูลว่า หากเป็นช่วงเวลาที่มีการกำหนดให้โรงพยาบาลทำการตรวจสุขภาพให้แก่แรงงานข้ามชาตินั้นทางเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายก็จะทำงานกันยากขึ้น เนื่องจากมีปัญหาทางด้านการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับตัวแรงงานข้ามชาติ ซึ่งหากแรงงานข้ามชาติมีนายจ้างมาด้วยก็จะทำความเข้าใจและให้ความร่วมมือได้ค่อนข้างดี แต่หากกลุ่มแรงงานข้ามชาติกลุ่มไหนมาคนเดียวก็จะทำให้ทางเจ้าหน้าที่ต้องทำงานหนักกว่าปกติ ทั้งนี้เนื่องจากโดยปกติแล้วทางโรงพยาบาลก็จะมีการเปิดให้บริการการรักษาแก่ประชาชนทั่วไปทั้งประชาชนคนไทยและแรงงานข้ามชาติ ดังนั้นในช่วงเวลาที่ต้องทำการตรวจสุขภาพให้กับแรงงานข้ามชาติจึงต้องมีการจัดสรรพื้นที่และเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่ทางภาครัฐกำหนดไว้ประมาณ 45 วัน ทำให้เจ้าหน้าที่ในบางแผนกและบางส่วนของงานที่ทางโรงพยาบาลมีอยู่ไม่เพียงพอที่จะรองรับได้ทั้งหมด จึงต้องมีการจัดหาเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานหรือโรงพยาบาลอื่นเข้ามาช่วยงานตรงนี้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถให้บริการที่รวดเร็วและทั่วถึงแก่นายจ้างและแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาขอใช้บริการในแต่ละวัน โดยในภายหลังทางโรงพยาบาลก็มีการแก้ไขปรับปรุงให้มีระบบระเบียบมากขึ้น เช่น ระบุวันและช่วงเวลาที่กำหนดให้แรงงานข้ามชาติมาเข้ารับการตรวจสุขภาพอย่างชัดเจน โดยทาง

โรงพยาบาลจะมีการแจกบัตรคิวให้กับนายจ้างและแรงงานข้ามชาติในวันที่มียื่นเอกสารขอตรวจสุขภาพ ซึ่งในบัตรคิวจะกำหนดวันและช่วงเวลาที่ให้นำแรงงานต่างด้าวมาขอรับการตรวจสุขภาพไว้ชัดเจนเนื่องจากทางเจ้าหน้าที่สามารถรองรับการให้บริการแก่แรงงานข้ามชาติได้อย่างจำกัดในแต่ละวัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการไม่เสียเวลาของนายจ้างและแรงงานข้ามชาติที่จะต้องมารอทั้งวันจึงมีการกำหนดวันและช่วงเวลาที่ให้เข้าทำการตรวจไว้อย่างชัดเจน

ส่วนปัญหาอื่นๆ ทัวไปได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากนายจ้างและแรงงานข้ามชาติเตรียมเอกสารที่ต้องใช้ในการขอขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมาไม่ครบตามที่ได้กำหนดไว้ กล่าวคือ ทางเจ้าหน้าที่ต้องทำงานซ้ำซ้อนในการตรวจเอกสารทั้งนี้เนื่องจากนายจ้างและแรงงานข้ามชาติไม่เตรียมเอกสารมาให้เรียบร้อย ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องให้กลับไปนำเอกสารมาให้ครบซึ่งทำให้นายจ้างและแรงงานต่างด้าวจะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้น

ปัญหานายจ้างและแรงงานข้ามชาติไม่สื่อสารตกลงกันให้ชัดเจน กล่าวคือ นายจ้างและแรงงานข้ามชาติบางกลุ่มไม่ทำความเข้าใจและตกลงกันให้ชัดเจนเรื่องค่าใช้จ่าย ทำให้แรงงานข้ามชาติบางรายแม้จะผ่านการตรวจเอกสารเรียบร้อยแล้วแต่ไม่สามารถดำเนินการจนเสร็จทุกขั้นตอนได้เนื่องจากเตรียมเงินมาไม่พอกับค่าใช้จ่ายที่ทางภาครัฐได้กำหนดไว้

ปัญหาอันเนื่องมาจากเจ้าของสถานประกอบการหรือนายจ้างไม่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการในการขอขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติให้ถูกต้องเสียก่อนจึงทำให้เสียเวลาในการกรอกเอกสารหรือเตรียมเอกสารล่าช้ามากขึ้น โดยเฉพาะกิจการที่นายจ้างให้แรงงานข้ามชาติมาดำเนินการด้วยตนเองยิ่งทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้ลำบากมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากแรงงานข้ามชาติบางส่วนไม่เข้าใจภาษาไทยทำให้ไม่สามารถอธิบายให้แรงงานต่างชาติเข้าใจถึงขั้นตอนที่แรงงานต่างชาติต้องทำต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการยื่นเอกสารที่หากนายจ้างหรือแรงงานข้ามชาติไม่มาดำเนินการด้วยจะต้องมีเอกสารมอบอำนาจพร้อมติดอากรแสตมป์มาแสดงนั้นเป็นขั้นตอนที่มีเอกสารไม่ครบถ้วนมากที่สุด ทั้งนี้ในแต่ละวันจะต้องมีนายจ้างและแรงงานข้ามชาติจำนวนมากต้องกลับไปกรอกเอกสารมอบอำนาจแล้วมาขึ้นใหม่อีกครั้ง

นอกจากนี้ การปรับปรุงแก้ไขนโยบายเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่มีการแก้ไขทุกๆ ปีซึ่งทำให้ขั้นตอนในการดำเนินการยุ่งยากและซับซ้อนยิ่งขึ้นประกอบกับความไม่พร้อมของบุคลากร ทำให้บางครั้งทางเจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้ข้อมูลความกระจ่างแก่นายจ้างและแรงงานข้ามชาติเวลามาสอบถามข้อมูลได้เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่หน่วยงานที่สังกัดอยู่ไม่ได้รับฝึชชอบหรือดูแลโดยตรง ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่มีความซับซ้อนและยุ่งยากมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เพิ่มเข้ามาในกระบวนการ

ขึ้นทะเบียนแรงงาน กล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2552 ที่ผ่านมาทางภาครัฐได้กำหนดให้แรงงานข้ามชาติมีการพิสูจน์สัญชาติก่อนการตรวจสุขภาพและยื่นขอใบอนุญาตทำงาน เป็นต้น

4.3.2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ความแตกต่างระหว่างการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติและการไม่ขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่มีผลต่อการทำงานของภาครัฐ ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวและกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดปัญหา

ผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐทุกคนที่ให้การสัมภาษณ์เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่ทางรัฐบาลกำหนดให้นายจ้างหรือสถานประกอบการที่มีการว่าจ้างแรงงานข้ามชาตินำแรงงานข้ามชาติมาขึ้นทะเบียนให้ถูกต้อง เนื่องจากการทำทะเบียนประวัติของแรงงานข้ามชาติที่ขออนุญาตทำงานในประเทศไทยทำให้ภาครัฐมีข้อมูลและประวัติของแรงงานข้ามชาติ กล่าวคือ เนื่องจากเดิมแรงงานข้ามชาติเข้ามาอาศัยและทำงานอยู่ในประเทศไทยแบบไม่มีตัวตนทางกฎหมาย เมื่อเกิดเหตุขึ้นทางภาครัฐไม่สามารถประสานงานหรือติดตามหาผู้มารับผิดชอบได้ เช่น กรณีลูกจ้างแรงงานข้ามชาติออกจากงานและขโมยเงิน ทรัพย์สินของนายจ้าง เพราะไม่มีข้อมูลของแรงงานข้ามชาติอยู่ในแฟ้มข้อมูลประวัติของทางภาครัฐ จึงไม่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อติดตามตัวมาดำเนินคดีได้ อีกทั้งในกรณีที่แรงงานข้ามชาติเจ็บป่วย และได้เข้ารับการรักษาทางสถานพยาบาลไม่ทราบว่าผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบค่ารักษาพยาบาล เนื่องจากแรงงานข้ามชาติไม่มีเงินมาชำระค่าบริการในขณะที่ได้ทำการรักษาไปแล้ว สถานพยาบาลของรัฐทั่วประเทศต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เป็นจำนวนมาก และไม่สามารถเรียกเก็บจากใครได้ ดังนั้นเมื่อมีการกำหนดให้มีการนำแรงงานข้ามชาติมาขึ้นทะเบียนก็จะทำให้ทางหน่วยงานภาครัฐหลายๆ หน่วยงานที่ต้องให้บริการแก่แรงงานข้ามชาติหรือบุคคลที่ข้องเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติสามารถดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติได้อย่างมีระบบระเบียบและเป็นขั้นตอนมากขึ้น

สำหรับแรงงานข้ามชาติการขึ้นทะเบียนจะทำให้แรงงานข้ามชาติได้รับสิทธิประโยชน์จากการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องเช่นเดียวกัน เช่น มีสิทธิอาศัยและทำงานอยู่ในพื้นที่ที่ทำการขึ้นทะเบียนตามระยะเวลากำหนด มีสิทธิได้รับการเข้ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยและได้รับเงินชดเชยตามนโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้าของแรงงานข้ามชาติ

เมื่อสอบถามถึงกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากการที่นโยบายเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติยังไม่มี ความชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความสับสนและไม่เข้าใจแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย ดังข้อมูลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวไปแล้ว ส่งผลให้ทั้งเจ้าหน้าที่

ภาครัฐ นายจ้างและผู้ประกอบการ และกลุ่มแรงงานข้ามชาติมีความสับสนต่อการดำเนินการตาม ขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติอยู่เสมอ จึงเป็นช่องทางให้เกิดกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ เช่น กลุ่มบุคคลที่รับจ้างดำเนินการแทนนายจ้างและสถานประกอบการในการนำแรงงานต่างด้าวมาขึ้นทะเบียนตามกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ หรือกลุ่มนายหน้าที่รับจาดนายจ้างให้กับกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ไม่สามารถขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติเนื่องจากยังไม่มีนายจ้าง เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการเรียกเก็บเงินจากแรงงานข้ามชาติเกินกว่าค่าธรรมเนียมปกติที่ทางภาครัฐได้กำหนดไว้ ปัญหาแรงงานข้ามชาติทำงานผิดประเภทและทำงานกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่นายจ้างและไม่ได้ทำการเลิกจ้างหรือเปลี่ยนแปลงนายจ้างอันเนื่องมาจากการจาดนายจ้างที่ไม่ได้มีการจ้างงานจริงให้กับแรงงานข้ามชาติของกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์

เจ้าหน้าที่ E และเจ้าหน้าที่ F จากสำนักงานจัดหางานได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนนี้ว่า เมื่อแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำการติดต่อขอเปลี่ยนแปลงนายจ้างใหม่ หรือขอทำการแจ้งชื่อแรงงานข้ามชาติเข้าสถานประกอบการ มักจะประสบปัญหาเรื่องการติดตามนายจ้างเดิมให้ทำการแจ้งออกให้กับแรงงานข้ามชาติเนื่องจากตัวนายจ้างไม่มีอยู่จริง แรงงานข้ามชาติจึงไม่ทราบว่าจะไปติดต่อนายจ้างที่แอบอ้างได้จากที่ไหน จึงทำให้มีปัญหากับการขอเปลี่ยนแปลงนายจ้างของแรงงานข้ามชาติ

4.3.3 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐต่อช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ตลอดจนการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ของหน่วยงานรัฐละเจ้าหน้าที่ในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่ากระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติยังมีช่องทางให้เกิดกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์เข้ามาดำเนินการแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติได้ค่อนข้างมาก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า เป็นผลมาจากขั้นตอนของกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่ทางภาครัฐกำหนดไว้นั้น มีหลายขั้นตอน อีกทั้งแต่ละขั้นตอนยังมีเอกสารและการดำเนินการที่สลับซับซ้อน จึงทำให้มีกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์หลายกลุ่มที่เข้ามารับจ้างดำเนินการแทนเพื่ออำนวยความสะดวกในบางขั้นตอนให้แก่ นายจ้างและแรงงานข้ามชาติโดยมีการเรียกเก็บค่าบริการและค่าเสียเวลา อีกทั้งแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมีสังกัดหน่วยงานที่รับผิดชอบคนละสังกัดกัน จึงทำให้การดำเนินการแต่ละขั้นตอนขึ้นอยู่กับแต่ละหน่วยงานจะเป็นผู้กำหนด ทำให้เกิดช่องว่างให้แก่กลุ่มบุคคลที่ต้องการเข้ามาแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน ประกอบกับแรงงานข้ามชาติยังไม่มีความรู้ภาษาไทยทำให้มีปัญหาในการ

กรอกเอกสารที่ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาไทย และด้วยกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่ได้กำหนดให้นายจ้างแต่ละรายมีสิทธิจ้างแรงงานต่างด้าวได้ในจำนวนที่ได้ทำการขอโควตาไว้เท่านั้น ดังนั้นแรงงานข้ามชาติในบางกิจการที่มีโควตาไม่เพียงพอจึงต้องคัดแรงงานข้ามชาติบางส่วนออก ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติไม่มีนายจ้างจึงต้องพึ่งกระบวนการนายหน้าต่าง ๆ ให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้

เมื่อสอบถามถึงความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าไม่น่าจะมีเหตุการณ์ของการแสวงหาผลประโยชน์ในกระบวนการขึ้นทะเบียนของแรงงานต่างชาติโดยกลุ่มคนในภาครัฐเกิดขึ้น เนื่องจากด้วยกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานต้องผ่านการวางแผนงานมาก่อน อีกทั้งยังเป็นการจัดสรรหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายหัวหน้างานซึ่งทางหน่วยงานจะมีแผนกติดตามผลและตรวจสอบอยู่แล้ว นอกจากนี้ทางภาครัฐยังได้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่จะต้องชำระให้กับแต่ละหน่วยงานไว้อย่างชัดเจน จึงเห็นว่าไม่น่าจะมีช่องทางที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานนั้นๆ ได้ แสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติแต่อย่างใด ซึ่งกลุ่มคนที่จะมีโอกาสแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติได้น่าจะเป็นกลุ่มบุคคลภายนอกหน่วยงานรัฐที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์มากกว่า

เจ้าหน้าที่ E และ F ได้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ว่า เนื่องจากสำนักงานจัดหางานได้จัดส่วนงานที่ให้บริการกับแรงงานข้ามชาติไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นนอกเหนือจากเวลาที่ทางภาครัฐได้กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติแล้วทางหน่วยงานยังคงให้บริการอื่นๆ แก่แรงงานข้ามชาติโดยตรงอยู่เป็นประจำ ซึ่งได้แก่ส่วนงานข้ามชาติหลบหนีเข้าเมืองที่จัดให้บริการที่สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่หน่วยบริการย่อย (ร้านอาหารนิวซังเผือกเค็ม) ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ไว้คอยให้บริการงานที่เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ คือ พม่า ลาวและกัมพูชา เกี่ยวกับการขอโควตาเพื่อการจ้างแรงงานข้ามชาติการขอใบอนุญาตทำงาน การเปลี่ยนแปลงการทำงาน การเปลี่ยนท้องที่หรือสถานที่ในการทำงานของแรงงานข้ามชาติ และการขออนุญาตนำงานแรงงานข้ามชาติออกนอกเขตจังหวัดเพื่อการทำงาน ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับทราบมาพบว่า ทางเจ้าหน้าที่พบว่ามีแรงงานข้ามชาติบางส่วนที่ทำการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติแบบไม่ตรงตามเงื่อนไข ซึ่งจะพบได้จากการขอเปลี่ยนนายจ้าง จากการสอบถามแรงงานข้ามชาติ พบว่า ขณะที่มีการประกาศให้มาขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาตินั้นตนเองยังไม่มีนายจ้าง แต่ต้องการขึ้นทะเบียนไว้เนื่องจากกลัวการจับกุมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ อีกทั้งยังต้องการทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และไม่ต้องการถูกส่งตัวหรือผลักดันออกนอกประเทศ จึงทำการติดต่อผ่านนายหน้าโดยการแนะนำจากเพื่อนที่เป็นแรงงานข้าม

ชาติด้วยกันอีกทีหนึ่ง โดยจะมีนายหน้าดำเนินการให้หมดและบางขั้นตอนที่แรงงานข้ามชาติจะต้องไปดำเนินการด้วยตนเองนายด้วยตนเองนายหน้าก็จะมารับจากจุดนัดหมายไปส่งกันเป็นกลุ่ม โดยคิดค่าใช้จ่ายในแต่ละกรณีไม่เท่ากัน เช่น บางกลุ่มมีนายจ้างแต่นายจ้างให้แรงงานข้ามชาติมาดำเนินการเองหรือให้นายหน้ามาดำเนินการให้โดยเฉพาะกิจการก่อสร้าง หรือบางกลุ่มมีนายจ้างแต่เป็นแรงงานข้ามชาติที่เกินจากโควตาของกิจการนั้นจึงต้องเอาชื่อแรงงานข้ามชาติไปลงที่นายจ้างอื่น หรือบางกลุ่มไม่มีนายจ้างเลย เป็นต้น ซึ่งสองกลุ่มหลังนี้เวลามาทำการเปลี่ยนนายจ้างหรือสถานที่ทำงานจะทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการให้ได้ เนื่องจากไม่มีผู้ยืนยันการออกกงานให้และไม่ทราบว่าจะไปติดตามบุคคลที่เป็นนายจ้างแอบอ้างได้จากที่ใดหรือบางคนได้รับการปลอมแปลงบัตรหรือเอกสารจากกลุ่มนายหน้า เมื่อมาดำเนินการติดต่อขอเปลี่ยนแปลงนายจ้างปรากฏว่าไม่มีข้อมูลตามบัตรที่แรงงานข้ามชาติได้รับมา หรือบางกลุ่มมีการทำบัตรไว้หลายประเภท เช่น แรงงานข้ามชาติบางคนทำทั้งบัตรคนต่างด้าวและบัตรคนพื้นที่สูง เป็นต้น

เมื่อสอบถามถึงความเป็นไปได้ที่ทางเจ้าหน้าที่รัฐจะให้ความร่วมมือกับกลุ่มนายหน้าในการแสวงหาผลประโยชน์จากกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าไม่น่าจะเป็นไปได้เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงในส่วนนี้ อีกทั้งแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเป็นการทำงานของหน่วยงานคนละหน่วยงานกันจึงคิดว่าไม่น่าจะเกิดขึ้นได้เพราะมีการกำหนดวันและเวลาชัดเจน ส่วนการปลอมแปลงเอกสารที่พบนั้นไม่ทราบว่าทางแรงงานต่างด้าวได้มาจากนายหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นใด

4.3.4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐถึงความมีประสิทธิภาพและความเหมาะสมของวิธีการปฏิบัติงานในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐที่ให้การสัมภาษณ์มีทั้งกลุ่มที่เห็นว่าขั้นตอนและนโยบายที่ได้กำหนดใช้ในการปฏิบัติงานการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาตินั้นเหมาะสมและมีประสิทธิภาพดีแล้ว และอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่ายังไม่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยกลุ่มที่เห็นว่านโยบายของกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมีความเหมาะสมดีแล้วนั้นมีความเห็นว่า กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาตินั้นได้มีการกำหนดขั้นตอนที่ชัดเจน โดยมิวันและเวลาระบุไว้ มีการระบุสถานที่ที่ทำการดำเนินการของแต่ละขั้นตอนกำหนดให้ทราบ ซึ่งน่าจะทำให้ผู้มาใช้บริการขอขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายและถูกต้องตรงกัน อีกทั้งค่าใช้จ่ายที่ทางภาครัฐเรียกเก็บได้ก็มีความเหมาะสมกับการจ้างงานในทุกรูปแบบแล้ว

ส่วนกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่ยังเห็นว่าวิธีการที่กำหนดไว้ในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติยังไม่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรนั้นให้ข้อมูลว่า เนื่องจากกระบวนการในการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาตินั้นมีขั้นตอนในการดำเนินการมากเกินไป และมีการปรับปรุงนโยบายใหม่ๆ อยู่เสมอทำให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานแต่ละฝ่าย อีกทั้งจำนวนบุคลากรของหน่วยงานที่มีการกำหนดให้ดำเนินการตามขั้นตอนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมีไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้มาขอขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างล่าช้า อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกๆ ปี ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการคัดขั้นตอนบางส่วนออกไปบ้างหรือกำหนดให้หน่วยงานอื่นๆ มาช่วยรับผิดชอบ โดยทางภาครัฐอาจมีการแต่งตั้งให้มีหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะอย่างครบวงจร กล่าวคือ จัดให้มีหน่วยงานกลางที่เป็นศูนย์กลางรับผิดชอบเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติโดยตรงตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การทำประวัติ การออกใบอนุญาตทำงาน การติดตามตรวจสอบและดูแลให้นายจ้างและแรงงานข้ามชาติปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้ได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงมากขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงขั้นตอนในกระบวนการการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติในปัจจุบันที่เกี่ยวกับขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติว่า เป็นขั้นตอนที่มีปัญหามากที่สุดที่ทำให้แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่สามารถมาขึ้นขอใบอนุญาตทำงานได้ในขณะนี้ เนื่องจากมีกลุ่มแรงงานข้ามชาติบางกลุ่มที่พิสูจน์สัญชาติไม่ได้ โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติที่ต้องการพิสูจน์สัญชาติพม่า ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัญหาภายในประเทศของแรงงานข้ามชาติเอง เช่น ปัญหาชนเผ่ากะเหรี่ยงและชนเผ่ามอญที่ทางการพม่าไม่ยอมรับว่าเป็นสัญชาติพม่า ปัญหาชนชาวพม่าที่อยู่ในกลุ่มต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าก็จะไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสัญชาติพม่า อีกทั้งปัญหาของชนเผ่าโรฮิงญาซึ่งมีพื้นที่ระหว่างประเทศบังคลาเทศและประเทศพม่าที่เป็นคนกลุ่มน้อยที่ยังไม่ได้รับการยอมรับสัญชาติจากประเทศใด เป็นต้น จึงทำให้แรงงานข้ามชาติจำนวนมากปฏิเสธที่จะทำการพิสูจน์สัญชาติเนื่องจากเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก อีกทั้งสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับไม่ค่อยแตกต่างไปจากเดิมเท่าไรนักเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายและความยุ่งยากในการดำเนินการแล้วจึงทำให้แรงงานต่างด้าวจำนวนมากตัดสินใจไม่ให้ความร่วมมือในการพิสูจน์สัญชาติเท่าที่ควร

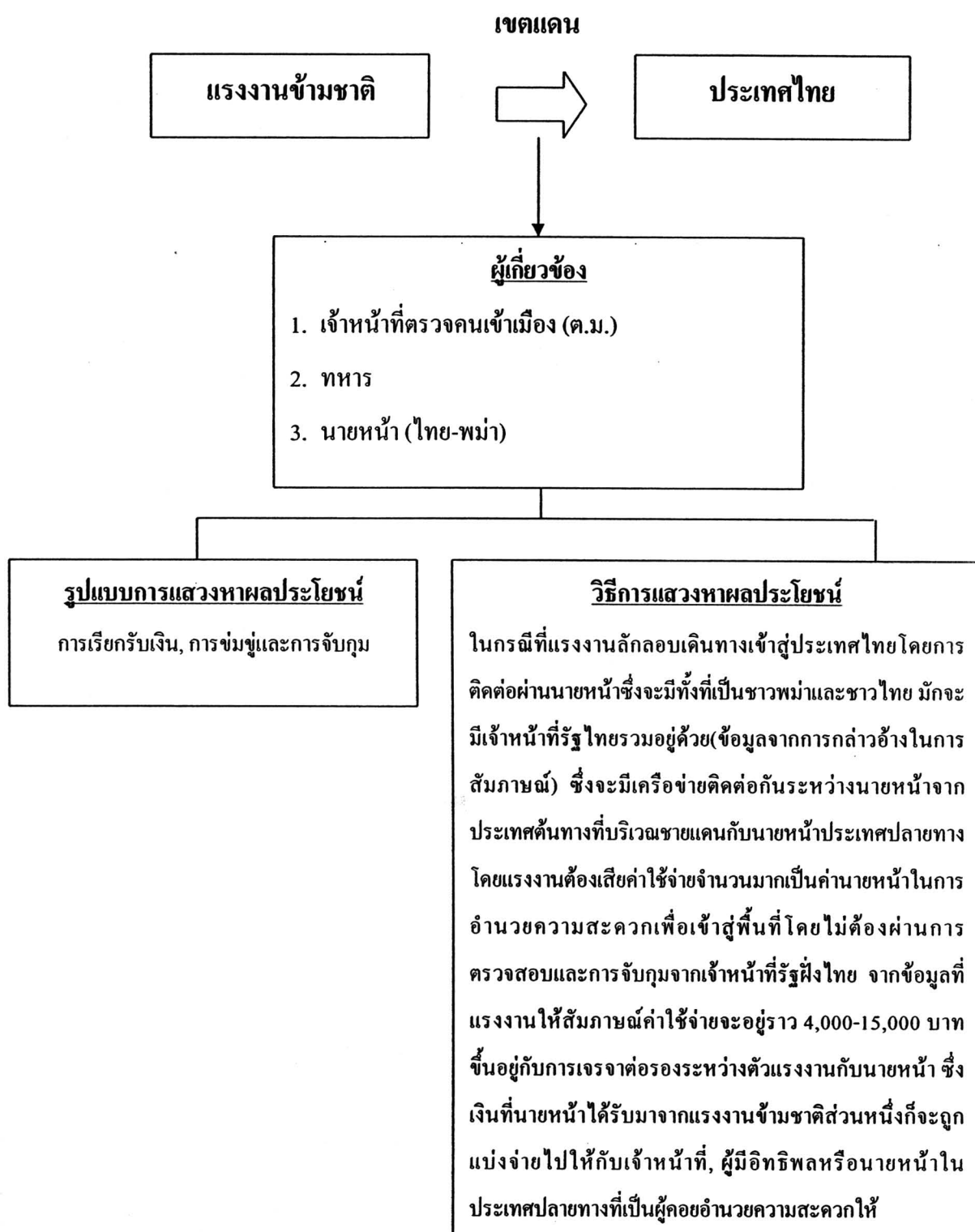
สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐในเขตพื้นที่ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ ที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลประโยชน์จาก กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลไปใน ทิศทางเดียวกันและคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เห็นว่าในขั้นตอนและกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน ข้ามชาติยังมีช่องที่ทำให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งผู้แสวงหาผลประโยชน์จากขั้นตอน ดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะอยู่ในรูปของนายหน้าหรือตัวแทนซึ่งได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้นำแรงงาน ข้ามชาติมาขึ้นทะเบียน ส่วนหนึ่งเห็นว่าสถานประกอบการหรือนายจ้างเป็นผู้แสวงหา ผลประโยชน์จากแรงงานในขั้นตอนและกระบวนการดังกล่าว

รูปแบบของการแสวงหาผลประโยชน์มักอยู่ในรูปของเงินและการเอารัดเอาเปรียบ แรงงาน กล่าวคือ ในทุกขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนแรงงานจะต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายเป็น ค่าธรรมเนียมต่างๆ ประกอบกับปัญหาของตัวแรงงานที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบและ ขั้นตอนการขึ้นทะเบียน อีกทั้งไม่มีความรู้ความเข้าใจในภาษาไทย ทำให้แรงงานถูกเอารัดเอา เปรียบได้ง่าย

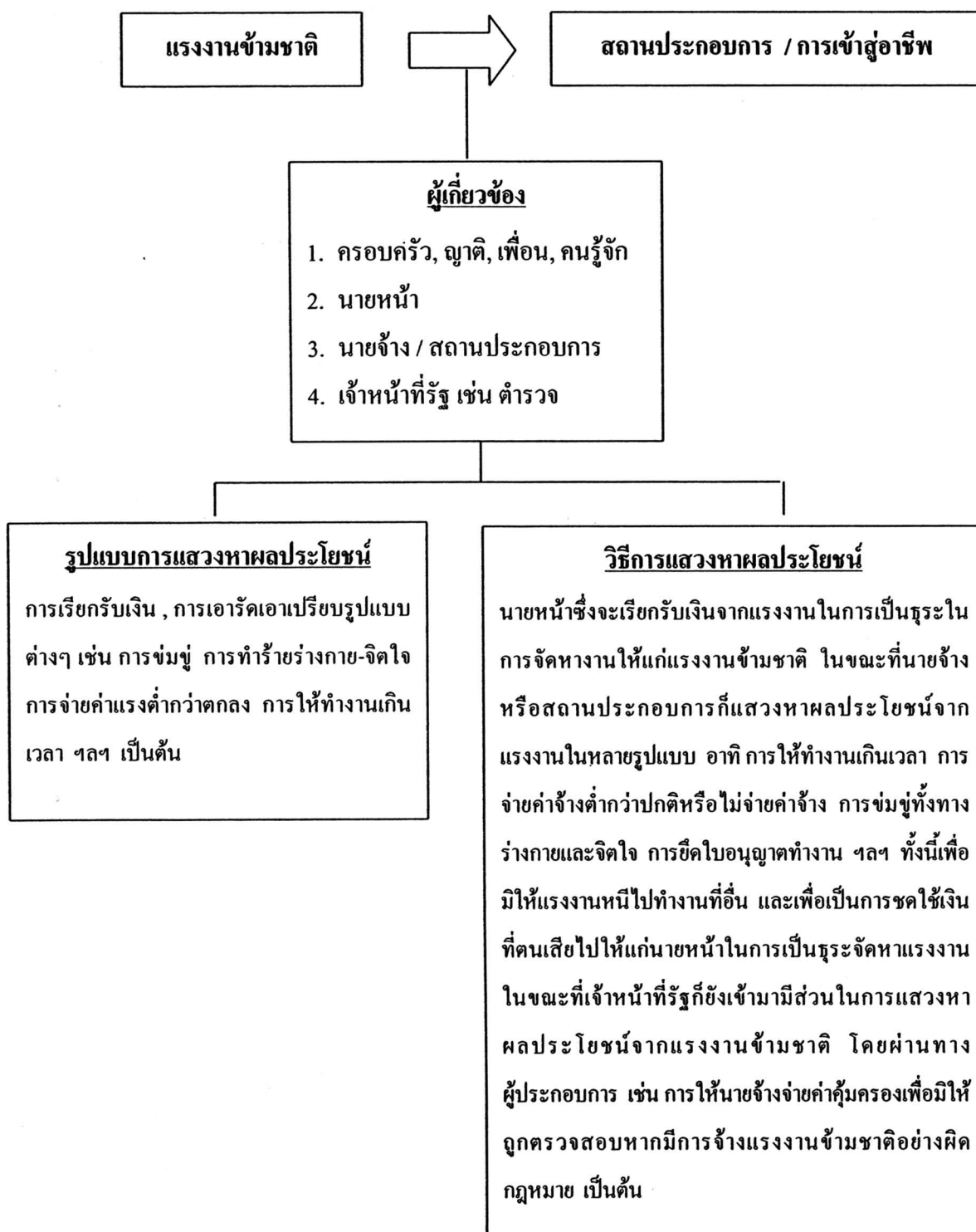
จากผลการศึกษา พบว่า มีคนหลายกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องในขบวนการแสวงหา ผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติโดยเริ่มตั้งแต่การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยจนกระทั่งถึง กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอสรุปเป็นแผนภาพเพื่อให้เห็นภาพ ของการแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

การแสวงหาประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ : ช่วงการเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทย

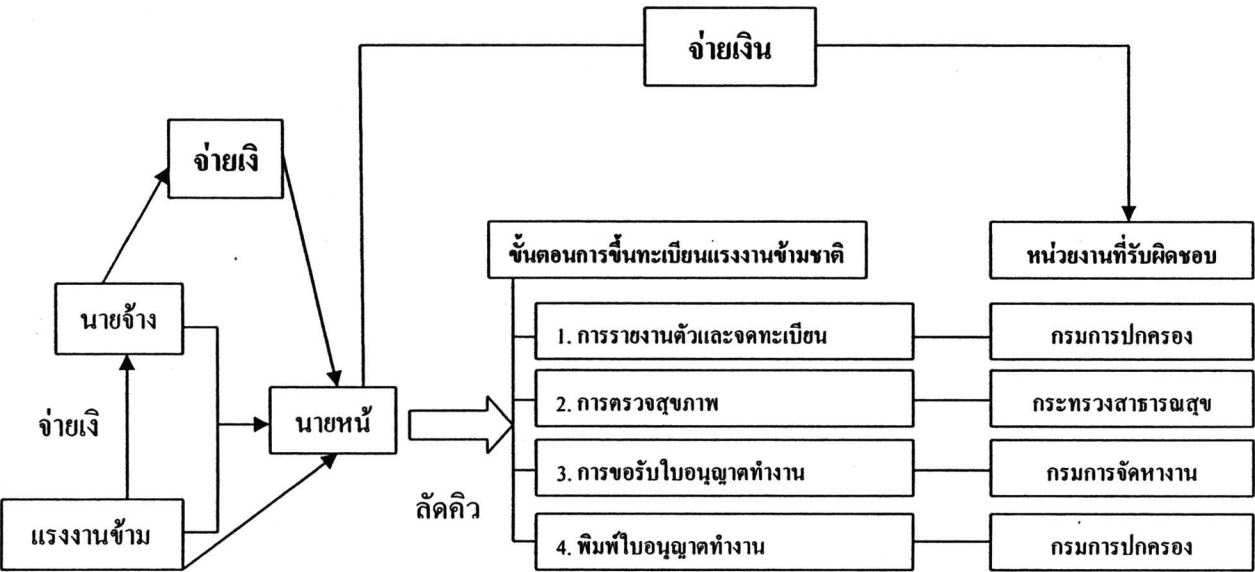
ภาพที่ 4.2 การแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ ช่วงการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย

การแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ : ช่วงเข้าสู่พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.3 การแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ ช่วงเข้าสู่พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ : ในกระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงาน
ข้ามชาติ

ภาพที่ 4.4 การแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ : ในกระบวนการขึ้นทะเบียน
แรงงานข้ามชาติ